Tartu Riiklik Ülikool
NSV Liidu Ajaloo Kateeder

ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse ministri käskkirjaga nr. 471,
1. detsember 1972 a. on määratud käesoleva
diplom
töö autorile

TRÜ Teaduslik sekretär

Malle Kilg

Tartu Riikliku Ülikooli komsomoliorganisatsiooni tegevusest ajavahemikul 1960–1965

Diplomitöö

TRÜ võistlustööde komisjoni otsusega 30. juuni
1972 a. on määratud käesolevale tööle
I auhind

TRÜ Teaduslik sekretär

Juhendaja: dots. L. Eringson

Tartu 1972

Sissejuhatus

Meenutagem 1918. a. oktoobrit.
Venemaal olid selles ajas toimunud põhjalikud muutused nõigi klasside ja rahvakihtide elukorras. Proletariaat sai valitsevaks klassiks.
Uue ühiskonna ehitamist tuli alustada eraxordselt keerulises ja raskes olukorras: Venemaa oli majanduslikult mahajäänud; sestis Esimene maailmasõda; valdkis nõudut nõigi valitsemises ja majanduse juhtimises proletariaadil peraegu ei olnud; suurtatud ekspluatsiooni, neda toetanud tiiste maade kapitalistid, avaldasid proletariaadi diktatuurile ägedat vastupanu.
Nende suurte ülesannete lahendamiseks oli proletariaadil vaja nõigi progressiivsete ühiskonnakihtide, enti koorsod toetust,

sest nii „... töölisklassi mure ja ühiskonna tulevik sõltub täielikult sõnguva põlvkonna, tulevaste töötajate kasvatamisest."[1]

Suure Sotsialistliku Oktoobirevolutsiooni võiduga Venemaal algas uus etapp ka noorsoo organisatsioonide. Seda iseloomustas noorsootöömurde tõus, nii maal kui linnas toimus mitte sotsialistlike ühingute moodustamine ja vanade taastamine. Mida enam liikumine ulatus, seda tungivamaks muutus vajadus ühineda üleriigiliseks ulatuseks.

29. oktoobril 1918. aastal sügis teoks Venemaa Kommunistliku Noorsooühingu moodustamine. See oli organisatsioon, kelle ennaseks ülesandeks oli töölisklassi huvide sisukohalt tegelinkse organiseerimine, nii kommunistliku partii abilisena pidi praktiliselt osa võtma igapäevasest poliitilisest võitlusest. „Noorsooühingu ülesanne on koraldada oma praktilise tegevuse nõnda, et õppides, organiseerudes, lütudes ja võideldes see koorugu nõukogude kasvatamast ja

---

[1] К. Маркс, Ф. Энгельс, Сочинения, т. 16, ч. 1, стр. 198.

ja võimi neid, kes nõuavad temas juhti, öt ka nõuavate kommuniste."[2]

Tõsine ülesandena pidi nõukogude Kommunistlik Noorsoovõhing õppima teoreetiliselt kommunismi. V. I. Lenin näeb siinses põlvkonnas sotsialistliku revolutsiooni saatuse määrajat,[3] sotsialismi ülesehitajat[4] ja sotsialismi tõusu edasiviijat.[5]

Sellepärast, võtab nõukogude õpilastelt, rõhutas V. I. Lenin: „Te ei pea teadmisi ainult omandama, vaid peate neid omandama nõnda, et saaksite suhtuda neisse kriitiliselt, et te ei koormaks mälu sellise rämpsuga, mida pole vaja, vaid rikastaksite teda kõigi nende faktide teadmisega, ilma milleta ei saa olla tänapäeva haritud inimest."[6]

Kommunistliku Noorsoovõhingu ette seatud nõue põhilise ülesande vahel valitses tihe seos. Ilma praktilise poliitilise tegevuseta poleks võitse ja praktikat

---

2 V. I. Lenin, Noorsoovõhingute ülesanded, Tln., 1968, lk 21.

3 V. I. Lenin, Kiri A. A. Bogdanovile ja S. I. Gusserile, Teosed, 8. kd., lk. 121.

4 V. I. Lenin, Haridustööliste kongressile, Teosed, 33. kd., lk. 408

5 V. I. Lenin, Noorsoovõhingute ülesanded, lk. 20.

6 V. I. Lenin, Noorsoovõhingute ülesanded, lk. 15.

poliitilise organisatsiooni püsimine võimalik, ta muutuses formaalses ja esmärgitatuses. Teiselt poolt aga ilma teoreetilise teadmiseta ja esmärgi selgeta pole võimalik praktilise võitlus.

Muidugi on aastate jooksul muutunud nende ülesannete sisu ja iseloom.

Praegune noor põlvkond ei mõtle muidugi nõnda nagu tollased meid gruude ja valvlasi, nes nüüdsel ajalehtedel seisandi teisi pool „ründajaid" nagu tookord mingisuguse vastu võitlemise nõudus tingimata hoorte ühinemist enilisse poliitilisse organisatsiooni. Eesmärgi põlgus ongi kaasa määratud võitlusi alguti, tegevuse konkreetset eesmärki. Seetõttu ongi mitmed noorsoolised organisatsioonid tänapäeval muutunud ainult vaba aja veetmise organiseerijaks.

Hädavajalik juhul kujuneb ühingu tegevuses kuite liikmete väärtamine, liikmemaksude nõudmine ja muu administratiivne tegevus. Need on tegelikult ainult vahendid ülesseatud põhieesmärkide saavutamisel.

Tänapäeval on „liitladuline Leninlik Kommunistlik Noorsooühing ixtegev

ühiskondlik organisatsioon, mis ühendab oma ridades teaduslikku maailmavaadet omavat laia hulka." [7] Kommunistliku töökorralduse praktikas ilmnes tõsiseid raskusi, mis tulenesid ... nõukogude ühiskonna ülesehitamise ajaloolisest eripärast, mis ei võimaldanud kohe luua uusi, kommunismile vastavaid majandussuhteid ja inimeste teadvust. Nõukogude ühiskonna ülesehitamise praktika näitas, et kommunismi ehitajate kasvatamine on pikk ja keeruline protsess. Seetõttu on ka kommunistliku töösuhtumise kujundamine pikk ja keeruline protsess." [8]

Nüüd ülesandeid saab Komsomoli Keskkomitee täita vaid juhul, kui ta omab oma tegevuse kohandatud vastavalt tänapäeva tingimustele. Just sellepärast on praegu päevakorda tõusnud komsomoliorganisatsioonide teaduslikku juhtimise probleemid, [9] vägagi

---

7 Ü. Ljalvi põhikiri, vastu võetud Ü. Leninii XIV kongressil, Tln., 1968, lk. 5.

8 Samas, lk. 5.

9 A. Puroja, V. Merkin, Komsomoli töötajate ümber teaduslikku juhtimise poole, „Eesti Kommunist", 1969, nr. 11.

aktuaalsed on küsimused komsomolitöö diferentseerimisest vastavalt noorsoo eri kategooriatele.[10] Mõnel pool avaldatakse arvamust, et kõrgemas koolis tuleks sisse seada komsomolitegevuse teoreetiliste alustele optimise programm.[11]

Tartu Riiklikus ülikoolis avaldatakse mõtteid oma komsomoliorganisatsiooni struktuuri muutmise kohta,[12] tegeldakse aktiivselt noorsoo ühe kategooria, siinkirjutaja arvates kõige tähtsama, ülikoolilaskonna sotsioloogilise uurimisega.[13]

Mille ülikoolinoor mujutab endast nõukogude intelligentsi tähtsamate rühma (ülikoolide arv Nõukogude Liidus on praegu ümber 500[14]), mis omakorda formeerub ja noorsoo sihipärase ettevalmistuse alusel ja vahendajaist.

---

10 Komsomolilast ja selle iseärasustest, „Eesti Kommunist", 1968, nr. 11.

11 A. Rass, ühest suunast ringist, „Noorte Hääl", 20. aprillil 1968.

12 J. Allik, ülikooli komsomoliorganisatsiooni struktuurist, „Tartu Riiklik Ülikool", 20. veebruaril 1970.

13 Maailmavaate mujunemisest nõukogude koolis, I, II, Tln., 1970 - 1971.

14 R. Blum ülikoolilaskonna osa sotsialistlikus ühiskonnas, ENSV ülikoolilaskonverents, Tst., 1967.

Sellelt seisukohalt grupitöö nõuab ühiskonnalt, et nad oleksid hästi omandanud marksismi-leninismi õpetuse aluseid, mõistsid selgesti partei ja meie maa poliitilisi ülesandeid, oleksid saanud laialdase teadusliku ja praktilise ettevalmistuse, valdaksid täiuslikult oma eriala.[15]

Et tänane üliõpilane siiski tuleviku nõudeid ülesannete lahendusel on nõrgalt kvalifitseeritud pedagoogide töö, ühiskonnateaduste õpetamise nõrval vajalikud on üliõpilasorganisatsioonides saadud praktilise töö osakaal. Meil nõukogude koolides on 3 üliõpilasorganisatsiooni[16] 1) komsomoliorganisatsioon, 2) a/ü (nas nõukogude ühiskond) 3) ü-tü. Kõik tehnikumi ei augadel ja õpmärkidel on igal ühel ühe eriala eriala. Selle tõttu ei ole ülesanne: igakülgselt arendada tuleviku-inimese võimeid.

---

15 L. Brežnev, Õpida, töötada ja võidelda leninlikult, Kõne ülelidulisel üliõpilaste konventsioonil 19. oktoobril 1971. a., Tln., 1971, lk. 7.

16 R. Altvee, Üliõpilased ja ühiskond, „Pollumajanduse Akadeemia", 16. veebruar 1967.

ül LKNü XV kongressil (1966.a) formuleeriti kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide tegevuse põhisuunad järgmiselt:[17]

1) aidata rektoraate laia nõukogiga põhjaliku erialaste teadmiste ja praktiliste oskustega varustatud iseseisvalt mõtlevate spetsialistide ettevalmistamisel.

2) üliõpilaste poliitilise kasvatuse tõhustamine oskusliku teaduslike ja majanduslike ülesannete lahendamisest, ideelise veendumuse, sihikindluse ja aspalikkuse kasvatamise üliõpilastes.

3) anda üliõpilastele kogemusi organisatsioonilises, poliitilises ja pedagoogilises tegevuses.

Iga kõrgema kooli komsomoliorganisatsioon peab leidma konkreetsed vormid ja viisid nende ülesannete lahendamises. Kohalikel komsomolijuhtidel tuleb arvestada oma õppeasutuse teaduslikku suunda, katedrite õppedistsipliini, oma organisatsiooni liikmete tulevast erialast.

Kõigi diplomitöös tahtmatagi vaadilda, milidas suutis seda tõha

---

17 ülLKPü XV kongressi materjale, Tln., 1966.

Tartu Riikliku Ülikooli komsomoliorganisatsioon oma tegevuse ühel etapil, nimelt 1960-ndate aastate esimesel poolel. See oli aeg, mis NLKP tegevus toimus tuuaras radikaalsetes olukordades (1962 - Kariibi mere kriis; 1964-1965 li USA avalik sekkumine Vietnamis jne.).

Meil tuua näiteks oli nüüdmaks nõukogude 1961. a. antsüdis toimunud NLKP XXII kongress. Seal vastuvõetud partei programmi ning ette võetud ülesannete lahendamist meil maal. See tingis vajaduse, et parteiideelise massatöö peaülesanneteks hiljutes NLKP programmi ideoloogiline ellurakendamine, kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine, kommunistliku ühiskondliku mõtteviisi kujundamine, uue inimese kasvatamine.[18]

Sellest, milles pidid ühiskonna kõrgeo ülesannetel sel ajajärgul, väärgiti ü LKNÜ XIV kongressil (1962. a.).

Meie vabariigis oli raadiolähedaval ajavahemikul komsomolitöö nüüdmaks nõukogude EL KPÜ X (1960), XI (1962), XII (1964) kongressid.

---

18 L. E. Iljitšov, Partei ideoloogilise töö järjekordsetest ülesannetest. Ettekanne NLKP keskkomitee pleenumil 18. juunil 1963, Tln., 1963, lk. 21.

Taimumud nomsomolikongressid andsid nomsomoliorganisatsioonide tegevusele ülolsuurd vaadeldaval perioodil.

Ülevaatekümnendate aastate algusse nomsomolitöö Tartu linnas iseloomustas [illegible] -sille töö mõningane elavnemine. Seoses aastatel hakkas linna nomsomoliorganisatsioonis maad võtma suund linna nomsomolitöö juhtimisse ja suunamisse rohkem teaduslikke elemente.[19]

Sellise suuna peamisteks kandjateks olid TRÜ ja EPA nomsomoliorganisatsioonid.

Käesolevas töös tahetakse vaadelda lähemalt, milles avaldusid nn. uued suunad üliõpilasnoorte nomsomoliellus, nimelt üliõpilasorganisatsioonis tegevus üksikasjalikumalt peamiselt õppetöö probleemide, ideelis-poliitilise kasvatustöö küsimuste lahendamisest ja nimetatud suundade raames aidata üliõpilastel ühiskondlikku aktiivsust rakendamisele.

Et üliõpilasnoorte nomsomolisuunitlus on pärandatud võtnud oma algupä-

---

19 J. Ant, J. Kalits, Üksmeelest ühtekuuluvuseni tuhandeni, Tartu nomsomol, Tln., 1970, lk. 42.

satriaani ajaloo küsimusedb, siis püüab
näesolev diplomitöö nõudata selles aastates
1960-1965. osa.

Kümnendad aastad suurte töö- ja majandamisele mitte kasuma nõrvad detailidese,
süvimute nomenoloigupiide tegevuse analüüsimisele, nuivõrd peatuma vähem
põhjalikult nomenolinomitee poolt juhtava tegevuse üldsuundadel.

Samaaegselt vaadeldava töös ka sidemeid teiste mitte vabariigi kõrgemate nõolidega. Sellega tahetakse anda hinnang TRÜ nomenoliorganisatsiooni osale vabariigi kõrgemate nõolide nomenoliorganisatsioonide ees seisvate ülesannete lahendamisel.

Töö metodoloogilisteks aluseks on marksismi-leninismi klassikute teoreetiline ja praktikavaid töid. Eriti tuleks esile tõsta V. I. Lenini töid „Noorsoo ühingute ülesanded."

Lisaks sellele on nasutatud partei-NLKP kongresside, konverentside ja pleenumite otsused ning nomenoli kongresside materjale; mitmesuguseid partei- ja parteitegelaste sõnavõtte ja ettekandeid, eriti tuleks siin esile tõsta NLKP Keskkomitee peasekretäri

L. I. Breznevi nõnet ülelüidulisel üliõpilaste nooruteõsel 19. oktoobril 1971.[20]

Tänapäeva tinginustes omab eriist tähtsust V. I. Lenini sisumõtete ja õpetuste analüüs, lähenemine neile aspektist – mil määral on V. I. Lenini poolt esõle-toodud mõtted aktuaalsed nüüdsajal. Mõningaid natuke selles osas on lähtutud ka TRÜ-s. Käesoleva töö autoril oli võimalus viibimas nõukogude üliõpilaste diplomitöödega[21], mis annab ülevaate üle-liidulise õpilaskonna tinginustest ja V. I. Lenini õpetusest noorsoo üldisest kasvatusest. Komsomoli ja parteiorganitel tuleb üha enam tähelepanu pöörata üliõpilaste diplomitöödele.[22]

Suurt abi komsomoliorganisatsioonile ühiskondlike probleemide raatlemisel pakuvad TRÜ Parteikomitee juurtöörühmad, ajaloo-teaduste kandidaadi K. Kogeri antüü-lita seminar „Lenin. Noorsooüliõpilane. Tulevik."[23]

---

20 L. I. Brežnev, Õpipida, töötada ja võidelda leninliku-sõn. 1971.

21 M. Taimet, V. Lenin noorsooorganisatsioonide spetsifi-kast ja ülesannetest, diplomitöö, Trt., 1969.

22 K. Alas, V. I. Lenin proletaarsete noorsooühingute parteilise juhtimise printsiipidest ja nende ellurakendamine komsomoli parteilisel juhtimisel nõukogude võimu esimestel aastatel (1918–1924), diplomitöö, Trt., 1969.

23 K. Koger, Lenin. Noorsooühing. Tulevik, „Noorus", 1969, nr. 2, 3.

lisna aspektide ülevaate nõukogude noorsoo ülesehitamise ja nõukogude noorsoo ajaloo kohta. Suurem osa neist on pühendatud just nõukogude noorsoo organisatsioonide — komsomoli osale ja ülesannetele Nõukogude Liidus, nende suundade komsomoli organisatsioonide ja võitlusvõtete.

Otsesele TRÜ komsomoliorganisatsiooni tegevust käsitlevatest ühtsetest materjalidest tuleks eelkõige mainida EKP Ajaloo Instituudi ühtsete aruteid TRÜ nõukogude ja büroo istungite protokolle. Alates 1963. a. on need olid need normalised, lühidad, täpsed, selged. Seda ei saa öelda aga ülejäänud aastate vastavate materjalide kohta, mis esines palju ebakorrektsusi ja ebaselgeid dokumente. Täielikult puudusid TRÜ komsomoliorganisatsiooni XI, XII ja XIII nõukogude materjalid, osade aastate kohta polnud olemas ka komitee koosolekute.

Komsomolitöö mõningaid materjale pakuvad ka ülikooli ühtsete aruteid TRÜ õpetatud Nõukogude istungite protokollid. Kahjuks oli sellel organil komsomoliorganisatsiooni töö ja sellega seotud probleemid pälvanõukogude tähelepanu peidoli vähe, 1960. a.-l.

Täienduseks arhiivimaterjalidele oli vaadeldava ajavahemiku perioodina, millest võiks tulnõige mainida TR ü ajalehte „Tartu Riiklik Ülikool." Nii maksid ü nutmud aga ülikooli komsomolielust anda mõnehõlmavat pilti.

Nagu selgus ajalehti lugedes, põlmud veel erinõudmised nõuk teadusnõupad, tavalisett tõstati enle ainult parimaid, vähem tähelepanu oli pöõratud komsomolidus esinevatele puudustele, hoiva võtid ajalehe vengudul sõna komsomolinoorte tiimud esotsas sõnetäidega. Võõi mulje, et ülikooli lehte labis rohkem „mäger" ja „puhtaar", mui: töö'tav" ja „mõtlev" tudeng.

Hoopis asjalikuma ülevaate ülikooli komsomoli ettevõtmistest vabamõtteline ajalehtede vengudul andvid tallinnapeta komsomoliõratiimistide sõnavõtud. Siin võiks mainida y. Loti[24] (komsomolinoorte sõnutär 1957 – 1960. aa.). Nirjutisi;

---

24 y. Lott, Osa suurest perest, „Edasi", 27. oktoobril 1962.

y. Lott, Igale üliõpilasele ühiskondlikku õpilasele, „Nõukogude Eesti", 12. oktoobril 1960.

y. Lott, Lõõgem hääd nälge, „Edasi", 9. märtsil 1960.

y. Lott, üliõpilasgrupi, „Nõukogude Eesti", 28. mail 1960.

K. Adamson[25] (TRü noorsoorahvaluule
ekspeditsioon 1962. aasta — 1965.a. sügis) ning
M. Titma[26] (TRü noorsoorahvaluule ekspeditsioon 1965.a. sügis — 1965. aasta oktoober) ekspeditsioonide aruandeid ja potpalume nii neist kui ka noorsoorahvaluule arhiivi hilisemaid laekumisi.

Need nõupidamised võimaldavad saada ülevaate kõigi ülikooli noorsoorahvaluule juhtkonna tegevusest ja püüdlustest tervikuna aastatel. Samas jääb aga selgusetuks, mil määral see kõik on tegelikult ühiskonna grupipidevuse jõudis. Seepärast oleks vajalikuks iseloomustada

---

25 K. Adamson, ülikooli kollektiivi nõukogu esimehe, „Noorte Hääl", 30 novembril 1963.

K. Adamson, Koolidevahelisest võistlusest, „Noorte Hääl" 25. aprillil 1964.

K. Adamson, Kas igapäevased tööd algavad, „Edasi", 14. septembril 1963

26 M. Titma, ülikooli — võitleja mõtteelust, „Noorte Hääl", 18 detsembril 1963.

M. Titma, Rohkem mõtet huvialadesse, „Noorte Hääl" 11. veebruaril 1964.

M. Titma, Miljard on ajapikku näha, „Noorte Hääl", 25. aprillil 1965.

M. Titma, Ülikoolist ja noorsootöst, „Noorte Hääl" 5. veebruaril 1965.

mahtumine talle aja nomsomolicentinistidega. Väga meeldiv ja aspalik oli nestlus d. Tit-maga, nes andis põhjalikku analüüsi ka pioneeri nomsomolinnomitee püüdlustest aastatel 1963–1965. Palju huvitavat ja teadmat räägiti oma nurusest sm E. Kald-järv, sm. L. Sillenurm. Oli ja nende nurus I ülikoolis, millele 1964.a. anti kommunistli-ne õppenimetus. Millega tegeles ülikooli nomsomolinnomitee 1960a. alguse-aastatel, sellest räägis sm. E. Raki. (xl ajal ülikooli nomsomolinnomitee liige ja õpilastöö xatoi juhataja) jt.

Kohtumised nendel inimestega aitasid paljusti noorsa talle aja nõudmiste piremale mõistmisele, mõtteid xlgesti, et igat ni nõlmust tuleb vaadelda nõuetekohases ajas, et kommunistliku noorsoo ühingu edusammud pole mi-dagi muud, kui nõigi nõukogliku noorte ühenduslikult maailma too tulemus.

I peatükk

Tartu Riikliku Ülikooli teenistujate organisatsiooni osa õppe- ja teadustöö organiseerimisel

1960-ndate aastate alguseks oli Tartu Riiklik Ülikool kujunenud suureks õppe- ja teadusliikme töö mastaabis EVSV-s, tõelisena maailma teaduse sepinojaks. Ülikool oli nasvanud üliõpilaste arv. Kui 1945/46 õppeaastal oli ca 2 tuhat üliõpilast, siis 1965. a. õppis ülikoolis juba üle 6 tuhande statsionaarse ja mittestatsionaarse üliõpilase.[1] Ajavahemikul 1945–1965 oli ülikooli lõpetanud ligi 10 tuhat spetsialisti, nendest üle 3, 5 tuhande pedagoogi, 3 tuhat arsti ja farmatseudi, peaaegu tuhat juristi, rohkesti majandustegelasi jt. Siia 2 tuhande lõpetanuist omandasid hari-

---

1 L. Eingorn, Palju on kordi saadetud „Tartu Riiklik Ülikool", 10. juulil, 1965.

luse mangõppe tul.[2]

Meie õlikool oli 1960-ndate aastate esimeses poolaas nujunenud ka traditsioonidega. Sel ajal töötas ülikoolis 450 õppejõudu ja 100 teaduslikku töötajat, nendest 33 professori ja doktorit ning 220 teaduste kandidaati.[3] Juntud traditsioone rakendas ja uusarendas generatsioon koos (professorid F. Allment, A. Linkberg, P. Aristo, P. Kõrgem, E. Eichwald, dotsendid P. Kaud, E. Raudam, J. Reinet, J. Saarma) oli sellega ajas sirgunud ka uus traditsioonide põlvkond (K. Palm, A. Kaasik, L.-S. Põdar, L. Võhandu jt.).

Ülikool oli 1965. a lõpus muljetavaldavalt luminestsentvalgusti muutmustega, täis tuntud uusi arvutusmeetodeid ja arvutimudeleid mitmesuguste ülesannete lahendamiseks. Ülesannete hulgas oli nõudmisi meie riigi osaks oma mõjusfäärides majanduslike otsuste vastuvõtmise alal.

Iga kuulsuse ümber käib saagatamud soome- ugri rahvaste müüjad, botaani-

---

2 L. Eringson, Palju on koolis saadetud, „Tartu Riiklik Ülikool", 10. juulil 1965.

3 Samas.

mud, matemaatikud, vereseontsirurgid Tihemetoo eineerate traditsioonide vahel (bioloogid ja sirurgid, füüsikud, arstid, matemaatikud, sõjateoreetikud ja psühholoogid jne.). Ülikooli juurde oli avatud seitse probleemlaboratooriumi, kuhu oli enam kui miljoni rubla eest muretsetud teaduslikku sisustust.[4]

Ajavahemikul 1945-1965 oli Tartus peetud 128 teaduslikku konverentsi, millest rahvusvahelisi 21.[5] Ülikooli traditsioonideks olid viimasel teaduslikul konverentsil NSV Liidu, Ameerika Ühendriikides, Rootsis jm. Prahas, Londonis ning Brüsseli maailmanäitusel oli eksponeeritud ülikooli füüsikute poolt konstrueeritud unikaalseid aparaate.

Öelgust sobib järeldada, et Tartu Riiklik Ülikool oli 1960-ndate aastate esimeses poolenis võitnud nimelda noha tiiste Skandinaavia Liidu teaduslik-uurimis-asutuste pere.

Igal uuel õppeaastal meenle saamtuste ahelas ikka oma spetsiifilised ja

---

4 L. Eringson, Palju on kodu saavutusi, „Tartu Riiklik Ülikool", 10. juulil 1965.
5 Samas.

nõukogude tulemusest.

Nii näiteks iseloomustas ülikooli rektor prof. F. Klement 1959. aastal tehtut järgmiselt: „Sõjas nõukogude kooli rektorsuga reorganiseeriti õppetöö erinevatel kursustel.[6] Rahvamajanduse praktilisel alustamisel ja töökasvatuse alal näitasid kõik üliõpilased end parimast küljest. Teaduslik tegevus praeguses ülikoolis käib tempoga: suurem õpetatud töötab aur, õlavõru töötab kirjastamise, loiaalsalt hoiatab tõusuimpeeriumi loengute nõuspente rotaprindil. Ülikooli juurde loodi avalikkusega, loengulati sputnikute vaatlusjaama,

---

6 Vastavalt 12. novembril 1958.a. vastuvõetud NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu otsusele „Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning rahvahariduse süstemi edasiarendamisest kui mõõdu" tuli majandusteadlaste, juristide, ajaloolaste, filoloogide ja mõõdu täiste humanitaarainete spetsialistide ettevalmistamisel suhtestada nõudmisi, et ülima tööstaažita üliõpilasel õpivad 1-2 aastat rahvamajanduses töötamise kõrval.

keemiaid ja arstid said palju uusi uurimisaparaate. Seoses üldhoolekande vabariiklikku alluvusse tulemisega paranesid ka tehnilised meie sidemed vabariiklike organisatsioonidega."[7]

Kui järgnevatel aastatel jäi põhivarustus ja ehe sidemete tugevdamisest, mida ühe suunamat tähelepanu haridusministeeriumi õppe- ja kasvatustöö paremale organiseerimisele ülikoolis.

Enamik meie vabariigi kõrgemate koolide õppejõude olid 1960-ndate aastate esimesel poolel arvamusel seisukohale, et kõrgema kooli edasine areng meie maal eeldab minema suure hulgaga kitsaste profiilide loomisele, ülikoolide varase ja sügava spetsialiseerimisele tuvi. Tuleb tagada ülikoolide üldise teaduslikku ettevalmistuse laius ja sügavus nende poolt valitud tehnikateaduslike ja erialade raamides.[8] See tee nõudis paratamatult õppeprotsessi pöhja-

---

7 Aastaks 1960, „Tartu Riiklik Ülikool", 31. detsembril 1959.

8 M. Pesti, Nõukogude Eesti kõrgema kooli saavutused ja perspektiivid, „Eesti Kommunist", 1965, nr. 7, lk. 15.

linna tänastamist täna päeva tähtsa baasil, õpetöö individualiseerimist, eri-ti programmeerimise teel, rahvatel mu-rustel aga ülõpilaste õnnestumist naaba-tombanikst tõõduslikku uurimistöösse.

Seepärast oli na TRÜ tõõduslik-peda-googiline naadu 1960 a. nägisel sõtud õppeplaanide korrigeerimisel, ülõpilaste iseseisva töö metoodika väljatöötamise ja probleemidega.

Ühiidas ja mõlisti vahendiks, vor-midega õnnitis TRÜ nõnnõnõliõiga-nisatsioon nende küsimuste lahen-damisest osa võtta, sellest allajäänud.

---

9 1960.a. nägisel ülikoolis tegutsenud tõõduslik-pedagoogilise naadi koosseisu kohta võis tuua järgmisi andmeid: professorid – 23,
dotsente – 71,
vanem-õpetajaid jn – 217,
õpetajaid
assistente – 101

412, sellest

tõõduste doktoreid – 25
tõõduste kandidaate – 148
NLKP liikmeid jn – 131
liikmekandidaate

Rahvuslik koosseis:
eestlasi – 358,
venelasi – 31
juute – 12
ülejäänuid rahvuseid – 11.

Pedagoogiline staaž jäägi:
üle 20 a – 27 inimest
10-20 a – 163 -"-
5-10 a – 129 -"-
3-5 a – 44 -"-
1-3 a – 30 -"-
1 a – 19 -"-

Ülikooli fond, nim. 1/1-K, sü. 428, l. 6.

ülikooli komsomolide juhtis 1960.a. sügisel EL KNü TRü komsomoliorganisatsiooni VIII koosseisul (1960.a. aprill) valitud 47 liikmeline komitee esotsas 11 liikmelise büroogа.[10]

EL KNü TRü komitee sekretäriks oli koosseisul valitud J. Lott (praegu EKP Tartu Linnakomitee I sekretär), kuid sooja tema ümbervalimisega TRü Ametiühingu komitee esimeheks 1960.a. novembris, sai komsomolikomitee sekretäriks E. Truuväli[11] (praegu TRü õigusteaduskonna riigi ja õiguse ajaloo kateedri õppejõud).

Osakondade ja teaduskondade komsomoliorganisatsioonide töö juhtisid 7-liikmelised bürood. Nendes olid moodustatud poliitmassilise-, kultuurmassilise-, spordi-, õppe- ja teadusliku-, ühiskondliku töö ning sõjalis-töö sektorid. Kõik osakonna bürood sektorid töötasid EL KNü TRü komitee vastavate sektorite juhendamisel ja suunamisel. EKP Tartu

---

10 Vt. lisa nr. 1.

11 Eestimaa Kommunistliku Partei Ajaloo Instituudi Arhiiv (EKPA) f. 5072, nim. 6, sü. 9, l. 35.

linnakomitee büroo otsuse põhjal oli Arstiteaduskonnas moodustatud ühine komsomoliorganisatsioon eesotsas 9 liikmelise bürooga.

Komsomoliorganisatsiooni algulisks oli nomsomoligrupid nursistal ja õpetajaskonnades.

1960.a. jaanuaris tegi E.L.K.N.Ü. X kongress Tartu nomsomolilistest mis vabariigi komsomolidest.

Kongressil rõhutati, et kommunistliku ühiskonna ihimene peab kommuna praktilises tegevuses ja et ainult võitluses praktiliste ülesannete lahendamise eest saab nasvatada kommunistliku tuleviku ihimest.[12]

Palju oli sel juttu noorte õpeasutuste komsomolitöost. Kongressi ametandelõnes ja mitmetes sõnavõttudes hinnati kiitvalt ülikooli komsomoliorganisatsiooni tegevust töökasvatuse alal ja üldise töö aktiviseerimisel.[13] Samal ajal tehti

---

12 J. Lott, Mõtteid kongressilt, „Tartu Riiklik Ülikool" 12. veebruar 1966.

13 Vt. lähemalt käesoleva töö III peatükis.

tõsiasi ettekuulub kõpetajatele-pedagoogidele, mis on küll spetsialistid oma erialal, muid küllalt pole saagli iseseisvust, otsustamist ja endaalgatust klassivälise töö organiseerimisel — ühesõnaga, ülesandeid kõpetajatel puudub küllaldane tähtsustamine tähtsamate ülesannete hulgas. Samasuguse järelduse põudnud ma 1960. a. märtsis TKÜ-d ühistamud ülekomitee sekretär sm. L. Baljasnaja ja ülekomitee liikmed sm-d A. Skobinov ja A. Sazonov.[14]

Ülesandeid nõukogude kõrgkoolides nimetatud puudluste parandamisel põhimõttest, et antiikste kommunistliku ühiskonna inimeste kasvatamise huvid kõnavad ellenõige igas ülesõpilase tõsist suhtumist oma kõhitöösse — õppimisse. Teadmiste omandamine, hiljem praktikas rakendamine ning spetsialistile vajalike omaduste kujundamine on väga tõsine poliitiline ülesanne, mille lahendamisest sõltuvad riigi majanduslik potentsiaal,

---

14 Komsomoligrupp — nõukogude kõri. „Tartu Riiklik Ülikool", 11. märtsil 1960.

noortevaime, rahva huvile jne. Seetõttu on õpetöö hüvimusel kõrgema nooli komsomoliorganisatsioonile äärmiselt tähtsad, nagu nad on tähtsad igale kommunistlikule noorele, igale õliõpilasele.

Kõrgema nooli õppeprotsessis võib tinglikult eristada 5 komponenti[15]: 1) õppejõud-õpetajad; 2) õppijad; 3) nõuetekohased distsipliinid, mida õpetatakse; 4) eesmärgid, mis määravad protsessi sisu ning millele saavutamises on protsess organiseeritud; 5) tagasiside ehk informatsioon sellest, mil kiiresti või halvasti realiseeritakse õppeprotsessi eesmärke.

Ülikooli komsomoliorganite oli 1960-te aastate algul avanenud, et komsomolitöö põhirõhuga õpetöö probleemide lahendamisele nõuab esialgu aetaola õppeprotsessi ühele komponendile s.o. õppijatele. See tähendas pidevat tööd, mille eesmärgiks oli õppedistsipliini nõudlustasemine, igaühelt isikliku vastutuse nõudmine tema õpiedukuse ja võimete rakendamise eest.

---

15 K. Adamson, Vabariigi kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide ülesannetest, ENSV üliõpilaskonverents, Trt., 1967, lk. 7.

Selle esmäärgi ellurakendamise oli samme astutud nad varem. Nimelt moodustati 1959. a. ENSV TRÜ nomitte poolt, TRÜ rektoraadi ja parteiorganisatsiooni toetusel õpperühmi.[16] Nimetatud moodustati osanoldade komsomoliliikmete poolt ühes aastaus 9–11 klassmelistena ja nimitati teaduskonna partiibüroo poolt. Komisjoni juhtis osakonna (kursuse) komsomoliliikmest õpperühmajuhataja, komisjoni koosseisu kuuluvad komsomoli grupiorganisaatorid ja 3–4 kommunistliikmest rühmaorganisaatorid.

Vastuvõtmisel põhimõtteliselt alusel[17] said õpperühmadesse endised juriidiliselt suurel õigusel: autoala ja ameti soovitusi, lõpetada omapoolsed õppeasutused teaduskonna dekaanile eksamite ja arvestuste sooritamise, praktikalolste väljaheitmise, stipendiumi määramisel ja muutmisel. Seltsitu võib õperühmadesse ka seismud ülesannetel jagatada nalle valdkonda: 1) joonser

---

16 „Tartu Riiklik ülikool", 25. detsembril 1959.

17 Vt. lisa nr. 7.

õpetöö (õppedistsipliini nõuetest, täiendavate konsultatsioonide korraldamine ja abi mitteedasijõudvatele üliõpilastele jne.)

2) õpetöö ümberkorraldamine (üliõpilaste iseseisva töö, töötsüklite organiseerimine, osavõtt õppeplaanide arutamisest jne.

Teoretilisest ja sellisest konsultatsioonide moodustamine matemaatika õige sammu. Need nõuab aga üldiselt konsultatsioonitüüpide väimalus osa võtta õpetööga seotud probleemide lahendamisest. See väimaldas otsustada muudatuse, et õpetöö ja sellega juurtuv on ainult õppegrupiõle või üks iga üliõpilase eriala asi. Viimetatud otsustuse moodustamine oli ka ühes vormiks massidemaasatõmbamisel, nende aktiviseerimisel, et konsultatsioonitöö hakkaks toimuma nüüdsest tasemel[18]

Tallaegne üldisest konsultatsioonitee sekretär Johannes Lott meenutab:

„Väljasõit 1959. a. Moskvas, kus kohtusin Sverdlovski konsultatsioonitee sekre-

---

18 Vestlusest sm. E. Rahiga.

täniga. Tema räägis mulle, et Ural-
Polütehnilise Instituudi ametiühingu
juurde on loodud õppenõmisjoonid,
kes on aidanud kaal tõhustada õppe-
ja nõuatustööd. Mainitud nõukogan
õigustavat end. Selle nõmi võtlisute
Tartu Riiklik ülikool, aga nõudele
eriõnestega. Seal on nõud nõmisjoone
igas teadusõonna nõukta üks. Ja nad
valitakse ametiühingu nõosolekutel,
nüna nüd nõudlikud õppenõmisjoonid
nõuõnõlioõganisatsioõni nõupetentsi
ja nõodustatud on nüd üks igas
asakonnas." [19]

Üts iga algus ole raske. Nii oli see nõr
TRÜ-s vastnõodustatud õppenõmisjoni-
de puhul. Algust peale ei saanud
nõmisjonid hõõgu nisse, selgõnast
tuli nõmõnõlikõnnitu õpetajõ sentsil
pideralt selgitades õpilaste ja asuõn-
dade vastuste nõmisjonide tiõme-
tele nõnde ülesandjad, õppenõmisjoni-
de eesmärke, teglõnsplaani. [20]

Ettepanõmid õppenõmisjonide töö

---

19 Vestlust sm. J. Lotiga.
20 Vestlust sm. E. Rahiga.

parandamisest tuli mõa ülõpilaste poolt. Nii tegid eesti- ja lõõne filoloogia osakonnaõppejõudele tuttavad ettepanekud selle kohta, et õppejõud a) võiksid korraldada kogemusi vahetamist pedagoogiliselt praktikalt saabunud ja nurdese ülõpilastega ja koosolemata vahel; b) peaksid pidevalt vaateväljal hoidma õpetlastriploni küsimusi[21]; c) saaksid tegelda ka nurnuseliste õpetöö probleemidega. Enne vajalik oleks abinõude otsimine ülõpilaste iseseisva töö osa suurendamiseks.

Teatavasti tulevad kõrgemasse koolinoored, kelle vaated ja teenolumused on juba teataval määral välja kujunenud. Kõrgemas koolis oo kohtsess jätkub, mispuures siin nõutakse uusi vorme ja metodeid, mis on suunatud veelnõõ iseloomuse ja omaalgatuse arendamisele. Peamist osa etendab selles iseloomu

---

21 Vaqu selgus vestlusest sm. E. Rahiga, polnud õpetlastriploni küsimused 1960-ndate aastate algul enne tavad. ülõpilased nõusid jõhtsid nõia loengutel, olid rohkem nõuetundlikumad kui praegu. (Kas oo oli nii?).

õpimine. Dolnguol, konsultatsioonid, seminaid, laboratoosiol ja praktikad tööl jm. on ette nähtud üliõpilaste abistamiseks iseseisvas töös. Iseseisev õppimine toimub paralleelselt õppeprotsessiga, mille aluseks / on õppeplaan, aineprogrammid, õpinnud / jms. Tänapäeval tugineb õppeprotsess kõrgemas koolis järjest rohkem üliõpilase iseseisvale tööle, mis on lähedane uurimistegevusele.[22]

Juba 1960.a. lõpul, 1961.a. algul elid Tartu Riiklikus Ülikoolis väga arutuad sed üliõpilaste iseseisva töö vormide probleemid. Sellest ajast oli üldkooli õppesõnavõt mis mõistetes nii mõndagi tähtsat: kohati oli vähendatud loengute arvu, selleg a koos nõudmine üliõpilaste kontrolli, samal ajal suurendati kollektiivsete töövormide osa.

Siin oli aluseks Nõukogude Liidu Ülemnõukogu Presidiumi instruktiivkiri 15. septembrist 1956.a. № J–100:[23] on lubatud

---

22 L. Brežnev, Õpetada ja õpetada leninlikult, NLKP keskkomitee peasekretäri kõne üliõpilaste konverentsil 19.okt. 1971.a., Tln., 1971, lk. 8.

23 Вечерняя школа, Основные постановления, приказы и инструкции, М., 1957, lk. 65.

maksimaalselt lähendada kohustuslikke õppeainete auditooriumitöö ühtsete metoodiliste juhendite järgi (töö raamatuga, iseseisev töö laboratooriumitöös, projekteerimise kabinettides) rakendamisega. Aga tõelist murangut üliõpilaste iseseisva töö osas Tartu Riiklikus Ülikoolis ei olnud veel toimunud. Õ mursuste osas oli neid küsimusi veelgi raskem lahendada, kuna osa mursuselt oli 1960-te aastate alguses kadunud tootva tööga Tartu ettevõtetes ja asutustes.[24] Tõhusate ja mitmesuguste abivahendite kasutamisega. Õppekomisjonid olevad saavad siin pälgida, nas katedrid ja õppejõud töötavad välja spetsiaalseid metoodilisi juhendeid iseseisvate mursuste tarvis.[25]

---

24 Vestlusest sm. E. Rahiga selgus, et ilma töötasuta õ mursuse üliõpilaste, osavõtt füüsilisest tööst Tartu asutustes ja ettevõtetes oli range. Nii rangelt ajaloo-keeleteaduskonnas õ mursuse üliõpilase mitmesugustele abitöödele, kelle oli töö organiseerimine, mille nõuje paremaal töönormid (näit. tihas Ehitusoleta!), üliõpilastele maksti vähem palka ja. Õppetöö toimus õhtuti, pärast tööd. See praktika kestis viis aastat, 1960. a.; 1961. a.

25 Õppekomisjonide töövälj arutamas, Tartu Riiklik Ülikool, 9. detsembril 1960.

Aasta pärast õppekomisjonide moodustamist sõlgus, et praktiliselt oli nendes tegeldud ainult stipendiumi ja mõnedel kursustel ka õppedistsipliini küsimustega. Aktiivsemini tegutsesid Matemaatika- Loodusteaduskonna õppekomisjon (esimees Kelli Ainline), bioloogia-geograafiakonna õppekomisjon (esimees Anne Elango).[27]

1961. aastaks oli ülikooli 21 õppekomisjoni nõrgi midagi saavutanud. Nõutavat ei läinud õppedistsipliini rikkumiste juhtumid ühtse demokraatidele autoritaarsus, nii komisjonid olid nendele suhtes oma sisukoha võtnud. Sama suhtis ka stipendiumide määramisel: nimetusel moodustati vastav pingerida, stipendiumikomisjonis oli kursuse esindaja.[28]

Ka EPA-s loodi teaduskondade juurde õppekomisjonid.

---

26 Ülikooli fond, nim. 1/1-K, ni. 467, l. 25.

27 EKPA, f. 3072, nim. 6, ni. 11, l. 14.

28 Vestlused sm. E. Rahiga.

noorsõprõõ alal ei ole veel üht-
tist korda saavutatud (usaministeeriumi
ettevalmistusmeetmed jne.).

Õpperomissionid korgematõs koolides
olid saavutanud nellõrõhe, mõd sellest
vormist ei taheetud ka loobuda.

Analüüsides õpperomissionide poolt
läbitut otsis F. L. Kütt nõnda õppe-
ainet esõtsas E. Opsilõga paremaid
tõid ja võimalusi nõukogude töö
efektiivsemaks muutmiseks.

Tuldi järeldusele, et õpperomissionide töös
on üsna aluline ebatasakaal õppeainete
läbipõlemise aste valimisel romissioni tulemu-
lähtuda ronkreetsetest tingimustest, püü-
da selle poole, et organisatsiooniliste õpperomis-
sionides olemasolevaid võimalusi maksi-
maalsel määral ära kasutada õpiprogram-
mide ja tingimustega grupid.[29]

Ainult nii saavad õpperomissionid
mõõra olla nõigi üliõpilaste mure-
ohuga.

---

29 lõ. Paap, Erimeed konkursitööd, Tartu Riiklik Ülikool, 12. mail 1961.

Ööbi avamusel, et vajalik ja võimalik on õppekomisjoni side õdeamaadiga.
Nii võttis Ristiteadusmonna õppekomisjoni tööst pidevalt osa tolleaegne Teadusmonna prodekaan prof. Kask.
See muutis ka õppekomisjoni autoriteetsemaks.
Nimetatud printsiip oli ülekse iseloomulik tolleaegse monomoliitmite töömundadele, nii 1960. a. algul, nii sekretäriametit pidas mul J. Lott ja nes ist oli igapäevaselt ühenduses rentmeadiga (nas sm. Sildmäe või sm. Simniga). 30
Õesmärk oli, et ka erumundade sõnumid mujuneasid dekaanidele tõimtes abilistena. Sellise lähenemine küsimustele monomoliorganisatsioon poolt oli muidugi positiivne, kst ühinesli tingimustes ühivad monomoliqruppe ja õpperuma büroosid ülespidamisel, millel endil pole vajalikul määral nagemusi. Seda ei õnnestunud endale täielikult teadvustada ning sellepärast osutus vajalikmas mereuskhoolduspate läbimõeldud töö ja sõnumine

---

30 Vestlust sm. E. Rahiga.

kursuse ellu, tihti poolt rentoraadi, parteiorganisatsiooni, naabrite ja demonstratide abi ülinooli nomenklatuurse ettevõtmistele.[31]

Järgnevatel aastatel mõõdeti printsipe ja ümberkorraldusi ning ülikõikidest teaduskondadest õppenõukogude poolnõudeid õieti mõlemal viisaastakul; seda 2 aasta jooksul pärast sõjajärgset moodustamist. Nii oli sõjajärgsel perioodil organiseerimisega, et õppenõukogude tegevuses vähe tunda. Tõsi, mõnel pool ilmutati küllaga isetungi informatsiooni õppenõukogu kõõsilt, mõõdetakse ei piisanud. Õpetati süstemaatikat, mida ja millal teha. Õppenõukogudel puudus sageli koostöö metoodikute nõukogudega, oodati pigem just vilmaga tähtaegadest sõidemeeldetuletamist.

---

31 Ülikooli fond, nim. 1/1-K, sü. 467, l. 146.

õppenõmisjonide töös oleus pidamud olema rohkem nõuandetust: töö oleus tulemud viia plaani alusele. On selge, et olemasolt kogemust oli täpse kalender-plaani koostamine võimaldu, mid pers-pektiivplaan oleus pidamud olema igal õppenõmisjonil, samuti nagu nõudetsed tõlesandjad igal kõnnul. Suurem rõhk oleus tulemusl pannа organisatoorsele tõõle, et oleksid olemud kõrgemad nõu-õpilased. Sis oleus õppenõmisjonidel olemud võimalik enne nõuandetseti otsepanemute tegemist nõuge-pidalt endal põhjalikult tutvuda olu-nõuraga, nõuga võimalustega, eriuda-jaülesannadelt ja täbi-tõõdelt.

Loomulikult ei saanud selt õõtlu õõlda, et ülinõõdi nõnõmõõdiorganisatsioonи tegevusel õppeprotsessi panema organiseeri-vаse nõõga võrdsustamisel oleus olnõõl oma iseäralisi tähendues ja sisu.

1962. a. lõpus oli aga asanõõdaõõde õppenõmisjone, nus õunõõti nõõne aasta-ga saadetuda panine s.o. autoritet nõõpilaste hulgas. Sõnes ülikões oli fütsiinõõsanõõna õppenõmisjon (esimees K. Tanimäe): „ Õppedistsipliini tüsimuri

kahendame individuaalselt (teeme hoiatusi, noomitusi) ülingi-xuguse varistust määrates võtame samasse palgasid aga-oluselt nagu ka, nagu antud õlipilaste kahe tendentsiooni ja ühismaalli/naise tööd, nagu ka on varem õppenõukogu ees läinud ja meie tegevusanalüüs on õppenõukogule antud suur tegevusvaba-dus, mis nähtlemata on ka tõsises põhjuses, miks meil õppenõukogu nõlte ainult ei existeeri, vaid tuleb õlipilaste hulgas ka piisavalt nõuetekohase töö. Olmaaat on andnud meil otsustada nii hoiatuse ja noomituse andmise nii ka ennetähtaja-kuleerimise küsimused, samuti võetakse vastu otsuseid õlipilaste stipendiumilt mahaarvamise kohta."[32]

Ema nüüd arvamolade õppenõukogu ei ajal lihtsalt existeeri. Suured ülesanded õpetöö korraldamisele nõuavad-mises nüüd õppenõukogudel alles on.

Oli ja on praegune modus — õppejõud koos õlipilastega mõjutab tihtipeale õppeprotsessi, õlipilaste ja õppejõudude

---

32 H. Tammaru, Parima lähenduse poole, „Tartu Riiklik Ülikool", 29. detsember 1962.

aega raisaav õppematerjalide paljundus-
kis. Omal ajal oli xe aga tehnika aeneg-
aestades kaataamatu. Nüüd peaks koh-
likes muutuma üliõpilaste iseseisev töö,
mis omaenda tingib õppetöö organisee-
mise müümuste kaasamada astmisk.

Siinjuures peavad ka üliõpilased oma
sõna ütlema. 1962–1963.a. oli xe ühisma-
lin xellen moodustatud organite – õppe-
komisjonide xaudu. Sel ajal valitud
mes xomsomoli juhtkond (sekretär L. Adam-
son, sekretäri asetäitja Piret Jäve,
komitee liikmed Le. Tilma, Tiina Liiva,
Kaido Jaanson, Peeter Klein, Ester Lõm,
Anatoli Sivenkov jt.) otsustas kaudati
seinaid õppe-kohtspone efektiivsemalt
ära kasutamaa. Ühegu komsomolitöö
üliaealis xõtlis mitud konkreetsema, prakti-
lisma suuna. „Ma olustaxime xõtlust
tähtsamaxe, hingetust ja minna laxamaxe
mulleluole vastu. Kõik ololi kuuxtud
haigetuid põhimõtteja – igaühes vastutab
ise oma tegude eest. Selle mõni üli-
õpilane sai näiteks, et stipendiumist
ilma jäi või tõsteti ühiselamust välja, siis
se nagu ei puudutanudki komsomoli-
gruppi. Ei/antud ka mingixugust xa-

tuleb ni nendele õpilastele, kes ei õpi, koheemutsevad nõuab suhtevad neeptiliselt meil püüdlustesse!"[33]

Et välja tuua näiteparalt õpetajas valitsevad mitmesugused, mõlistada parimate nõuete nõuetest ja tuua veel eeskujus näitele, otsustas ERÜ komitee õpetajate sektor (juhatajaks oli sel ajal õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilane Elnor Kõrvel) 1963. a. 26. veebruaril koosse mitmenda vastava plenumi. Seal otsustati, et avestades loilemud töö põhiliku suunadekanse seniseid õppekavisjonid õpetajate[34] tadustöö sõstamises, mis allutatud nõuetele vastavale sõstele. Nende juhatajad nimetati vastavalt nas või osakonnaboonode või komitee koosseisu.

Selline reorganiseerimine tähendas ainult õppekavisjonide juhtimise paranemist ja õpetajaskonna muutmist, et sellega allutada nõue nõukogude monopoliorganisatsioonide[illegible] nõuete liidele tegevus monopolikomitee juhtimisele. Liidline eesmärk oli

---

33 S. Endre, Töö"st, mis ei lõpe", „Noorus", 1969 nr. 3, lk. 20.

34 õpetajate südameasjaks, „Tartu Riiklik ülikool", 8. märtsil 1963.

taonorabel komitee vaie: jaama nomenklatuuri täitma nurusete tasemel ja seda mitte ainult sõnades, vaid ka tegudes.[35] Ens see esmärk olnud ka ellurakendel komitee juhtnoorsadadel, kuid praktilisest sõda saavutada ei suudetud, tegeldi täiesti tavaliste, argipäevaste nomenklatuuri küsimustega/ lahendamisega.[36]

Nüüd aga (s. t. alates 1963. aastast) peab nägema, et nõiopilased ise annaa konkreetsemalt, asjalikumalt lahendama nurustel õppetöö organiseerimise, õpetajatöö, stipendiumi jt. küsimusi. Sellega tahetakse saavutada, et nomenklatuuri organisatsioon oleks muutus tõepoolest organisatsiooniks nõiopilaste [illegible] jaoks. See oli väga oluline ainult juhul, kui nomenklatuuri organisatsioon haaraks tegelema nõiopilaste praktiliste nõudmiste lahendamisega.[37] Nõnda ütles ju V. I. Lenin juba 1920. a.: „Ühing peab olema nõuetekohane, et iga töötaja

---

35 Vestlust sm. M. Tiitmaga.

36 Vestlust sm. E. Rahniga.

37 Vestlust sm. M. Tiitmaga.

nõuab temas ühimeri, nelle õpetus nõu-olla pole talle omaraadav, nelle õpetust ta nõu-olla nähe ei osuga, aga nelle tegelimust tõist, nelle tagajrealt ta nõuab, et meid on tõesti meel ühimesed, nes nõutavad teelle õiget teed."[38]

Ülikooli nõukogu koosolekutel 1963/64. õppeaastal õpetöö sektori tööplaan nägi õpetöö organiseerimise alal ette, et üksustel, kus lõpetati õppedistsipliini labivõtmine eelmisel semestril, analüüsitaks lahtisel nõukogu koosolekutel õppetuse[39] seisu. Seejärel tuli ettekanne põhjendatud ettepanekutega osakonna (ühiskonna) õppe-teaduslikku töö sektorile, kus pidi need andma omapoolse ettepanekuga nõukogu vastavale sektorile.[40] Ettepanekud õpetöö normaldamise parendamise kohta oodati kõikidelt üksustelt.

1963.a. algul oli ülikoolis õpetöö osas kõige tähtsam õppeprotsessi edasipidine rafineerimine, auditoorsete

---

38 V. I. Lenin, Nõukogude ühingute ülesanded, lk. 35.

39 EKPA, f. 5072, nim. 7, sü. 27, l. 7.

40 Samas.

kohustuslikku töö ulatuse vähendamine, õhtukoolilaste iseseisva töö osatähtsuse tõstmine, õpetajaprofessionaalse ühenduse kohaselt koosmõtlemise, uurimis- ja praktilise tööga sidumine. See probleem ei olnud päevakorral muidugi esimest korda,[41] muidu 1963. a. algul oli NSV Liidu Kõrgema- ja Keskerihariduse Ministeeriumis juba määratud töö õppeplaanide – ja programmide aluste ümbertöötamise, kõrgemate koolide õppe-metoodilise läbivaatamise küsimused. Tartu Riiklikus Ülikoolis juhitis seda tähtsat teaduslik-metoodilist tööd õppeosakond.

1963. a. 9. mail andis välja NLKP Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu määruse kõrgema hariduse edasiarendamise ja spetsialistide paremaks ettevalmistamise ja ümberõppimise kohta. Selle alusel töötati välja ja kinnitati NSV Liidu Kõrgema- ja keskeriharidus ministeeriumi poolt 1964. a. õppeaasta alguseks uued õppeplaanid

---

41 Vt. käesolevas töös lk. 32.

õlinooli raamidele traditsioonidele.[42]
Uute õppeplaanide rohkelt tõsteti
arvud õhtuõpilaste spetsialistidele eriti vaja-
like ainete osatähtsust, jättes samaaeg-
selt rohkustesse ainete minemajäetud
välja ained, millel on nende jaoks tähe-
tähtsus.[43]
Oma osa Tartu Riiklikus õlinoolis
1964.a. nigisemestril uhtima hoona-
mud õppeplaanide koostamisele olid
andnud ka osanoolade ja traditsi-
noodade konsultatsioonide õpetaa
sektorid. Nii mitmes traditsioonoolides
oli üliõpilaste ettepanekuid ka arvesta-
tud. Õlinooli konsultatsioonide õpe-
taa sektor (1964.a. oli juhataja M. Eisler)
tegi nendest ettepanekutest kokkuvõtted
1965.a. jaanuaris. Nii oli Agalao-Kalle-
traditsioonas (dekaan J. Peegel)
arvestatud üliõpilaste ettepanekuid
nädalakoormuse[44] reguleerimisega ja eksa-
mite paigutamisel. Samal ajal ei olnud

---

42 K. Piiss, Uued õppeplaanid rakendatakse ellu, „Tartu Riiklik Ülikool", 4. september 1964.

43 Samas.

44 üliõpilaste koormuse piirnormideks oli antud õppeplaanides nooremates kursustes mitte üle 30 tunni nädalas ja vanemates kursustes mitte üle 16 tunni nädalas.

võimalik soovitada vihjeid matemaatikaülesannete mahu (originaalkirjanduse) piiramist punktidega maksimum.[45]

Hõlbustusvormas (praktikum jt. kahtlusalused) oli viidatud poolt kehtivad ettepanekute alusel õpetööst osavõtu nõudmisel pandud kohustuslikule grupile, mis sellega tõstis kursuse aktiivõppelisust. Ensaksõe õpetamise loa saamine toimus ellevalt kooskõlastamisega hõlbustusvormas kontrolliõpilastel.[46] Bioloogia-Geograafia-hõlbustusvormas (õpetaja H. Kuudla) tehti viidatud ettepanekul sagedamini muudatusi kohmakasvatuse alustamisaja taimefüsioloogia kohta.[47] Matemaatikahõlbustusvormas (õpetaja H. Sügur) oli arvesse võetud viidatud avaldusi õpilaste väljamõtete, ainevalikuõpetajate, teadmiste õpetajate läbirääkimiste ning tootmispraktikale minemist. Viidatud

---

45 M. Eisler, Õpilaste avaldused et..., „Tartu Riiklik ülikool," 15. jaanuar 1965.

46 Samas.

47 Samas.

sed tegid ette pareneid ma matemaatse baasi paremaldamisens tavalisemas, mastikuja fanaatilisemas moraaldamises, õpetamise metoodika paranemises (täpsemate aineosade selgem eristamine, praktilisemate ja loogilisemate reeglite moraaldamine jne.)[48]

Aimult Rehamaatiumi- ja Füüsika-õpetamaatiavalisemas tähtsusjärjekorras eristatud õpetöö moraaldamise mõtte.

Et õpetöö on mahepoolne protsess, näeb ka õpetajad mitmesuguse „tagasisideme" baasna. Õpetamistöö eesmärk peab tehtud õppeainete omandamisel ja ettepanemal elulisi sellesi „tagasisideme" vormis.

Õpperühmade ühes ülesannetes eristatud ühtsuse mõttes õppedistsipliini mõõtmist ja mõõtmisel. Probleem ise oli aga komplitseeritud, põhimõtteliselt peab ühtlasi tagasisidemel ja printsipiaalsel, millega mõõtmisel võimalikult põhjuseta puudumiste vastu. Teiselt poolt tingis halvemat

---

48 M. Eisler, Denaamid avaid, et....

või paremat õpedistsipliini ka loengute/kvaliteet (kirjanduse mälletsaadavus antud aines jne.). Ja ülimuet teeb ka õpetajate analüüs õppedistsipliini kindlustamise huve. Ja tub seda isegi paremini (nii üliõpilaste ettepanekuid õpetajate kohta on põhjendatud ja need ka ellu viiakse) kui administratiivsete meetoditega saavutatud ebaõnnestumisega üliõpilaselle mitteaumsaadaval loengul istumine. Kuid praktiliselt oli õppedistsipliini nüüdisaegsete printsipiaalne lahendamine üliõpilaste poolt väga raske. Seda näitas ka 1964.a. mäetris sellles osas tehtud kontrolle. Selgus, et vene filoloogiateaduskonnas puudumisi ei antata; ajalooteaduskonnas mängiti puudumisel nüüd sisse, mida hilgem algitati põhjusel; bioloogia-geograafiateaduskonnas leitakse puudujaid nii palju kõrgeli või taolisi põhjuseid sunliselt. Oli puudumine põhjuseta või põhjuseta, ebaõnnestas nii nas kursuse nooreleks (geograafia III), ruhma nooreleks (bioloogia I ja II) või

kursuse büroo (bioloogia III, IV); klassiõpetaja-vitseadlusmonnas liitageldud puudulmiste sisuliste andmistega.[49]

Õpedistsipliini küsimuste lahendamise kursustel oli täiesti õige, positiivne ja mitmekülgne ülesanne. Põhiem oleks pidanud siiagumes olema aga komsomoliaktiivi ettevalgatust, printsipiaalsust, puudujate rõgulaarselt ja süstemaatilist mõnimist. Seepärast jäi mõnigas na alünõude vaatholamide distsipliinirikkujate suhtes, mistõttu need fenütsenioli pidid täitmust olema ülemaaradi nõues.

Need küsimused ei ole nõotamud oma lõpuni na praegu.

Iõs tõmbepunkt probleeme õpetõõ ektovites oli se, kellele ja kuidas anda vabaaumulamise õigusi. Problem oli seda tõsisem, et vastavat singsingja määrust ei olnud, mille olemasil olnud siinollaas määratud vabaaumulamise õigust andmise peamisel sõltud ja printsiipidel, individuaal-

---

49 EKPA, f. 5072, nim. 7, sü. 27, l. 32.

plaanid alles hoiavaid kujunema.[50]
On aga selge, et sui õppeprotsess piir-
dus vaid programmide ja ettekirju-
tustega ning õpetaja topeltauditooriu-
mis, oleks talitõpilaste ettevalmistus
poolik ja ühekülgne. Sõrgem nool
peab õpetamise juhul valima selli-
sed tõimetoodid, mis suunavad ül-
käigi mõtlema ja selle alusel mõtte-
seoseid nähtuste ja protsesside vahel
mõtestama ning mõnele seaduspärasust
tunnetama ja tõestama. Rohkem tähele-
panu peab sõrgem kool pühendama
õpetajate edasijõudvatele ja arenema-
tule ülõpilastele. Praegusest vähesest
õppejõudude, nus ülõpilastel enda
jaoks väga vähe valida, piiravad
palgusti mõnde individuaalsete võime-
te avaldamist ja väljaarendamist.
Probleemi lahendamises on just pari-
mate ülõpilaste ülevõtmise individual-
plaanile.[51] Sel juhul on neil õigus oma
õpingute käigu ja võtta loengutest
ning vabast päevast ainult nõnda-

---

50 Vestlust sm. M. Titmaga.
51 E. Schmidt, Kõrgema haridus arenguprobleeme
Eestis, Tln., 1971, lk.

das leiala nägemaks omandamiseks ekskursiooni õpetamise teel.

Üliõpilaste komsomoliorganisatsiooni õpetajaid ei rahuldanud 1960-te aastate esimesel poolel üliõpilastele loengutel vabakuulamise õiguse andmise suhtes midagi ära teha. 1965/66. õ-a. oli vabakuulajate arv üliõpilaskonnast peaaegu 52% Selle probleemi lahendamiseks määratlus oli komsomoliaruteel selge: „Vabakuulamise õigus tähendab õpilastele loengutel käimise kohustusest vabastamist, mitte aga puudumistest seminaridest, praktikumidest jne. Loengute kuulamise kohustusest vabastamine peaks sõltuma üliõpilase võimetest õppetöös, teadushuvidest alal, tema distsiplineeritusest ning ühiskondliku töö osavõtust.“ 53

Stipendiumi jaotamisel määrimustes pidid õppe- ja teadustöös osalejad kursustel kogema eksamisessioonide tulemuste põhjal eelis vastava piirkonna parimatele üle ülejäänud õpilaste.

---

52 S. Endre, Töölt, mitmelõpe, lk. 23.

53 TRÜ komsomoliorganisatsiooni XI konverentsil „Tartu Riiklik Ülikool“, 5. aprillil 1963.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

sellele oli vajalik muudse eraldaja olemasolu stipendiumi määramise komisjonis.

Lahe se ülesanne oli ülikoolilastele laenduamiseks taiesti pooltkaane.
Lisaks sellele nõudsas se veelt poolt denamaadi tööd, teiselt poolt töö võimaalle ka lisanõusi. Paljudel muudustel ei joutud õigeaegselt erinevaid materiaalid dokumente, mõnuste eraldajad stipendiumi komisjonides ei olnud ühna ettepanekuid pöhjendada, osa nõudis ühna muudsele stipendiumi ule ettenähtud normi. Se aga tähendas, et mõnel muudsel jäid ülikooli töötusest üliõpilane, mes selle hädasti vajas. Sellisel juhul pidi deenanaat oleva kn „nohtuvõistjaks." Nii et ma võin jäi üliõpilastel puudus printsipiaalsest, aspalinnduset, õiglusemast ja objektiivsemast lähenemisest mõlemale küsimustele.

Ülikoolaelu selliste probleemide nagu selle on õppetöö organiseerimise korraldamise, õppedistsipliini, stipendiumi määramise jt. probleemide lahendamine

üliõpilaste endi poolt õigustas end täiesti. See ootas noorsõdalasi üliõpilase rolli tulevase spetsialisti paremaks ettevalmistamiseks. Nagu märkis NLKP Keskkomitee praeguõn L. I. Brežnev oma kõnes üleliidulisel üliõpilaste konventsioonil 19. oktoobril 1974. a on nõukogude spetsialist tänapäeval inimene „... kes on hästi omandanud marksismi-leninismi õpetuse aluseid, mõistab selgesti partei ja meie maa poliitilisi ülesandeid, on süvendanud laialdase teaduslikku ja praktilise ettevalmistust, valdab täiuslikult oma eriala. Nõukogude spetsialist tänapäeval — see on ühiskondlik organisaator, seltsimeste kaasamõtlemise ja töö teaduslikku organiseerimise printsiipe. Ta oskab töötada inimestega, leab võrdõõslikkuses kollektiivseid lõgemusi, võtab arvuldo seltsimeste arvamust, hindab saavutatut kriitiliselt.“ [54]

Ühe osa sellise spetsialisti ettevalmistamist võtab endale peale tõine üliõpilaste ühiskondlik organisatsioon — üliõpilaste

---

54 L. I. Brežnev, Õppida, töötada ja võidelda leninlikult, lk. 7.

Teaduslik ühing (ÜTÜ). Ühiskond peab olema organisatsioonis, mis aitab tõhusalt noorte teadlaste kasvatamisele ja rajamisele. See loob omanäolise keskkonna teaduse ja tehnika edasises progressiks. Töö ÜTÜ-s näitab hästi, kes õpilasest jätkub pürivust ja võimeid iseseisvaks töös ühiskondlike probleemide lahendamisel.

Et ka noorsoliidorganisatsioon õlinoolis oli 1960-ndate keskpaik eelmise poole jooksul päevakorda võtnud [illegible] teaduslikku töö probleemid, näis ebatõenäolisena vaadelda lähemalt nende ühe organisatsiooni omavahelisi suhteid kümnendi perioodil.

ENLKNÜ TRÜ noorte juhtimisel viidi juunis 1962. a. aprillis vastu võtud otsust „ÜTÜ" tööst.[55] Edaspidi pöörati rajalisemas eelmise kursuse õpilaste huvi ühiskondlikust teaduslikku töö vastu. Seepärast pidid nii teaduslikud ühingud, noorsoliidorganisatsioon kui ka kateedrid neid nõnda tõhusamalt ÜTÜ-sse ühingusse töösse. Komsomolibürood ja grupid pidid

---

55 EKPA, f. 5072, nim. 6, sü. 24, l. 23–26.

arstiaeselt osa võtma tööstuskogu- ja teaduslike ringide plaanide ning tähtaegade koostamisest ja selle täitmise kontrollist. Komsomoliorganisatsioonid pidid regulaarselt ära kuulama tööstuskogu ja ringide töö arutamised, aitama õpetajatele naasa tööd organisatsioonilisele tugevdamisele, soodustama valida tööstuskogusse ja ringide juhatusse arstiteaduskonna noorkommunistlikke noori, kes tegelevad ka teaduslikku tööga.[56] Komsomoliorganisatsioonil tuli luua ka võimalusi tööstuskogu mitmes osa organisatsiooni koosolekul, aruandel jm.).

Teoreetiliselt oli ülimooli komsomoliorganite liidumool õigel võrmid ja vahemoliid oma suhetes tööstuskogu-ga. Kõidlusega võitsime ära tuua Tõdeski kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide ülesandeid tööpoolaste teaduslikku töö arendamisel.[57]

1) komsomoliorganisatsioonid peavad looma õige ühiskondliku arvamuse teaduslikku töö vajadustest ja propa-

---

56 EKPA, f. 5072, nim. 6, sü. 24, l. 24.

57 N. F. Kuzer, Работа общества комсомола по развитию научного творчества, Сборник: Студенческое научное творчество, M. 1968, lk. 77.

gerima üliõpilaste teaduslikku töö parimaid nõukogusid. Sellega nõustudes nõud mitmeugsid vorme. Nii organisatsiis Tomski Polütehnilise Instituudi komsomolikomitee koos teaduslikku kommunistlikku ateismiga seotud ülesannete õpe- teaduslikku töö probleemide kohta. Saadud andmete põhjal toimus koosolek teemal „Sinu kodu teaduslikus õtsingus ja eksperimendis.“

Parimate üliõpilaste töid avaldatakse trükisõnas, mõnelt rõõgiraal korgemate koolide raadiokomitee. Teaduslikku töö probleeme arutatakse tihti komsomolikomitee koosolekutel.

2) komsomoliorganisatsioonid peavad õtsima üliõpilaste teaduslikku uurimistöö ofensiivsemaid vorme, organiseerima konverentse, näituri, konkursse ja võistlusi.

3) komsomoliorganisatsioonid peavad arendama üliõpilaste initsiatiivi ja omaalgatust teaduslikus loomingus. Siin on vaja tõsmatud mõnel teaduslikud töötajad, nõukogude abiga

---

58 Н. Ф. Кучер, Работа обкома комсомола..., lk. 79.

luuakse nüüd probleemi minimiseeritud tõenäosusel nõlvatüüpi.

4) nõukogudeaegsed jäävad õigustatuna teaduslikke uurimistöö alla antiikse (aumärgid, märgid. jne.)

Siinjuures tuleb aga tõestada, et iga õnnestumine nõuab praktika luiabsi tõsiseltvõetavale ja arenguvõimelisele vastava teaduslikku töö organiseerimise võimalust. Sellest juhindub või ka vastavat nõukogudeaegsed organisatsioon.

Tartu Riiklikus Ülikoolis oli tütt juba 1960.a.-nõlvatüüpi aastate algusega kõigutama 59 Teda õpetajad

---

59 1960.a. oli tütt-s 1200 liiget, millest 500 võttis aktiivselt teaduslikust töö st osa.

1961.a. antati auhinnatööde konkursile 60 tööd millest 15 saadeti üleliidulisele konkursile. tütt XVII konverentsil esitati 123 ettekannet, neile lisaks 10 külalisettekannet.

1962.a. oli tütt-s 1343 liiget. tütt XVII konverentsil esitati 150 ettekannet. 1961/62.a. riigieksamitest võttis tütt osa vabariiklikust üliõpilastööde konkursist 30 tööga, millest 4 tööd premeeriti I, 8 tööd II ja 13 tööd III auhinnaga. Töötas 62 teaduslikku ringi, mille liikmeid, 1462 üliõpilast, tegelesid 492 teema uurimisega

1963.a. tütt XVIII konverents. tütt-sse kuulus 1576 üliõpilast. Tegutseb 63 ringi. tütt haaras tegevusse kõrgema õppeasutuse Tallinna Pedagoogilise Instituudi.

rektoraat, parteino mitte, muid nõuko-
nõliorganisatsioon ülinõolis ei suutnud
ega ei pidanud nõ vajalikuns lõ Tlõ-ga
nõutakte luna. See ülitähendanud
lõTlõ nüi organisatsiooni ja sellega koos
üliõpilaste üladuslikku töö lõtarnist ülalal,
mõd nüximus ali 1963.a. nõnsõnõlinõmitte
jõutnõnna elsmängis — artüxi ja üliõpilas-
te inetüadruse nõjendlamõnd xuunas, et
muuta nõnnõnõliorganisatsioon töölisett
üliõpilaste organisatsioon.[60] Sellpärast ei
voetud xl kerisadal üliõpilaste tüadus-
lisu töö probleeme enti põhjalikult.
Ülikõnõl on saamud/aga palju väär-
tuslikke ettepanemid üliõpilaste tea-
duslike töode nõal. lõTlõ olen võhi-
nõnale nulgi xasulikum nüi ta xu-
daks arutada igas üliõpilaxes kuni
osna eriala eolabimurimisen. Sellpärast
peab lõTlõ xenixst nõhalen tõõtõsta-
ma ama tõõrust, organisxeima
nõhtumisi võlgapaistvate lõunetõga,
nõnaldama üladuslike töode nõumust.
Laavatades osnuslikult iga üliõpilase
kuvides vajadust õgutõõla, jõtnab

---

60 Vestluxst sm. ül. Titmaga.

liitu kõrgemas koolis vajalikku pedagoogilist tööd — õpetab ülõpilast rakendama parempi oma erialaseid oskusi praktilises elus. Nüüd on komsomoliorganisatsioonidel tunduvalt rohkem võimalusi asjalikku noortöö arendamiseks liitu- ja ülõpilaste seas. Komsomoliorganisatsioon saab neid ainult kasuks tõmmata oma töölesõnnete lahendamisele nagu seda on tehtud TRÜ-s.

Aktiivsõlmkoolis õpetab ainult 1964. a. seisuga. Moodustada oli Paul Henkmanni juhtimisel poolest tosinast aktivistidest, kes asusid sotsioloogia- ainete loomise algusjärgust peale viisaastaplaani aruandekonverentsi tööle tõsta.[61] Koostöö ümbritsevate sõlmkoolide ja komsomoliorganitega vahel peaks hõlmama kõikide aladuste loomisele komsomoliteo daatumise tähtsusliinile alustele.

Praktiline õpetuses võiks sõlmkoolide, et komsomoliorganisatsioon osaks õppetöö probleemide lahendamisest hõli-

---

61 Vestlusest sm. P. Henkmanniga.

koolis 1960- ndate aastate esimesel poolel oli mitmetahulise ja töömahukate ehitusobjektide rohkuses.

Nimetatud perioodi algupoolel töötas ehitusorganisatsioonide rahaline olukord ülimalt pingeliselt. Ehitusorganisatsioonidel ei olnud piisavalt omavahendeid, et katta ehitustööde mahtu. Seetõttu ehitusorganisatsioonid võtsid ehitustöid vastu ilma piisavate omavahenditeta, mis tõttu ehitusorganisatsioonidel tekkis ajutine rahaline raskus. Ehitusorganisatsioonid ei suutnud ehitustöid õigeaegselt lõpetada, mis tõttu tekkis ehitusorganisatsioonidel ajutine rahaline raskus, mis tõttu ehitusorganisatsioonid ei suutnud tasuda palgaraha ja ka teistele võlausaldajatele raha ei laekunud. Selle tõttu ehitusorganisatsioonid ei suutnud tasuda palgaraha ja ka teistele võlausaldajatele raha ei laekunud (palgavõlgnevused, ühiskasumi, stipendium).

1963. a. õppe- taduslikku töö suhtes

jätnaid samuti õpetöö müürmustega, mid koopis aspalikumal ja monotsemal tasemel. Sm M. Tiitma jutustas: „Mulle sai kohe selgeks, et mul me tõesti tahtame üliõpilaselu müürmurste proovilise lohenoba mixega tegelema hakata, ei saa me ülla administratiivses organis, sellega me mase naaa ei tõmba. Seepärast ei nõudnud me mitte müürid kohustuslikku loengutel näi mist, mid otsisime pohjusid, miks ii näida loengutel. Ühi vastuses oli: loeng on igav, mis nõudsime pohjendatud ettepanekuid mende taseme tõstmiseks, seda loomulimult üliõpilastelt. Oli aga õppejõude, nes end altpoolt tulevatest kritiilistest märkustest solvatuna tundes meisse lausa vaenulimult suhtusid." [62]

Või olla ülid õpperentide taotlused, nõudmised, esmägid liiat pretensioonikad, liitmõtlemata, enesekindlad, et osa õppejõude neile tugevalt vastu seisis.? [63]

---

62 Vestlusest sm. M. Tiitmaga.

63 Vestlusest sm. E. Laidjärvega.

Et õpetajaskonnale ja sellele järgnenud õpetöö sisulisele tööle ajavahemikul 1960–1965 mõningal määral hinnangut anda, tuleb abiks võtta andmed õpilaskuse taseme kohta üliõpilaskonnas samal perioodil (vt. tabel lk. 64).

Esitatud arvud näitavad selgesti, et „vaga headele" õpilaste üliõpilaste arv väheneb, enam-vähem stabiilsena (välja arvatud 1963/64. õ-a.) jäi „headele" ja „väga-headele" hinnetele õppijate arv. Samal ajal aga suurenes kahuldavaid hindeid omandate üliõpilaste arv, suurenes jäi ka mittekahuldavaid hindeid saanute arv. Kui ajavahemikul 1961/1962 — 1963/1964 õ-a. võib tähelda mõningat nihet paremuse poole, siis järgnevatel aastatel muutub olukord ebasoodsamaks.

Õpetöö sisuvõi alles otsivad, katsetavad oma kohta, sepärast ei saa nad nende nõuete õppeedukusele nii mängatav olla. Kuigi oli üksikuid juhtusi, kus ka täna õpetatavate tööle suudeti saavutada 100 %-line õppeedukus. 1961/62. õ-a. edukamatest kursustest võis mainida

---

64 üliõpilaskooli fond, nim. 1/1-K.

Majandusteaduskonna II ja IV, õigusteadus-konna III ja IV kursust; 1962/63 õ.-a. geograafia IV; 1964/65 matemaatika IV, rahvamajanduskonna I ja II kursust.

Nähtub selgelt õppetöö sisulisest pealiskaudsusest, mis väljendub ebapiisavas teadmistes õpitavate probleemide olemusest, nende omavahelistest seostest ja arengusuundadest. Ilmekaks näiteks on siinjuures sotsiaalorganisatsioonide õpetamine minimaalsel probleemide hulgal, mis ei võimalda õpilastel omandada vajalikke teadmisi ühiskonna struktuurist ja selle elementidest.

Statistilised andmed õppeedukuse kohta aastahemikul 1960-1965

	õpilaste arv kevad-semestri alguses	õpilaste arv, kes said hinded eksamid sooritama	õpilaste arv, kes sooritasid kõik eksamid	Said hindeid			Said mitterahuldavaid hindeid
				„5"	„4"-„5"	ka „3"	
1960/1961	2310	2206	1830 82,9%	299 13,6%	882 40,0%	649 29,9	281 12,7%
1961/1962	2604	2240	1887 84,2%	285 12,7%	983 43,7%	619 27,7%	236 10,5%
1962/1963	2474	2315	1956 84,6%	292 12,5%	953 41,0%	713 37,0	237 10,0%
1963/1964	2644	2436	1972 80,9%	261 10,7%	677 27,8%	1034 42,4%	264 10,8%
1964/1965	2654	2374	1970 81,7%	255 11,0%	942 39,0%	743 31,0%	282 11,8%
1965/1966	2724	2653	2078 76,3%	234 8,0%	988 42,0%	856 32,2%	334 12,5%

II peatükk

TRÜ kommunistliku ühiskonna üliõpilaste ideaalis-poliitilise kasvatamise

Igas ühiskonnas eksisteerivad suhted, mis määravad kasvatusprotsessi sisu ja vormi.

Sotsialismi tingimustes on ühiskonna kasvatuspoliitika eesmärgiks luua isiksus, kes on võimeline aru saama ümbritsevast maailmast ja sotsialismi ideaalidest lähtudes ise oma käitumist juhtima. Loogu sida mehhanismi, mille abil inimest mõjutades ühiskonnas kasvatatakse, suunab töölisklass organiseeritult oma poliitilise organisatsiooni – NLKP kaudu.[1]

Et Kommunistlik Noorsooühing tegutseb NLKP juhtimisel, siis on ilmselge

---

1 M. Titma, Kasvatusprotsessi suunamisest, Maailmavaate kujunemisest kõrgemas koolis, I, Trt., 1970, lk. 76.

ülesandeks „... aidata partiil rasvatada oma noorsugu kommunismi vaimus, kasvatada tõhmata tõda me ühiskonna praktilisele ehitamisele, ette valmistada igakülgselt arenemiseks inimeste põlvkonda, kes loovad elama, töötama ja juhtima oma ühiskonna asju kommunismi ajal."[2] Kasvatada noorsugu kommunistlikult tähendab nagunoladea noormeestes ja neiudes välja marxistlik-leninlik maailmavaade, tugev ideeline veendumus, lähenemine elunähtustele klassipositsioonilt ja ustavus Kommunistliku Partei ülesannetele, rasvatada kindlameelsed ja innustsalgavaid võitlejaid maailma revolutsioonilise ümberkujundamise eest.[3]

Kõrvuvoogu tähtsat ideoloogilise töö peaülesandeks peetakse N. L. Liidu kommunistliku maailmavaate kasvatamist, sest „me ühiskonna võit ei ole mõeldav ilma uude inimeste põlvkonda ideelisuse ja moraalse puhtuseta, mis selle eest võit-

---

2 Ü. LKNÜ põhikiri, Tln., 1968, lk. 5.

3 NLKP Keskkomitee tervitus ÜLKNÜ XV kongressile „Rahva Hääl", 18. mail 1966.

teraad ilma aatüüse ja teadliku ehitajateta."[4]

Pole olemas mingit „puhast" ideoloogilist nõuvatustöö, ei saa nõuda „puhtideoloogilisi" üritusi. Tegelikult on ja igas ürituses teinekord üritatakse enda jaoks nõuvormolüüritus vahemal või kõrvalmal määral ideoloogiline. Iga üritus sisaldab ideoloogilist momenti, mõtlemise summa moodustabki ideoloogilise kasvatustöö. Küsimus on selles, kuidas neid momente näha ning neile vajalikul määral tähelepanu osutada.

Ideoloogilist tööd võib mõista kui ideoloogilisest [illegible] võitlusest osavõtu erilist vormi, mille sisuks on tiatud ideede süstaemis väljendatud sotsiaalse nähtuse (ideoloogia) lõhtamine maailmade vaas ja mille (maailmade) kulka suunduvad sellele ideoloogiale jäigest kaitsest populaarsuse võitmine, vastuliku ideoloogia nõju paralüseerimine ning inimeste nõudmiste ellevalmistamine ideoloogilisesse võitlusesse.[5]

---

4 V. I. Lenin, „Noorsoo - Internatsionaal", T., 23 kd., lk. 152.

5 P. Järve, J. Kaarma, Ideoloogilise töö mõningatest metoditest ja stiilist komsomolis, „Noorus," 1969, nr. 2, lk. 33.

üliõpilase ideoloogilise kasvatamise protsessis on kõrgema kooli komsomoliorganisatsioonil täita spetsiifilised ülesanded, mis on tingitud sellest, et üliõpilaste maailmavaate teoreetilise baasi mujundamisega tegelevad kvalifitseeritud õppejõud või kõrgema eriala nii ka marksismi-leninismi teoreetiliste alusta õpetamise kaudu.

Kommunistlik kasvatamine kõrgemas koolis ei ole võimeline täielikult lahendama nende probleemidega samal tasemel ja ülles nõudmistega paremini ka tagajärjes. Nende põhjuseks ei ole ka üliõpilaste komsomoliorganite tööplaanis marksismi-leninismi teooriat käsitlevaid üritusi.[6]

See aga tähendab, et kõrgema kooli komsomoliorganisatsioon peab leidma teised teed ja võimalused ülles, et nad saa aidata üliõpilaste ideoloogilisele kasvatamisele. Nii peavad komsomoliorganisatsioonid kõrgemas koolis otsima koostöövorme ühiskonnaliste naturalitega sellels, et parandada ühiskonna-

---

6 M. Titma, Vilgad on agapinku näha, „Noorte Hääl",

teadusta õpimix vajalikeks. Annavad ju viimased teaduslikku maailmavaate teoreetilise aluse.

Iõoss peavad meid mõnendama ühe kõrvalepanu jäämistele ümbrolevatele:[7]

1) võitõpilase ühiskondlik-poliitiliste vaadete kujundamine, mõnes kõige antivaadelsõnaste filosoofiliste ja poliitiliste probleemide mõistmine ja teoreetiline eeltõõnne. Vajalikud oleksid laiemalmad ühiskondlised referaatide ärakuulamised ja arutamised, kõrgemate koolide vabalisel või iõhtõõnnatiaduste nõgide vabalisel seminaril, tööde ja referaatide kontrollimisel jne.

2) õpetaja hulk maksimaalselt õiglase iseseisva mõtlemise vastu, kujundada tavaks otsida neist vastust elulisele tähtsatele küsimustele. Kõrgemalt ja ühiskondlikelt seisukohtadelt põhjendatud selles suhtes ei ole mitte kellelgi. Sega on võõpilasnõrgemalt otsene võõrdõne oma tegevusega täielikuks oppejõudude juhtimisel võõpilaste ideo-

---

7 L. Adamson, Vabamõtlejate kõrgemate koolide kõrgemalt organisatsioonide ülesannetest, lk. 12.

loogisel vaatamisel.

Kuid 1960ndate aastate esimesel poolel tegeles nõukogude sotsioloogia mitmete probleemidega väga. Sel perioodil oli võimalik paljudel õppejõududel osaleda mitmesugustes ekspeditsioonides, omandada kogemusi sotsioloogilise uurimistöö läbiviimisel, publitseerida oma töid ajakirjanduses. Alles 1965/66. õ-a. hakkas nõukogude sotsioloogia välja kujunema iseseisva teadusharuna.[8]

1) loetleda ühiskonnateaduste õppejõudude vaatamata nõudlikkust 2) astuda välja mõne õppeainete autoriteedi vastu 3) riivata komsomoli mõjupiiride ühiskonnateaduste õppimisega 4) piirata õigustatuks väitepiiramata arvamust, et ühiskonnateaduste õpetamisel peaks loengute ja seminaride vahekord olema sõltuvuses või mõõtmatusest.

8S. Endre, Ise maailma avastada, Tartu komsomol, Tln., 1970, lk. 250.

Noori kunstivaid mitmesuguseid poliitilisi, eetilisi ja esteetilisi küsimusi. Ülikooliõpilaseks[9] saamisest alates on mulle omase ohtrasti mitmeid elumõtteid pole midagi ebaloomulikum, sest noorus on igas ühiskonnas võrdväärselt antiikses joones; noorusel võrdväärne antiikne ilmub tihti võrdväärse kiirtena vormis. Ta pöörab tähelepanu kõigepealt sellele, mis tiidu ei vähendada, ei vasta ideaalile. See vahelemaatus on tõestud mõttes ka ajaloolisselt õigustatud, sest tavalisselt on see kõige õnnestunud loomingulise ümberkujundamise eelduseks. Ühine noorte tiidu õppejõududel arvestada ja just ühiskonnaõpetajate seminaridel[10] põhimõtteliste probleeme nõnnetuselt, teadmistelt, õigustuselt ja tõepäraselt omandada. Ka vabadeigi tiidu võõrgematus noolides hoiavati ei õpi normaldama vastavasuguliisi arvete ja võrdväärsete mõõtmiste, nagu tõe sellise aga tühistama TPI-s ja TRÜ-s.

---

9 R. Saage, Noorsoo esteetilisest kasvatamisest, Teg. ideaalid, isiksus, Tln., 1968, lk. 74.

10 Saadud mõõtmiste tulemuste kohta vt. lähemalt ENSV ülikoolidevahelised, Trt., 1967, lk. 73.

Skilliseid ideoloogilise massatustöö kaike juhtis või 1960-ndate aastate algul ülikooli nomenklatuur?

Suurimat rõhku pandi sel perioodil TRÜ-s poliitilisele massatustööle. „Kasvatada noori poliitiliselt, see tähendab massatada neid mõnnoguole viigi nodamisse, nis aktiivselt ja teadlikult rotavad ea ühismaina poliitilisest elust, nis on oma ajastu väärilised, selles maailmavaatelise selgus, poliitilise tiadlimuus ja nõlbelised printsiibid on nonku mulamud ja mugundamud terviklikku, teoreetimelise, maasaegse isiksuse."[11]

Poliitilise massatustöö vormideks olid ka ajal filosoofilised seminarid õppegrupides, laoma poliitima ringid tudistajatele, ühiskonnoolilised lektoriumid, poliitinformatsiooni kursustel, millest tööloeku juhtis ülikooli nomenklatuur poliitmassilise töö sektor.

Senist poliitmassatustööd ülikoolis iseloomustas aga suur nõllustatus, osa-

---

11 A. Loop, Isiksuse kujundamine ja pedagoogika. Teg. ideaalid, Tsitsus, Tln., 1968, lk. 28.

line noutollimatus. Ka se, et kuuluste
konsonoliqupiol, uliopilased ise ei
kandnud poliitinformatsioonile eest
olest vastutust, vaid se oli asetatud
nurusehooldajate õlgadele. Palgudel juhte-
del esines poliitinformatsioonile puhul
palju formaalset, hallust, igavust,
passivsust.

Separast aasid TRÜ parteiüroo
ja komsomoliinomitu 1960.a. nagisel
kiirdeliina nende ongannisatsiinises
eninvat paralleelsust ja nooskolasta-
matust. Sellers kroodustati TRÜ partei-
büroo juurde juhtivtöötajate, nuku
nuudisõid parteiüroo, komsomoli ja
ametiühingu nomitee vastavate sekto-
rite juhatajad, õppeasanoma, nino-
lentaasiumi, lõnteõte grupi ja alaliselt
tegutseva agitpunkti esindajad.[12]

Iduline nõsvatustöö sisuline külje paran-
damiseks võeti ette mitmed ümberkorraldusi.
Selle alusel oli ülesandeliseks lõnteõte
grupi moodustamine, mis hõlmas nii
õppejõude kui ka esindajaid üliõpilaste,

---

12 L. Koger, Elulähedasemalt, „Noorte Hääl"
7. jaanuar 1960.

artiklite. Grupi ülesanded oli kursustel
ja teadusnõukogudes toimuvate poliitinfor-
matsioonide kajastamine oma ala ni-
gavalt tundvate, kvalifitseeritud lektorite
-juhendajatega; liikmete kvalifikatsiooni,
iseseisvõppetöö kontrollis ja nõudes.[13]
Õiti edukalt viidi poliitinformatsioone
läbi Ajaloo-Filoloogiateaduskonnas, kus oli
tervem semestriks koostatud poliitõpetus-
te teemad. Kursustel pidid nii läbi
viima ühiskondlased ise, sellest korraldas
teaduskonna parteiorganisatsioon vasta-
vaid instruktiivseminare kursuse

---

13 Vestluses sm. E. Rahiga.

eindagatele. Koosolekutel saadi vastava teema läbivii mõtes vajalik nõuandlus ja metoodiline.[14] Tehti ettepanekuid, et õigusteaduskonnas võiksid poliitilise seisukohtade vormidlus alla filosoofilis-teoreetilised ringid.[15]

1961. a. oktoobris hoogu meil maal liikumine NLKP XXII kongressi tähistamiseks. Iga kollektiiv, grupp ja organisatsioon pidi sellele liidetud oma meetodid ja vormid, mis võimaldasid nõuga rahulem arutada oma kollektiivi, organisatsiooni spetsiifikat. TRÜ-s otsustati sel puhul korraldada kommunistliku seisukohtade konverents.[16] Põhilise osa sellest üritusest haarasid teoreetilised probleemid (kommunistlikust töösse- ja elusuhtumisest, marksistliku eetika, estetika, moraali ja võitleva ateismi küsimused jne.).[17] Konverentsi I etapp pidi toimuma kursustel (õppetöönädala), II etapp osakondades (teadlaskondades) ja III etapp pidi olema ülestõusolene, mis oli

---

14 Vestlusest sm. Haldjärvega

15 M. Titma, Õppida ja õpetada, „Edasi," 15. juunil 1962.

16 Konverents lähenes, „Tartu Riiklik Ülikool," 3. märtsil 1961.

17 EKPA, f. 5072, n/m. 6, sü. 26, l. 84.

nõuab muudatuse järgmise ettenähtud:
1. Kommunistliku tõsenemise, nõukogude patriotismi ja valvsuse süvendamine TRÜ-s
2. Kõrgema haridusega spetsialistide osast kommunistliku maailmavaate meie vabariigis
3. Kommunistliku moraali ja marksistliku estetika.

Seega oleb nõuetekohase täitmise mõtestatus ja põhilisteks võtmideks loengud ja seminarid. Kuid nüüd peame veel lõpetuseks pidama mõningaid lõpetavaid grupp- ehk ülevaatelõpseminare (põhimõtteliselt uutest ainetest rääkimata). Sõna mõtleb 218 lõpetajat, neist ainult 19 meist oleb välismaalased.[18] Tublimatest välistudengitest oleb ära tuntud M. Tõnna, T. Kuusmann, J. Kangilaski, L. Lutsar jt, õppejõududest lõpetajatest oleb hinnatud M. Koger, H. Palametsa, H. Kurm, J. Kahk, E. Laul, M. Lõhk jt. Peaaegu kõikide juba 1960. a. 5 lõputöömõtteist, mõned välistudengite osavõtt nendest oli ebaõnnestunud: Põhjuseks oleb loengute süstemaatiline

---

18 S. Lepik, Rohkem tähelepanu loengulistele tööle, „Tartu Riiklik Ülikool", 4. novembril 1961.

sel ja oralt ka vormilisel puudusel. Kas saaditi mid väitida kommunistliku maailmavaate kujundamise protsessi paremate lõngute puhul? Pärast mahe etapi lõpetamist tahti komsomoli kõrgemat kõrgemaid nõudmisi. „Paremini olid üritusel õnnestunud Õigustiadumaonnas ja Ajaloo-Keeletead.maonnas, hiljem veidi ka Matemaatika-Loodusteadusmaonnas, mus üritusel tuleb mõista maailmaga. Kaitletii moraali, estetikat, muusti ja kirjandust, võib tegeldi internatsionalismi kasvatamisega." Nõukogude iseloomustuse andis maale läbitud etapile TRÜ komsomolikomitee sekretär E. Truuväli.[19]

Teise ürituse sena, millega tähistati üliõpilaste NL KP XXII kongressi, olid 20-22. okt. 1961. EPA ja TRÜ komsomolikomitee poolt korraldatud rahvaste sõpruse festival. 1960-ndate aastate alguses olid Tartu linna maale kõrgema kooli lahul üsna tihedad sidemed. Nagu populaarsed olid ühiselt läbiviidud õhtud, nagu oli rasmuse kõigi organisatsioonide saalimahutamise.

---

19 E. Truuväli, Ülikooli komsomoliorganisatsiooni uued ülesanded, „Tartu Riiklik Ülikool", 13 oktoobril 1961.

ga. Üliõpilastel aitasid raagida „mõnusmajanduse" R. Reem, Ch. Villmann jt.[20] Rahvaste sõpruse festivali raames pidid tõrmuma kohtumised võõrastega, nõukogude festivalidest osavõtjatega, nõukogude üliõpilastega, kohtumised riigiasutuste juhtkondadega. Uhes huntarkuses võitluses üldiste tiadustiku vastaste tõsiste „Taome mõõgad äradeks", nus arutati mäitus seda, mis Maad on nõlastanud kosmoselaevikud, nuidas saaks ehitada mandreteraheliisi vaadeldi, Euroopa raudtee süstee mi jne.[21]

Just sellel 1961. a. sügisel korraldatud rahvaste sõpruse festivalil, tennis mõte luua üliõpilaste nõukogude noorte tiaduselurilliste klubi, millele pandi nimeks „Sigma".[22] Klubi pidi aitama tõsta üliõpilaste endateadmisi ja enam-vähem kursis olla kõige uuega tiaduse maailma s. Selle klubiga taheti lähendada üksikuid erinevatest osakondadest, et ühised probleeme on nii füüsikutel kui agaloolastel,

---

20 M. Karolin, E. Reintam Eesti Põllumajanduse Akadeemia noorsool (1960-1963), Tartu Komsomol, Tln., 1970, lk. 258.

21 Tule naasa sõber, „~~Ekt~~" Tartu Riiklik Ülikool, 20. oktoobril 1961.

22 E. Kreem, Asutame uue klubi, „Tartu Riiklik Ülikool", 1. detsembril 1961.

geograafidel jne. „Sigma" tööst võtid aga nii EPA võlopilaseid. Kuid minetatud klubi sai pidada ainult ühe nooraleena, nii ka lahtsalt suri välja: teenis vanuri huvitavate teemadel ja erinegate leõdmisega.

Kui töö ühtlus nõõb, siis peab selle arendeli tulema midagi uut. Tõepoolest, paljud noneainet pärnus ühinõolis 1961. aut. algusse saamid kommunistlik liikumine. Nõmme oli meie maal teaimud 1958. a., mil sotsialistliku võistluse auengus tuliol ilmsiks uued saavutused ja iseärasused. „Kommunistliku töö leõmumise kujunemine avardas ja rikendas sotsialistliku võistluse senist praktikat."[23] 1960-ndate aastate algul oli kommunistliku liikumise iseärasuseks see, et ta oli välgunnud materiaalse tootmise sfäärist, et ta ridus võitluse nuremna tööviljamise eest uue inimese kasvatamisega, hõlmas inimese elu ja tegevuse kõiki sfääre.[24] Selle liikumise põhiellemärgid

---

23 K. Koger, Marksistlik-leninlikust võistluse mõistusest ja sotsialistliku võistluse parteilise juhtimise küsimustest ENSV töölisklassi aastatel 1958–1965, Dissertatsioon, Trt., 1969, lk. 3.

24 K. Koger, Kommunistliku töö liikumine ja võitjaland, „Edasi", 14. oktoobril 1961.

olid kõige nõukusunutumalt esitatud deviis „Õpida ja elama ja töötama kommunistlikult!" Kirjutamisse võivad kalitseda nii töölised, teenistujad, nii teadlased nii ka üliõpilased — kõik meie ühiskonna liikmed.

Ka Tartu Riiklik Ülikool ei jäänud nimetatud kirjutamisest kõrvale. 1961. a. oktoobris otsustas nõukogu III kursus (grupp A. Allisto) korrata taotluna kommunistlikku õppenimma nimetust. Selle algatuse hingeks oli kursusel K. Adamson, kuigi kursus ise oli isegi allpool keskmist taset.[25] Kursus ütles oma kohustused ülikooli nõukogule. Täiesti õigustatult peavad nad kõige tähtsamaks võlsandes kommunistlikult suhtuda õppimisse nii oma põhitegevusse. Aktuaalne tavalise õlleste sõjava õmandamise kaudu on võimalik saavada kvalifitseeritud spetsialistiks, sellel on põhjendatud teoreetilised teadmised, kel poliitilone

---

25 Vastluses sm. E. Rahiga.

silmaring ning praktilised oskused. Suurt rõhku pandi nõukogude ja kommunismiehitaja moraalinõuete printsiipide õõnestamise ja oma mõjusfääri laiendamise ka väljaspool seda. Eesti õpilaste tahtsid mõjutustega saatada kõigi oma vaenlaste pundumist ja head. Taheti mõjutada tihendada sidemeid töölisnoortega, elkõige ettevõtete kommunistliku töö mõjutustega. Järelikult sinis selle mõiste ehk see suur põõre, kuigi ise oli 20 liikmeline, ammu mõtlesime juba, et nas mis, õpilased ei saa midagi mõjutust noortelaagrist, nagu näiteks - tahtsin, mõnoorides. Kaalumine mõõna - vaidlesime, arutasime omavahel, paranduse, täiendasime mõjutusi, nagu mõjutus võtis aktiivselt osa. Igaüks mõistab, et see püüab andma ja annabki komsomolitöö mõjutuse suuna ja sisu. See määrab formaalse suhtumise komsomolitöösse."[26]

See tähendas töö mõjutusi õilsandid

---

26 M. Vüding, Nemaad saavutavad oma eesmärgi, „Tartu Riiklik Ülikool", 27. oktoobril 1961.

na ülikooli tüstile organitele ja ühis-
noudlikule organisatsioonidele. Algul orga-
nisseeris seda ainult liikumist põhiliselt
komsomolihoonete, nurgi last endal
polnud na selge, mida juhtida, mida
kontrollida ükskõik legedust.[27] Selge
oli aga see, et tervenud liikumist
tuli juhtima hakata oppe- ja kasvatus-
töö tõhustamiseks.

Kommunistliku liikumise loomine
nõudis noori valluntsile oli täiesti
põhjendatud ning õigustatud[28] — just
nõukogude koolile on tehtud tellimus
uute põlvkondade kasvatamine,
mendles kommunistliku ühiskonna ehi-
mese ettevalmistamine.[29] Seepärast
näitis ELKNÜ TRÜ komitee selle algatuse
heaks ja andsus näiki komsomoligruppe
seda läbi arutama ning sellele gängne-
ma.[30] Samuti pöördus ELKNÜ TRÜ
komitee kõikide vabamaji nõugemate noo-

---

27 Vestlusest sm. E. Rahiga.

28 Nagu eelnes vestlusest sm. H. Palgaga olid palgnol ühiskooli õppejõud selle liikumise ülekaalukuse vastu nõukogudeaegse kooli.

29 E. Tammvälli, Nõukogude ühiskonna uus õpetaja, tööline ja usu ühiskonna liikmete kasvataja, „Tartu Riiklik ülikool", 13. oktoobril 1961.

30 EKPA, f. 5072, nim. 6, sü. 24, l. 2.

lide nõnsoomlisorganisatsioonide poole ülesmutsega alustama kommunistliku kursuste ja õppegruppide liikmeist dežurni all — õpipoiss olema ja töötama kommunistlikult.

1963. a. hakkasid kommunistliku kollektiivi nimetust taotlema ka farmaatsia osakonna V kursus, õigusteaduskonna II[31], arstiteaduskonna IV[32], inglise II, 1964. a. lisandus neile majandusteaduskonna raamatupidamise eriharu II kursus.[33] Kõige edukamad neist olid inglise filoloogid, kellele 25. veebruaril 1964. a. ülikooli rektori käskkirjaga ~~anti~~ kommunistliku õpetuse nimetus.[34] Juba I kursusel (1961) said nad nõnsoomlikursusena. Algust peale mängis nii väga tugev ja ühtekuuluv, sõbralik kollektiiv, kuhu paljud aitas sellus maasa töötsiga I kursusel valguta valhoonis.[35] Nii kaasaga jäid tihedasti sidemesse

---

31 EKPA, f. 5072, nim. 7, sü. 5, l. 83, 84.

32 Ilma autorita, „Tartu Riiklik Ülikool", 15. veebruaril 1963.

33 S. Karja, Lihtsalt kõik noored, „Noorte Hääl", 24. juunil 1964.

34 TRÜ Rektori käskkiri, „Tartu Riiklik Ülikool", 28. veebruaril 1964. (vt. lisa nr. 6)

35 Vestlusest sm. L. Hellenurmega.

püsima nagu ülikooliajagi. Õppeedukus oli kursusel piiratult 100%, igal sessioonil oli üsna mitmeid mõõdetud stipendiumile õppijaid. Nagu eelnevast läks ühismonditöö ülesannete jaotamine, tööplaanide koostamisel oli kõigil alati palju ideid ja soove.[36] See oli selles mõttes nagu harjutamine mingis, et sinna olid nagu sattunud inimesed, kes tahtsid ülikoolis mitte ainult hästi õppida, vaid ka aktiivselt ühismonditöösse ise panna. Vaid ei korraldanud üritusi mitte ülepäraselt, et nad taotlesid kommunistlikku õppe- või mingi nimetust, vaid ülepäraselt, et tahtsid ise neist üritustest nagu saada.[37] Minule muruse juhendaja (ametlikult ainult I ja II kursusel, kuid tegelikult olid neil sidemed ka edaspidi) pidupäeva TRÜ inglise keele katedri vanemõpetaja H. Pulk ütles: „Töötan ülikoolis juba 1949. a. peale. Nimetasid iseseisvaid, töömaid, asjaliku ja toredaid üliõpilasi, nagu oli selle kursusel, pole ma enne ega pärast neid kohanud."[38]

---

36 Vestlusest sm. E. Saldjõrvega.
37 Vestlusest sm. L. Hallenurmega.
38 Vestlusest sm. H. Pulgaga.

Praegu lõõtab suurem osa neist õpeta-
jatena paljude linnade neljakoolides
(näit. Tallinn I Keskkoolis lõõtab Reet
Kotkas) nii ka TRÜ võõrmaalte maatudris
(mait. E. Kaldjärv, L. Hellemurm jt.)
Tõlinnoolis oli nii inglise III rühma
näol 1964.a. olemas I kommunistliku
õpperühma niimetust omav rühm.
Kuid mile tüsi kursuslid ei jõuga-
nud, liikumise hoog hakkas nõrgu
vaibuma. Samal ajal tõi aeg ilusi
ilmsandid idulis-poliitilise harnatus-
tõõ alal.

1962.a. sügisel valitud komsomoli-
komitee ühes juhtkonnal (sekretär L. Adam-
son, sekretäri asetäitja P. Järve) juhin-
dus sellel alal kahest põhimõttest:
ühtsuse hoidmisest ühiskondlikust
rakkatannist ilostamaa ühiskondlikku
praktikasse nõukogude noorte ja
ühiskonnaa saades oma rahvuslikud
ja ajaloolise ellusuhtumise just praeti-
like tegevuse nõudu ning organisatsioo-
ni loomisele.[39] Teiselt poolt püüdis
ühs komitee liidu ellus toota ka

---

39 Vastavust vm. M. Titmaga.

vastavaid vorme, mis viiöpilasi tõesti huvitaks ja naasa tõmbaks. Neid suundi hakkas praktiliselt ellu rakendama 1963. a. moodustatud nomenklatuurne ideoloogiasektor (lk. Tõtma esteetikast sai ka alguse)

Nihet pealt püüdis moodustatud sektor naasa aidata ellurakendusse nõuetekohaselt sisustatud õpetöö piirnalt rakendades enesekandidatuse ja omaalgatuslikke printsiipe, tiheldt poolt oli suund vastand mil riigi sise- ja välispoliitiliste probleemide lähendamisele mil viiöpilaskonnale.[40] Sektor tegeles fanatiliselt mitte nõuetes printsiipide ja sisuliste vahetu ellurakendusega, vaid oli nn ellees nõuetes, nes andis metoodilist abi tiistele nõuetele ja töö lõpuleviimisele. Ideelis-poliitiline nõuetekohasus hakkas nüüd toimuma põhiliselt sahhes liinis: teadushoidade, osakondade ja nõuete ülatuses, tihelt poolt

---

40 S. Endre, Ise maailma avastada, Tartu raamat, Tln., 1970, lk. 240.

komitee ideoloogilise töö sutori ringide ja klubide maadu.

Nüüd moodustamisele tulnud klubide vorm polnud enam uus. Juba 1960.a. tehnilis ülinoolis atuslide klubi (esimees ü. Sostra), sellega taktsid ülikoolid anda oma osa teadlaslikus ateismi propageerimisele ülinoolis.[41]

Klubi tuli nüd nõustamisel palvemaja, nohtusid endiste pastoritega, usalikega, pidasid atuslikke loenguid.[42]

Kommunistliku maailmavaate ja moraali kasvatamine on mõeldamatu ilma võitlusetu religioosse ideoloogiaga. Lepänast pidas t. Iolenin loengut religioonist väga tabatavalt. Ta näitlis atuslikku propaganda ulatus-

---

41 ENSV-s olid usuküsimused 1960.a. algul üsna teravad. Meie vabariigis oli lutheriususkirikuid 146, nelegiolusu kirikuid - 122, baptistide kogudusi 89 ja 70 palvemaja, baptiste oli 1958.a - 9132 in, 1959 - 9314 in, 1960 - 9220 in. Adventistide kogudusi oli 13, adventiste 1958 - 2217, 1959 - 2109 ja 1960 - 2144. Metodistide kogudusi - 11, umbes 1000 liiget. Vanausulisi 11 kogudust - umbes 500 liiget. Kogu vaimulikkonna naaber oli 320 in.

Ülikooli fond, nim. 1/1-K, sü. 467, l. 77.

42 Vestlust sm. E. Rahiga.

liiku labirinist, viib noorsoo huigas. „Toetudes nõige erinevaid teaduslik-valgustuslikke tegevuse vorme, propageerides religioosse ilmavaate, nõudlaadse töörahvas ateismi maailmavaadet." [43]

Selle ülesande lahendamisele Tartu Riiklikus Ülikoolis oli oma osa ka muul ka ateistide klubi, mis oli esimene sellelaadne vabatüüpi. Klubi ülikooli organisatsioonid aitasid teda vähe, ka nõukogude filosoofia- matemaatika jaoskond, eraldasid poolt õppejõudest aastaid temast eiteli nõudjat kuulda.

Klubi tööde vorm oli 1960. a. lõpul hästi loomaaiast – Rahvaste Sõpruse Klubi (RSK). [44] Seal tahteti rohkem rendiga, mis oli ajaga lähedal ja huvitav; rutuvaba ülalisi rennasvabatüüdest ja välismaalt; sõlmida sõpruspidemeid tööstõ ülikoolidega; jagada nuljaid, mis olid saadud kirjavahetustest sõpra-

---

43 V. I. Lenin

44 Kas teate, mis on RSK? „Tartu Riiklik Ülikool", 2. detsember 1960.

daga välismaal; luua uusi kirjavahetusi; kuni tunda maailma rahvaste tähtpäeva vastu; jälgida maailmas toimuvaid erialaid probleeme rahvusvahelise koostöö arendamiseks.

Eriliselt aktiivsed olid klubi asutamise juures Mari Vääling, Ilmar Lauristin, Leelo Joamus, Ilmi Klasik. TRÜ komsomolidaamide ideoloogiaekstoni juures tegutses RSK sai iiska varsti tegutsemishoo sisse. 1962. a. organiseeris klubi juba mitmeid ettevõtmisi õhtuid mitmete maade rahvaste kommete tutvustamiseks ja populariseerimiseks.

1963. a. oli RSK-l juba 130 liiget, mis võimaldas klubil teole hakata mitel organisatsioonilisel alusel.[45] Seimi oli RSK organiseerimud vaid mõningaid erinevusi ja tunnismatku. Nii kuuluvad nõukogusse ülikooli õpilased V. Pirman, M. Titma ja J. Vaga Lenc-Stanias; Ly Seppel mitakas tunnismitumisega Bulgaariast ja M. Titma Poolast, SDV-s õpivad R. ja ne.

---

45 RSK, „Tartu Riiklik Ülikool", 27. septembril 1963.

RSK hakkas nüüd töötama üües asutuses[46]: 1) Baltika, mis hõlmas peale Balti liiduvabariikide ka Moskva ja Piirkonna Petrozavodskist Lvovini
2) Kaukaasia - Krimm
3) Ida-Aasia - Siber
4) rahvademokraatiamaad
5) kapitalistlikud riigid
Asutuses korraldati ekskursioone ja matku, muretseti üliõpilastele aadresse kirjavahetuseks teiste maade noortega, korraldati rahvuslikke kirjanike, kunstnike, teadlaste jt. töötajatega, võeti vastu delegatsioone Nõukogude Liidust ja välisriikidest, korraldati sõprusõhtuid. Klubis organiseeriti ka ekskursioonijuhtide lühikursusi, õpiti tundma maailma rahvaste elu ja kombeid. 1964. a. oli RSK (president Aadu Tamm) kõige populaarsem üliõpilasklubi ülikoolis, edu põhjus ma jõrgmisel aastal. Ent kui iga klubi töö, nii ühelaadne kui see ka ei ole, palju oleks aastateks soiku ühel ainsal põhjusel: klubi töö juhis ei leitud rakme.

---

46 RSK, „Tartu Riiklik Ülikool," 27. septembril 1963.

Imelik tundub olnud nõukogude õpetajate ühiskondlik ja poliitiline aktiivsus haripunktilt koolidevahelised arvukate Nõukogude Liidu üliõpilasklubidega, mida peaaegu kõikides Eesti kõrgemad koolid.[47] Kuna Eesti nõukogimaat hooli elavid ja teotavid üksikisikud, omamoodi valjuunes konkreetsete ettekujutust mõlemate probleemidega noorsookasvatusorganisatsioon võimu tegeloba. Üliõpilaste maailmavaate kujundamisel on aga väga olulised kõrgemate koolide omavahelised sidemed. On vaja, et ühe õppeasutuse saavutused saaksid ka teiste varas. Omab ju ühine tegemus ühiste üritamide hind väga olulist osa kollektiivsuse tasavatamisel, üliõpilasnoorsoo mõjutamisel ühiskonnas ja sõltuvate kõrgemate koolide kuvide realiseerimisel. Praegu võime aga ainult öelda, et vabariigi üliõpilasomal on mitu ühist tegevusplaani, millest üliõpilased suure entusiasmiga osa võtavad (ELÜÕ,

---

473. Endre, Se maailma avastada, lk. 246.

üTii konverentsid jne.)

1963.a. oli üldkooli nomenklatuuri ühe huvitava ideoloogilise töö vormi loomise ajaks. Nimelt moodustati nomenklatuuri raames, aspirant M. Tiitsma ja üliõpilaste M. Lessoni ning L. Jaansoni eestvedamisel Rahvusvahelise Sõbrate Ring (RSR). See tähendas alguse, et seni kursustel toimunud poliitinformatsioonid asendati poliitiliste diskussioonidega ühiskondlikes ruumides. Ei saa nõustuda S. Endre poolt esitatud mõttega, et nõukogude kursustel toimunud poliitinformatsioonid olid hallid ja igavad, et alles nõukogude võimetuse all peetus nõuge tavalisem ajaviitede ettekujutuse. Teatav poolehoid oli poliitinformatsioonidel siiski. Selleks peaks aga tuli nõukogude kursustel toimunud poliitinformatsioonid ühiskondlikes ruumides ehk mõnegagi rohkem iga üliõpilasega. Ainuüksi oli kursusi, kus poliitinformatsioone ei oodatud lõhkiselt nõrvaldadas, pelgalt valitud õige materjali ootamise asemel, pandi iga kuulaja hart vägendi[illegible]ses-arutlust ja taadmistest. Sageli: nõuab aega, et ellust, mõtlemist veel nõrvaldada.

RSR-i esmärgiks oli rahvusvahelise õiguse põhimõistete valgustamine ja nende omavahelise suhte. Ringis pidi toimuma retoorilise võimete ja argumenteerimisoskuse omandamine. Diskussioonid pidid hõlmama laiemat laengutega rahvusvahelisest olukorrast nõudvalikuse ees.[48] Ringi töö hõlmas toimuma USA ja NATO-maade suhete, Indiina-Hiina maade ja USA suhete, Araabia, Jaapani, Kirde-Aasia ja Aasia maade sihtrühmades. Teoreetilises osas oli vaja uurida rahvusvahelise õiguse mõistete, nagu riigi territoorium, riigipiir, territoriaalmeri, kosmoseõigus, riigi kodakondsus, rahvusvahelised lepingud, rahvusvahelised organisatsioonid, riigi jurisdiktsioon, diplomaatilised ja konsulaarsuhted, rahvusvahelise õiguse subjektid, rahvusvahelise õiguse allikad, rahvusvahelise õiguse rikkumise vastutus, rahvusvahelise õiguse kohaldamine, rahvusvahelise õiguse ja siseõiguse vahekord, rahvusvahelise õiguse kodifitseerimine ja progressiivne areng. Ringi juhtis president,[49] kellega koos kuulus ka nõukogu asepresidendi. Nimel presidendil oli õigus muuta ringi piirmeetrit, mis sedagi tohtus vähemalt 2/3 ringi liikmetest. Täpsemalt vaagis hästi kooskõlastatud ülesehitusega õpetlikud kohtud vaatlusaluste küsimuste üle, mitme-

---

48 Rahvusvaheliste Suhete Ring „Tartu Riiklik Ülikool", 27. septembril 1963.

49 RSR-i presidendid olid ajavahemikul 1963-1965: I - õpilane M. Lisson, II - õigusteadlane J. Saarma, III - eesti filoloog T. Leito.

suguste vahvus vahelise aja tähtsamatt sündmuste nokta (ja) nn. suurele ringile, seal mitmesuiste vormide, hariduste- ta ülesande ning sündmuste ostamisele muutus RSR 1964. aastaks tõeliseks populaarseks ringiks võimaliks.

Iga 2-3 nädala tagant organiseeris ring nõukus arutelusid ja diskussioone, RSR-i lähtuvalt päevakorra 1965/66. õ.a raltel või ülepilastele kui nõ Tartu linna töötajatele ligimale 300 loengut, millest populaarsuse põhjused ringi laialisaid diskussioonid noorsuksed, mis võtis osavõtu aga ületi rohkem kui 300 ülepilast.[50]

RSR/ülinoolis aitas loomulikult tõsta osade ülepilaste huvi vahvus-vaheliste sündmuste vastu. Suurem osa ülepilasi jäi aga pealtvaatajaks passiivseks, sest RSR/i suutmud näiski kursusi ja õppetöhni viimaldustada oma lähtoritega. Näib-ülla olid enne kursustel töömud regulaarsete politiinformatsioonide ellikus ümmisel,

---

50 S. Endre, Ise maailma avastada, lk. 251.

et nende koondu jõudis informatsioon rahuvahelisest elust võimalikult ulatuslikult ja võimalikult iga üliõpilaseni.

Oma kõnes NLKP XXIV kongressil tõstis EKP Keskkomitee esimene sekretär J. Käbin täie teravusega välis küsimuse rahva informeeritusest, „kuid esmajärgulises ülesandeks on selgitada paatlu ja riigi poliitikat, anda informatsiooni rahuvahelise ja sisepoliitilise kõigis tähtsamates küsimustes." [51] Nõnda lülitus selle pöörmotte ellurakendamisel ja on olnud üliõpilaskodu ka tähtsusegon.

Üliõpilaslendoorte paremat ettevalmistamist teenis ka üliõpilaskodu komsomolikomitee ideoloogiasektori juurde 1964. a. loodud diskussioonide klubi. Selle esmärgiks oli populaarses ja huvitavas vormis käsitleda üliõpilaslikku huvi kõne - ja erinemisküsimusi, lahendada mitmesuguseid aktuaalseid küsimusi üliõpilaste igapäevases elus.

Et lähendada klubi ja osavõtjaid

---

51 J. Käbin, Kõne NLKP XXIV kongressil, „Rahva Hääl", 4. aprillil 1971.

omavahel, sellest oli klubi juhatusse valitud igast osavõtvast ülikoolist esindaja. Klubi päevakorras oli õigusteaduskonna III kursuse üliõpilane Olev Pillax. Diskussiooniklubi toimumisest oli diskussioonid mitmesugustel teemadel ning ülemaailmse rahuliikumise kohta (enne arutati kõiki sellest osa võtvaid ülikoolide K. Alas)[52]

Juba moodustatud klubide ja ringide nimekirjad olid ülikooli komsomoli komitee andnud oma asjaliste üliõpilaste ettepanekute põhjal ülikoolis. Nii võidi öelda, et 1963. a. esines 30 üliõpilasteatrit kokku 223 koosseisuga, mis juures 4 artisti piidas ühtekokku 157 koosseisu.[53] 1964. a. esines koosseisuga 81 üliõpilast, kelle kontosse kanti 334 koosseisu või nestlust. Suga: ühe aastaga oli koosseisude arv kasvanud 1/3 võrra, üliõpilaste hulk, mis oli hädavajalik koosseisulise töö jaoks, peaaegu 3 korda.[54] Aktiivsemad üliõpi-

---

52 Diskussioonklubi, „Tartu Riiklik Ülikool", 6. novembril 1964.

53 H. Palamets, TRÜ noored teatrid 1964, „Tartu Riiklik Ülikool, 12. detsembril 1965.

54 Samas.

laslentorid olid Laido Jaunson ja Toomas Alatalu apaloo osanoodst ning Ilmar Soomere Arstitea duskonnast. Need olid ühtlasi ka ühiskondlike Friulade Tenduskonna lentorte gupiilemu parimad.

Ühinoodi konsondidonutte oli huvitatud oma tegevuse nagastamisest ajaniganduses, raadios ning ühinoolio.

Sellel eesmärgil loodi 1963. a. ideologlise sntori Jaurole pressiklubi. Tahtis, et sellesse klubisse kogonduksid nõuk ühinoodi inoliksd, jurnudtaqu need nis nonda tradusliikku avastust, klubi ühtut või osanoona konsonoliinsalsust.

Pressiklubi pidi saadud andmeid ära kasutama/vastavalt nende iseloomule ja tähtsusele (nas nis reportaažiks, informatsiooniks, ülevaatekseks või tulevaate stsenaariumiks). Pressiklubi oli vähendajaus autoute ning toimetuste vahel, samuti abistajaus toimetajate korrespondentidele stiimade otsingul ühinoolis.[55] Klubi oli organiseeritud gruppideks: 1) ajaniganduskupp, raadio- ning

---

55 M. Talvik, Pressiklubist, „Tartu Riiklik Ülikool", 8. juulil 1963.

televisiooni grupp, mis aeg-ajalt mõne projektori. Need grupid said algul meid ühest ja samast allikast, nimelt asjaomaselt ja kuuluste informaatorilt. Pressiklubi juhi koostatud mõne ülikooli kõrg looma kohustuslikku informaatorite nõudri kuuluste.

Klubi ajaviitegevuse grupp juhi koolitusmaalle est ja koges kõnetavast, mis ülikoolis ühinib, saavs teada nii mitte ajaleht, nii „Noorte Hääl", „Edasi", „Sõnumid" tegutsis oli 1964.a. 40 inimest, ena muus filoloogid; nes olid jaotatud mõnõrühmadesse.[56] Iga nõnnad esitasi oli žurnalistika eriharu ülikoolime. Töö grupis oli korraldatud nii, et ülikoolipoolt saadud ajaviitemu töö jaoks vajalikku teavelikke kui ka praktilise ettevalmistuse. Nii näiteks A. Luur, J. Tuulik, ü. koosolemid grupi koosolekutel, nii ülikoolipoolsed juhid, nii ajakirjanduslikke poolnud, intervjueerimise. Agaramalt liigutasid nulge ülikoolipoolsed Ülge Endre, Juhan Pagu, Tõnu Talla,

---

[56] V. Lohu, Pressiklubist, „Tartu Riiklik Ülikool", 8. mail 1964.

Meil Kalamäe, Ene Õunas, Toom Õunapuu eesti filoloogia osakonnast, Jüri Leevalik ajaloo-osakonnast, Arvo Aasma õigusteaduskonnast, Kaali Tammemägi inglise filoloogia osakonnast, Eve Volkmäe füüsika-matemaatikateaduskonnast. Kohe-aastase tööpäeva pidi klubi liikmel sarna ajalise mõõdupuu ja ühiskondliku eraldi.

Pressiklubi raadio-telegrupp tegi korrespondendid ja ütles sõnastikku televisiooniprogrammi. Need olid tähe nõu Tallinna Raadiomaja ja Tartu stuudioga.

Selleks, et tähegi mõnda liiga sõnistul reklaamitabeldada ja mõnda ühiskondlast ülesõpilaste ettepanekuteta oma elu sõnastamisel, otsustas pressiklubi nõukogu tööle rakendada koordineeriva organi - reklaamibüroo.[57]

Selle ülesandeks jäi informatsiooni salvestamine nõuga ühikoolis toimuvate ürituste kohta, vastava reklaami vihtlustamine ja mujundamine. Selle tagatamiseks pidid nõuk ühingid andma täielikku informatsiooni oma tegevuse kohta. Sidepidamiseks oli tarvis, et iga ühing

---

57 Vaadake tööle reklaambüroo, „Tartu Riiklik Ülikool", 29. november 1963.

juures valitsus isik, nes haaxab vastutama reklaami eest. Tema ülesanne oli leida anda informatsiooni reklaamiüürile ja teha reklaami nõuetekohaselt.

Kõige teravalt ja julgelt tegutses nomenklatuurtöötaja. Selle organi poolt organiseeriti riigi loengutelt pimedusjäätmaitse (ptk „riisemaagajad" ülixelaamus), vastaluli ü L-K/ü üldaalase mitteametnõukogide ja ü E-T osavõtuaadete tõõd.

Tegeliknult ei olnud selle sektori organisatsiooni hästi labi mõeldud, ülinooli komsomoliliikmete hõõas ei suutnud simbatud sektori ülesandeid siiski õigesti

---

58 Sõna on kontrolli ja ülevaatuse asemel sektori „Tartu Riikliku Ülikool," 17. detsembri 1965.

kindlaks määrata. Sendil põhjustel näppus xator dubleerma kui ajalehe „Tartu Riiklik ülikool" komsomoli elu asa- noma, õppetöö xatori, reaktsioonilõõ tööd.[59]

9-10. okt. 1965. a. kirjutati järjeno- lehenurg TRÜ komsomoli organisatsiooni ajaloos – toimusid esmakordselt Tartu ülikooli päevad.

Ülikooli 1965. a. neeradiol ülikooli komso- molikomitee otsustati, et mis liima ülikoolil on siisni vaja oma traditsioone. Otsustamise eesmärgiks kinnitati Laur Karu (tollal ülikooli komsomolikomitee mitte- koosseisuline sekretär.), nes juhatas: „Korraldamiskomsomol peaaegu ei ol- nud, teenuseid mitl detailide osas. I ülikoolipäevade nagu mulutus oli 40 rubla, sis tuli maksta loenglaava raadiofikseerimise est. Koos komsomoli- komitee sekretäri J. Laarmaga ja org- komitee liikmetega mõeldi läbi mitu ülikooli varasemate massiürituste sisu, eesmärgid, vahendid, samuti ka mõnede tüüpi ülikoolide kogemused (ka välismaa omade). Selgus, et otsest ülevõtta pole

---

59 EKPA, f. 5072, nim. 7, sü. 45, l. 64.

xusagilt. Iihes asjas joudsime TRü-EPA organisatsioonilise noorsoolepitse – üliõpilasparandite olgu tööinspektsiooni. Seda vormi oleks kasutanud Ka Tartu ja üliõpilaskodu sõjajärgsed normomõjurid. Teine organisatsiooniline põhimõte oli: võimalikult suurele hulgale tegevusvõimaluse luua sai asutamine mõte uue traditsiooni loomisest, oli küll väsimusid, aga leidsid, et traditsioon peab ise tekkima, seda ei saa luua. Emakeele leidis aga, et iseenesest ei teki midagi, töök tuleb oma pea ja käitega luua, olgu see siis nõrgõi traditsioon. Alguses oli meile selge, et peame kasutama võimalikult palju ja mitmelt poolt: ühelt poolt ülikooli õppejõudude ja õpetajate, siis saab alustamist ainult kaitsmata laiendada. Sütõttu natuurime kiiduda ühisnõuga ainult tegemist ja ellise õhupallipuhumist, mida keegi ei jõua kuida. Oluline pidasime ürituste tegevat sundamenti, mis pidi olema alusens eelaspidistele üliõpilaspaarudele.[60]

Küsimusele mõjuvõimsamast üliõpilaspaarist järgmiselt: kogunesti Tallinnale,

---

60 L. Kaur, Kas juba VII? Ei või olla!, „Tartu Riiklik Ülikool", 19. november 1971.

nus lauldi mõnd laulud (mõnemõõ alustas Ingli sõllalt, meshuõõ loetas Kuradi sillalt.), sõjaaul lõguti sõng-mõngus tõnimud sõõtõmõõtõ sõõlõõli jedhoone ette, mus sõõtõrid tõõtlasid sõõlõpilasi. Nende tõnimutelt sõõdati laadusõõndõõle, juht tõnimud ja sõngsõõk, mida juhtisid sõõltõnimud, lõõdus laulusõõjaõõda. Seal tehti lõõet, „maeti" mõõ sõõgl halvem õõlõpilane ja õpejõud. Sõjaaul toimus laadus-õõndõõle vahetine tiõõtejaõõs õõnõõ laulusõõjaõõ. Õhtul toimusid TR ü klubis ja EPA aulas ballid tiadusõõn-dõõle moõõldusel.

Õrganisõõrijad jäid iõõ nendega mõõle. Nõõd oli Tartõõ lõõolil olemas esimesõõ nõgemusõõd ja õõnõõ mõõ mõõgi mustaõõd, mõõe mõõdal tõõtõõle oli võõmaliõõ luua õõne emotsiõõnõõlse mõõjuga õõtus. Õhnestus õõtõ. Nõõd õõnõõ midõõgi tõõ mõõt, mis õõns EPA ja TRü puõõt mõõ õõlõõ õõlõpilaslõõna nõõgemõõt õõpe-õõntust.[61]

Õõlõõs 1967.a. toimusõõd õõlõpilas-

---

61 EKPA, f. 5072, nim. 7, sü. 62, l. 29.

päevad rahvusvahelise üliõpilaspäeva tähistamisena, millega Tartu üliõpilasrond avaldab solidaarsust progressiivsele noorsoolüümumisele (1967, 1968), võitluseks elukeskkonna puhtuse ja heaperemehelikku hoolduse eest (1970), üliõpilaste ja võistlaste akadeemilise õhtuseks (1969).

Võimsest algatusest on aastate jooksul kujunenud suure mastaabiline ettevõtmine, mille nootsertiüritustest osaleb ära võtma 5000 üliõpilast-õppejõudu, nus jõuavat enam kõõb Tartu linna õppiv ja kõõtav noorsugu, Tartu ja Tallinna üliõpilasrond.[62] Ürialgetest üksinnutest ettevastetest on välja nasvanud mitmetunnised kontserdid linna erinduslikemais paralidis. See üritus on suure emotsionaalse mõjuga, mis aitab luua ühtse ja ühendava üliõpilaskonnaenergiale ja emotsiile, mõlls tunnetusele mõe mõe võitluses puhtuse puhtuse ja ümbrendavat energiat.

---

62 L. Kaur, Kas juba VII ? Ei või olla ! „Tartu Riiklik Ülikool", 19. novembril 1971.

See on nõuetus, mis vastab täielikult õliõpilaste eluse nõlle olemasolule, mille vajalikust rõhutas oma nõues tähelüdu-lisel õliõpilaste nõukogul L. I. Brežnev:
„Olgu teie julgetes ülitustes, tegudes ja unistustes alati elav teie õliõpilasnoorsoo vaim, õnge nustuge teie südametuli, olgu juhtiv ja õilsaol teie mõtted." [63]

Praktiki nõukogude võimu võitsime õeldav, et ajavahemikul 1960–65 leidis ülinaoli nõukogude mitmeid uusi ja huvitavaid vorme ideoloogilise töö teostamises üliõpilastega. Tundus, et just sellel töölõigul oli nõuga rohkem õnnestumusi leidmisi. Alamad poliitilise nõukogude töö mitmesuguste vormidega läks ideoloogiline töö üha nõukogudemaks. Eriti läi läbi töö klubiline vorm, mis oli täiesti nõukogudemaalt loomulik. Need olid alustuge üliõpilaste elava, otsese ja avameelse mõttlemise, ... mõtete ja avamuste vahetamise, ühinemise arutuse tegevuse vormides.

Et see nõukogude ideoloogilise

---

63 L. I. Brežnev, Õpida, töötada ja võidelda kõnelused, lk. 11.

töö sektori poolt ideoloogiline nõustamistöö minu sõnul piisavalt hästi ei korraldud, sellest annavad tunnistust arvud TRÜ komsomoliorganisatsiooni viidade kasvu ja NLKP liikmekandidaatide vastuvõtmiste kohta. Kui 1960.a. kuulus üliõpilaskomsomoliorganisatsiooni 1700 liiget, NLKP liikmekandidaadina astus sel ajal 28 kommunistlikku noort, siis 1961.a. oli neid arvud nõudvalt 1824 ja 28; 1962.aastal 2075 ja 29; 1963.aastal 2323 ja 22; 1964.aastal 2422 ja 33; 1965.aastal 2581 ja 41.

Kõik need mitte ideoloogilise töö vormide otsingud olid suunatud sellele, et mõjuvõimsamini täita ideoloogilise kasvatustöö ülesandeid — kasvatada uue ühiskonna inimest.

---

64 ELKNÜ TRÜ komitee arvande teatel, „Tartu Riiklik Ülikool", 23. aprillil 1965.

III peatükk
TRÜ kommunikatsiooni osa üliõpilaste ühiskondliku aktiivsuse kasvatamisel

Inimese sotsiaalse väärtuse määrab ära see, kuidas tema tegevus aitab kaasa kogu ühiskonna progressile.
Kuid ükskõik inimeste tegevus on asturne nii oma ülesannete täitmisel kui ka omaalgatuslikus tüüs, tõsiasi on initsiatiivitud, kuid täiskasvanud oma ülesandeid korralikult, kõlmandad ei paista silma ei ühe ega teisega.
Kindel on aga see et meil aeg mõnab igalt inimeselt, eriti kõrgema haridusega spetsialistilt, minimaalselgi määral ühiskondlikku aktiivsust. Ka nüüd all mõistame oskust organiseerida oma teadmiste ja võimete elluviimendamist vastavalt selle sotsiaalse grupi programmile, kuhu inimene kuulub.

Peab vahet tegema noort liiki aktiivsuse vahel: aktiivsus teatud kitsas töötoiguses ja üldine – ühiskondlik-poliitiline aktiivsus, mille all mõistame mõtte ja tegu kooskõlastamist mingisuguse grupi poliitilise programmi üldvõi mixle.[1]

Kui iga loengu ja seminari eesmärgiks on arendada üliõpilaste eeskätt just teatud kitsa temaatika raames, siis komsomoli- ja parteiorganisatsiooni ühes ülesandeks on kasvatada üliõpilastes ühiskondlik-poliitilist aktiivsust laiemas mõttes.[2]

„Komsomol peab panema kasutama "kõik antud võimalusi noormeeste ja neiduole nõuetekohaseks lõõdalolaseks ooavõtule ühiskonnaliikumist elust, riiklikust, majanduslikust ja kultuurilisest ülesehitustöost."[3]

---

1 S. Endre, Kas aktiivist või kõnelejaja, „Edasi", 29. oktoobril 1967.

2 Paljud ühiskonnateadlased on arvamusel, et üliõpilaste ühiskondlik-poliitilise aktiivsuse kasvatamine on komsomoliorganisatsiooni peamiseks ja esmaseks ülesandeks tänapäeval. Vt. näiteks E. Schmidt, Kõrgema kooli ühiskonnateadlaste ülesanded, „Eesti Kommunist", 1972, nr. 4.

3 NLKP XXIV kongressi resolutsioon NLKP Keskkomitee aruande põhjal, Tln., 1971, lk. 21.

Kuidas oli organiseeritud TRÜ komsomoliorganisatsiooni tegevus nimetatud ajal ajavahemikul 1960-65, sellest allpool.

1960.a. sügisest võttis ENSV TRÜ komitee oluliselt kinnitada süsteemi loomiseks üliõpilaste ühiskondliku aktiivsuse kasvatamisel. Et viimase valdamise viisiks on ühiskondlikud ülesanded m-õ. ühiskondlikult kasulik töö, siis otsustati 1959/60 õ.-a.-st anda igale üliõpilasele selline ühiskondlik ülesanne, mis arvestaks üliõpilase tulevast tööd.[4]

Kõige suuremat rõhku otsustati panna pedagoogide ettevalmistavate osakondade üliõpilaste ühiskondliku aktiivsuse tõstmisele.

TRÜ komsomolikomitee ja pedagoogikateaduse olid pälumude rajoonide haridusosakondadel iseloomustada tõpetajate-pedagoogide tööd. Kirjaoskuse kõdegas ülikoolile märgiti ühes kulgeva järgmist: „ Õppeprogramm täidab koolindelt, õpilaste / teadmisel õppeainetes on / rahuldavad. Vaheh

---

4 J. Lott, Igale üliõpilasele ühiskondlik ülesanne, „Noorte Hääl", 12. oktoobril 1960.

tunneb ja tahab teha klassijuhataja töö d. tähtsamatelt poliitilistest ja eluliselt kultuurilistest (raamatu, loengulisest tööst jne.) osa ei võta. Ei võta osa ühegi organisatsiooni tegevusest." [5]

Jäänukest oli mul iseseisvatel õpilasaastatel puudu jäänud nagemusest, mis on vajalikud ühiskondliseks tegevuseks, tööks rasvatajana. Selle lünga likvideerimiseks said ja pidid kaasa aitama nii komsomoliorganisatsioon kui pedagoogina naatekeskkond.

Külikoolis 1960. a. mitmendad õppeaastate kohaselt algas pedagoogiliste ainete õpetamine psühholoogiamurdega, millele järgnes pedagoogika, ainete õpetamise metoodika ja seejärel kahe- etapiline pedagoogiline praktika (IV - V kursusel). Positiivne oli asjaolu see, et enne praktikale minekut omandas üliõpilane vastava kursuse, sest muidu ei oleks teadmisi ka koolis praktikal elsametaitmisega toime.

---

5 A. Metsa, Miks „Vähe aktiivne"? „Rahva Hääl" 15. veebruar 1961.

Negatiivne mulg oli see, et üliõpilased hakkasid teoreetilisi pedagoogilisi aineid (psühholoogia, pedagoogika, metoodika) õppima enne, kui nad olid tutvunud pedagoogilise tegelikkusega.

Nimetatud vastuolu püüti kõrvaldada nähul teel: 1) Pedagoogilistes instituutides mitte õppepäevades (nehtestati 1960.a.) näiteks ette nisepuhuta pedagoogiline praktika mitte õpetajööd katsetamata juba esimesest kursusest alates. Sellele järgnevad loengud ning nii pikemadpidine 14-16 nädalat kestev pedagoogiline praktika.

2) seni nähtumud Ärõnuogude Ülikooli õppeplaanide kohaselt oli olemas ülaastnäline nanvatustöö praktika, mis TRÜ-s õeldi ellest lahti/ja lüüdeti see pideva pedagoogilise praktikaga, pikendades seda 6-lt 8-le nädalale.[6]

Tähtsaks pidamata tõsiasja tõõtöötu kõrvata sellega, et ta suunas üliõpilasi ühiskondlikult töö korras koguli: pedagooge ettevalmistavate asutuste üliõpilasi

---

6 A. Elango, Teooria ja praktika seostamisest õpetajate ettevalmistamisel, „Tartu Riiklik Ülikool", 9. detsembril 1961.

õpilasi koolides kõnsakõnelõõd, ainsuse isetegevusringe juhtima.[7]

Selle ülesande praktilises teostamises leitakse kõnsakõnelusõpetuse tõhusaimaid laborante. Kahju ainult, kõnsakõnelusõpetuse õigeaegsest ilmumisest oli talle abiks ainult viis aastat. Oli tarvis palju vaeva näha, et leida teid ja paremaid võimalusi koolis olevate ülõpilaste juhendamiseks. Kõige halvem oli see, et ülõpilaste loengute ajad ja koolilaste tunnid langesid sageli kokku, nii et ülõpilastel polnud lihtsalt võimalik koolides korralikult ühiskondlikku tööd teha.[8] Sealjuures polnud koolõpetajatel päris selge, mõnsugune iseloomuga ülesanded peaksid ülõpilased täitma.

1963. a. sügisel juhindus ülõkooli kõnsakõnelusõpetuse põhimõttest, et kõik pedagoogilise ettevalmistusega ülõpilased kõrvaldataks sellisest ühiskondlikust tööst, mis soodustab nende nii tulevaste õpetajate nõrgenemist.

---

7 S. Vissak, Koolireformi ellurakendamise põhiprobleeme. „Edasi", 26. mail 1961.

8 Vestlusest sm. E. Rahiga.

Nii võisid üliõpilased ühismonumendi
töötada pioneeri- ja noorsoolitsei
juhtidena noortes, anda konsultatsioo-
ne töölisnoorte noortes, täita peda-
googilist tööd majandlitsusele juures,
militsa lastetoas jne.[9] Sedasi töötöidu
juhtis noorsoolitsemise pedagoogilise
õppetöö sektor (juhatajaks sel ajal eesti
filoloogia IV kursuse üliõpilane Eve Silla-
mäe). Üliõpilastest rühmajuhtidele
pidi teoreetilisi ning praktilisi õppusi.
Aeg-ajal pidi noortes käimi metoo-
dilisi konverentse, mus arutati tehtut.
1963. a. töötas rühmajuhtidena noortes
88 üliõpilast ja noortes noorsoolise-
sonitsesid abistas 40 üliõpilast.[10]
Komitee pedagoogilise õppetöö sektor
püüdis oma abi mitte ka igati pakkuda.
Militsa lastetoa juurde suunati
1963. a. kevadel 30 üliõpilast.[11] Sedasi töö-
töimu juhtis ajaloo IV kursuse üliõpilane
Aino Liits. Põhiliselt olid need üli-
õpilased Ajaloo-Kultuuriteaduskonnast,

---

9 K. Adamson, üliõpilaskollektiivi kasvataja ning suunaja, „Noorte Hääl", 30. novembril 1963.

10 Samas.

11 Samas

mõnel nõu Tiirsina - Matemaatika - teaduskonnast ja Arstiteaduskonnast.
Müüdist lastetoa juurde suunatud õliõpilaste ülesanne põhjud mängi: võita tänavalt tagasi need 10-15.a. lapsed, kellele jaoks ei olnud nodes leidnud ei isiklest ega sõna ja nes müüd olid arvel müüdisa lastetoas.
Õliõpilased pidid alguel mitte nimed oludtikku uurima, vis alles võis planid - prospektid täha. Tuli mudlata erilolnguid, näia konsultatsioonidel, sest kõnnik õliõpilasi oli 11 kursuselt ja seal mil pedagoogiinstituudust ei opetatud. Nii ülesandi vastavad teadmised tõõs nn. „vasnestimaastatamata" lastega. Pedagoogiinstituudis olid olemas kartoteegikaardid, muhu iga õliõpilane märkis arvamused, tähelepanekud oma koolelaste kõhta.[12]
Tublimad õliõpilased sellel tõõl olid Helve Ojasson, Siiri Luik, Marie Klotna, Helle Lemmelt, Tiiu Eimre jt. Tartu linna TSK Tähtkomitee valdas

---

12 S. Nissan, Pilk õliõpilasellu, Tln., 1965, lk. 99.

täna ajaloo osakonna II kursuse üliõpilaste Aino Kitzbergi ja töö est alaealiste asjade komisjoni T2ii šeflusgrupi juhina.[13]

Küllaltki edukalt tuleb üliõpilasel täime lina tööliskoorte nõudeks antavate konsultatsioonidega. Paljudes tehastes ja ettevõtetes oldi olukorrast jäädavõtmispunktil. Üliõpilastest oli moodustatud 8-10 kohma, mis viis läbi mõnda punktides tegutsema.[14] Tööle oli 1963.a. sügisel konsultatsioonide andmisega seotud 70 üliõpilast, kes tublimaid oli geoloogia osakonna III kursuse üliõpilane Helga Vissu.[15]

Üliõpilaskol tööstand on kiiva majandustruste juures. 1963.a. sügel loodi majandustruse nr. 7 juurde kaste sõjaklubi, mis toimus õhtuseguseid huvitavaid ürituisi.[16]

Ülikooli tüüpi õppekondades, mis ei valmistanud ette pedagooge, oli üli-

---

13 Hea töö est, „Tartu Riiklik Ülikool", 27. märtsil 1964.

14 Vestlused sm. E. Rahiga

15 H. Adamson, üliõpilaskollektiivi kasvataja ning juhendaja, „Noorte Hääl", 30. novembril 1963.

16 EKPA, f. 5072, nim. 6, sü. 19, l. 29.

õpilaste roimalik täitus sellisid ühiskondlikke ülesandeid, mis vastavad tänapäeva põhimõttele spetsiifikale.

Juba 1959. a. sunnas Astlatänapäeva komsomolikuno 50 üliõpilast sanitaar-epidemioloogilise jaama näsutusse ja 95 üliõpilast arstipäevondajasse — seal näis praegusti puudujääke mine kaste-halvatuse vastu.[17] 1960. a. oli plaanis 36 inimest III-lt kursuselt suunata Tartu noolidesse. OVSK õppusi läbi viima. Peolioatrid pidid kaasama kontrollima meditsiinialaseid teadmisi. Iga üliõpilane pidi andma ühe lektori, nes pidi lugema meditsiinialaseid loengud, peamiselt väljaspool Tartut.[18]

Õigusteadlaskonna üliõpilased täitsid ülesandeid majandusliste juures loodud ühiskondlike kohtute konsultantidena.

Ajapanduse-, geograafia-, bioloogia-, mehaanikutsuri eriaineõpetajaist loodeti saada nõukogude ühiskondlikke inspektoreid.

---

17. Suurhans, Ploaamid on head..., „Tartu Riiklik Ülikool", 23. detsembril, 1960.

18 Samas.

linna suur osa ülikoolilaste võitlus osa
ma ülikooli rahvamaleva loost. 1960. a.
sügisel oli TRÜ parteibüroo oma istun-
gil moodustanud ülikooli rahvama-
leva initiatiivgrupi. Pärast seda moo-
dustati vastavad grupid ka teadus-
nõukogude parteibüroodel. Need hõlma-
sidki moodustama teaduskondade
rahvamalevaid üksusi.[19]

Rahvamalevlaste mobilisatsioon oli
korraplidamine linnas, ülikooli sisse
korravalve, mil oli õigus nõuda pidada
tunnistusesõna sõiduautode transpordi-
vahendite juhte, 3 × nädalas õppeaid
ülikooli rahvamalevlasel linna
militsionäre abida.

Rahvamalevlasel oleksid samut
abi ülikoolilinnale organisatsioonidelle
ja administratsioonile korraplidamisel
TRÜ mõõnumus ja ülisõlamuste. Prii-
mad olid õigusteaduskonna (staabi-
ülem õ. Lepik), majandusteaduskonna
(ülem M. Loim), ajaloo-filoloogiateaduskon-
na (ülem. H. Toots) rahvamalevad.
Loomult tegutses 1962. a. õstitseaduskonna

---

19 E. Kask, Tartu Riikliku ülikooli üliõpilaste ehitustöömalev (1945-1960), Diplomitöö, Tat., 1962, lk. 119.

rahvamaler. Õliõpilasi oli 1962.a. rahva-
maleras 290.[20] Kõige rohnem õliõpilasi
oli maleras õigusteaduskonnast,
samal ajal oli Arstiteaduskonna 1256-st
õliõpilasest rahvamaleras 86. s.o. vähem
kui 7%.[21] Füüsika-Matemaatika osa-
konnas oli meesõliõpilaste protsent
kõige suurem (± 50%), nuid rahvamale-
ris oli ainult 40 inimest. Ajaloo-Keele-
teaduskonnas, kus 655-st õliõpilasest
on mehi ainult 139, oli rahvamale-
lasi 81.[22] 1962.a. näitel oli muundu-
xus xe, et nonda kõrgeti pidama
ma tähtsamates: jälgiti sõnavõtusõna-
de täitmist, laupäeviti ja pühapäeviti
organiseeriti abivõistlusõhtuid. Selgub
õli Tiigi kn. 78 mõõdistatuba mõõtmeid
rahvamoõlulaste staabiks ja kõik oli
võimalik välja mõtsuda ühiseks nõna
jalutuskäikuks.[23]

Osa õliõpilasi läitis ühiskonnakõnne

---

20 A. Kään, TRÜ parteikomitee, „Tartu Riiklik Ülikool", 25. mail 1962.

21 Avaliku sõna kaitsel, „Tartu Riiklik Ülikool", 23. novembril 1962.

22 Samas.

23 Samas.

ülesandeid ka ühiskasutuse nõukogudes. Juba aastaid oli iga ühiskasutuse juhtivaks organiks ülikooli ja aspirantide poolt valitud ühiskasutuse nõukogu, mis oli vahetuses ka vahendajaks õpilaste ja ülikooli haldusorganite vahel.

Nõukogu valis endisest koosseisust lahtiseid hääletamisel nõukogu esimehe asetäitjad, sekretäri- ja teiste toimetaja ning jagas ülesandeid nõukogu liikmete vahel. Õppeprorektor määras ühiskasutuse iga kasutusnorma nõukogu hoolduse õppejõu, kes abistas nõukogu ühiskasutuse nõukogu.[24]

Tiheda kontakt ühiskasutuse ja ülikooli nomenklatuuri vahel kujunes välja 1963. a, mil nomitus eeskoolduslasti ühiskasutuse sektor. Nendel aastatel piirdus minetatud sektori tegevus vaid nõuniguse abis ühiskasutuse nõukogudele nende ülesannete lahendamisel. Alles hiljem asutus ülikooli nomenklatuuri osakond koordineerima ühiskasutuse nõukogude tegevust.

---

24 E. Kask, Tartu Riikliku ülikooli õppejõudude eluviisist, Diplomitöö, Trt. 1962. lk. 45.

linna printsipe rakendada.

Ülipooli komsomolikomitee oli avameelne, et üliõpilaste ühiskondlikke ülesandeid täitmisele aitab kaasa nõukogude loomine linna asutuste ja ettevõtete komsomoliorganisatsioonidega.

Nii määrati Lõmmivabrikule šefiks keemia osakond; Raudteesõlmele – füüsika osakond; H. Heidemani nim. tütarlastekaitsesse matemaatika, geograafia ja võõrfiloloogia osakonnad; Vabaõhumbinaati ajaloo osakond; Õmblusvabrikusse, Sangar"esse ning Ninajanduse osakond; Raudteehaiglasse vene filoloogid; Ehitustrusti õigusteaduskond; Tartu Kaubastusse majandusteaduskonna üliõpilased; apteekidesse farmaatsia osakond; polikliinikutesse stomatoloogia osakond.[25] Iga komsomoliorganisatsioon kuulutas piidi šeflusalla võtma kõigepealt Tööinspektsioonia. Šefluskõid juhtis nõukogu vastav sektor koostöös Eesti Riikliga. Kuid initsiatiivne, passiivsus üliõpilaste poolt, ka mitteülalolevate juhendlamine nõukogu vastava sektori poolt viisid selleni, et šeflustöö linna

---

25 EKPA, f. 5072, nim. 6, sü. 26, l. 3.

asutuste ja ettevõtete nõukogudega jäi nõrgaks.[26]

Võime julgelt öelda, et ülikoolis oli kohkesti võimalusi selleks, et üliõpilased saaksid tegelda ühiskondlikult kasulikku tööga. Oli vaja aga kohkem saada tõmmata üliõpilasi, neid aktiviseerida, organiseerida töö igas osakonnas, ringis, sektsioonis nii, et see oleks üliõpilaste ühiskondliku elumutse õpetamine, tema tööle sellega ühiskondlik-poliitilise hinnangu andmine.

Igale üliõpilasele ühiskondlik eriala — see peegeldas ellukutse tuleviku vajadusi: minna täpsest kohkem üle ühiskondlikule alustele nii vaimuliku ja majandusliku loomise, nii ka kultuurielu valdkondades. See aga tähendab, et meie ühiskonna täielikul omandamisel sellele tööks tarviliste teadmiste, oskuste, võimete. Sõit tulevasi ühiskondlike ülesannete omandamisel tähtsus ja väärtus ülikoolis. Nimetatud ülesande lahendas TRÜ-s ellu viima 1962.a. sügisel [illegible] rektoraadi, nõukogu ja

---

26 Vestlust sm. E. Rahega.

ja ametiühingukomitee poolt moodustatud ühismondliidel alustel töötav ühismondline Erialadel Teadusmond (üEÜT)[27]

Teadusmonna nõukogusse nimetusid[28] jäävad järgmised isikud:

E. L. Ilmjalsaar – õppeprorektor, nõukogu esimehe ja

P. Jäävle – nõukogu liikmete esimehe ja

M. Seeder – ametiühingukomitee esimehe ja

H. Palamets – parteikomitee esimehe ja

J. Raud – ühismondliidu teaduste doktori- te parteiorganisatsiooni esimehe ja

J. Unger – liidu sportlitöö alal

H. Johanson – liidu pioneritöö alal

A. Tiimer – liidu klubitöö alal

J. Peegel – liidu ajaviitjandustöö alal

L. Põllu – liidu majutava asutuse alal

A. Raik – liidu turismialase ettevalmis- tuse alal

J. Eilart – liidu loodusmaitse alal

F. Lotta – liidu ilmaline sõnhetalituste alal

E. Tõd – liidu raadioalase ettevalmistuse alal.

---

27 Igalt ühispalaselt ühismondliku eriala „Tartu Riiklik ülikool", 21. detsembril 1962.

28 Samas.

Teadushoma dena anus valiti N SV lii-
du ajaloo natudri vanemõpetaja Y. Raid,
prodena anid olid TRii N Lk liidu ajaloo
natudri vanem-õpetaja A. Palamets, ameti-
kihingunomitse asesmees Y. Seeder ja
spordinatudri juhataja O. Unger.

Ülihisnoollise eridade omanolamine
pidi jääma rabatahtlimuse alusele,
tuli arvestada üliõpilaste huvidand,
võimeid, võimalusi; selle töö peamiseks
sisuks pidi saama ühismõnnu ja üksikliine
huvide rahuldamine, üliõpilaste juba
väljakujunenud huvialade ja eriharas-
tuste süvendamine, üliõpilaste üldmaise
silmaringi ja mitmepoolgelisuse arenda-
mine, praktilise rakendusse liidmine
meie harrastustele.

Teadushomnas võis omandada jär-
misi ühismõnnilisi erialasid:[29]

1) mihaxultuuriinstruktor
2) spordimohtunik
3) turismi instruktor
4) allveespordiinstruktor
5) auto+motoinstruktor – ühismõnnilise auto-
6) kooduskaitse instruktor / inspektor

---

29 Igaüks üliõpilaselu ühismõnnilise eriala, Tartu Riiklik Ülikool", 21. detsembril 1962.

7) rodurekultuuri instruktor
8) ühismondlik sanitaarinstruktor
9) pioneerijuht
10) vabatahtlava instruktor
11) ilmaline kombetalitusta normaldaja
12) agaline ühismondlik nõupasaatja
13) ühismondlik raamatunoguhoidja
14) kino- fotoringi juht
15) kinodemonstraator
16) raadioamatööride ringijuht
17) ühismondlik muusika-dekoraator
18) lektor - propagandist
19) näiteringi juht
20) rahvatantsuringi juht
21) noori ja ansambli juht
22) eestlastlike mängude normaldaja
- piotantsude õpetaja
23) sõnamuusik + konferansje.

Lõngud hannaad pea miselt pidamas ülinooli oppejõud, lisaks neile nasutati nr vanemaate nimeste üliõpilaste naasabi. Sida loeldi saada ka Teaduste Akadeemia, loodusuurijate Seltsi, „Vanemuise" teatri ja Eesti ühinguga Sõnaga Tartu multumerihoone töötajatelt.

Tiadusmondla rõiv astuda igaa üli-

õpilane, mis saab õpinguses valida
eriala, mida ta soovis. Üht eriala õpib
2 aastat. Kursuse üldmaht ei ületanud
kunagi 100 tundi. Pool sellest mahust teo-
reetiliste teadmiste omandamiseks,
ülejäänud aeg aga praktilistes tegevu-
stes.[30]

Ühtlasi õpetamisel tuli kasutada
mitmeid poolt saadud programme.
Osaliselt [illegible] nõustati nõukogude
kas välja propangistide-lektorite valgõppe
programmi NSV Liidu ajaloo materjali
õpetajad Fl. Palamets. Klassitöö ana
moe ülelinnalise ühismi ja juriidilise
vahendusnõukogu õpetajad, kelle võtsid
ülmaline kombinaatide organisatsiooni
osa ühismi, vahvamaaviaeed juriidi-
lise vahendusnõukogu ühistest jne.[31]
Õpetajal toimunud ühes mood nädalas
12 tunnil koosaga.

Üks raske õpetajatöös algatuses, oli
õpilaste teadmiste natsetamisega. Ainsta-
ti, et ühisnõukogu eriaalade tundus-
konna tööst võtavad osa I - IV kursuse

---

30 Seda tähendab ühisnõukogu alustel, „Noorte Hääl"
9. jaanuarol 1963.

31 Samas.

ülikoplased, vastu tuli võtta ka diplomandid. Töö mudiga sulges vaem väljamajunemud hundlaele Brasil. Et teatud osasid elid iminestil vaem olemas, siis saigi võimalikuks, et tiadusnoud Kadalis 1963. a. nevadid oma esimese lennu. Kõos diplomiga sai 116 TRÜ nasvanolinaid natte ka ülisnovolliku eriala mutsetunnistuse (tiadusnoola oli registreeritud 1137 üli-opilast)[32]

Nagu näeme, ei EÜ töötaj[s], mid initsiatiiv oli rohkem õppejõudude kui üliopilaste poolel. Kõnsomolinoomitu oli alle tiadusnoomia aastas algul võtnud eitava sõnumba, seepärast püüdus nomsomolinoomitu oba siin ainult rühmade komplenteerimisega. Ilmselt see asjaolu kunagi, kadati näeima, et üliõpilaste võib omandada nõ tõesti praktilise nõuandega eriala-sid ja sellest hanati elukaamalt propagandina ja selgitustööd tegema ka kursustel (suure töö tegi siin ära P. järve).[33]

---

32 Igale lõpetajale ülisnovolliku eriala, „Noorte Hääl" 19. oktoobril 1963.

33 Vestlusest sm. M. Titmaga

1964.a. nägid oli LÕEJ töös uuesmoodi
menoliins natualste moodustamine.
Õpetajaile töö eduaeks juhtimiseks
oli vaja rohkem aega süvalistada ja
juurutada vhismeelne eialadel
õpetamise mitmekülgi mogemusi. Sel
eesmärgil loodigi tiadushoimas matkuid:[34]
1) vhismeeldlik- poluvõiste eialade
matkuder (juhataja G. Remmer)
2) mitmepoolsete eialadel
matkuder (juhataja J. Seeder)
3) spetsiaal- vaadeldavate eialadel
matkuder (juhataja V. Luatvei).
Tiadushoimu mõtteks oligi süvendada õpetajate
teadmisi abi matkudelt, et neid rakendada
metoodilises töös õpilastega vahetumalt.

Õpilaselis opitavate vhismeeldlike
eialadel vastu tuvalvid kui ka vaba-
aigi tegevused nõukogude aeal. 1964.a.
jõuti nii ÕEPA-s ja Tallinna mõõgemates
koolides kuni tiadushoidadeni s.t.
LÕEJ moodustamiseni. Nabaaigu mõõge-
mates koolides õpetatavate vhismeeldlike
eialadel nomenklatuur oli enam- vähem
ühesugune, mõned erinevad olid vasta-

---

34 J. Reid, LÕEJ ruel õppeaastal, „Tartu Riiklik Ülikool",
30. oktoobril 1964.

vad programmid ja õppevad. EPA-s oli näiteks mitmete tehnoloogiliste erialade omandamiseks ette nähtud tunduvalt vähem tunde kui TRÜ-s. Eriaeg oli ka nõudmised lõputööde alatase nähtavasti kõigil pool madalam oli kui EÜ vastavatel TRÜ-s.

Kolme aasta jooksul oli tõendusmonna tõpetamud üle 600 üliõpilase, nes nagu kontrollimisel selgus, oma ülesannetega na põhilistelt toime tulid.[35] Kuid sellel üldisel taustal esinesid tõendusmonnal ka palju tõsisemaid puudusi. Lõpetajate teadmistes esines mitmeid auke, lünki ja nõrgu programmide, nimede ja mõnede muu nägu igapäevase, mida oleks pidanud kõik tõendusmonna lõpetajad teadma. Sooritajad jätsid ka üliõpilaste esitatud tõendusmonna tööst — registreerimisest, mida ei tõendatud mahalt; paljudest osakondadest ei saadetud üldse mingeid andmeid (näit. farmaatsia osakond, vanu I ja vanu III kursus). Ülemad ei registreerinud isiega ka mitte-

---

35 J. Raid, Üle EÜ uue õppeaastal, „Tartu Riiklik Ülikool", 30. oktoobril 1964.

rahuldav na stomatoloogia, eesti meele, bioloogia-geograafia, nõne mulle osamaanas.[36] Kui ametiõda mul õliõpilaste nüüd suurt noormatust programmiõppetega, siis saamegi näha pöörjuseol, mida aasta aastalt vähemes tiadlusronnas õpitavate eridiade aur ja tõpuus tpandus see inaagi aunult riugide tõõle. Praegust üõ EÕ juures tõrnabni silma selle nõrdorganisatsioonilise mulg.

Paljud ülioõpilased olid süsi osavõtmul tiatud nõgemused ühismonolitmu elu organiseerimisest. Hea võimalus mid praktiliselt nasutada avanes TRü nõnsomolinõmitu poolt organiseeritavatel suvetöödel. Sa oli õõrm, mis võimaldas suuõahtap panemat ja osmuslimumat tradõsiooniõst. Sünnohal tahamine nõustuda M. I. Kalinini sõnadega: „... igal ülioõpilasel oleks nõõd palju tihe õppevaheajal midagi praktilist loomisläõhedast tööd, mis võimaldaks vajalet puhkust mitg annaks tööviljumust ja praktilisi tiadmisi teoreeti-

---

36 EKPA, f 5072, nim. 7, si. 5, l. 55.

liselt turvalma õpetuse alal, aitas kontrollida ja ministeeriumi omandatud teadmisi.[37]

Järk-järgult hakkas elu Saaremaal paranema. 1950-ndate aastate lõpust peale. Mäletan, et 1959. a. sügisel läksin vabariigist sõitma Kuivastu sõjaväeosa komsomoli laiendusringaga – ehitama Balti Laevastiku jaoks. Sügisene pidi näitama ehitusmeeste esimese agregaadi. Sellise loomehetkeni armastasid kunstnikud ka 1959. a. kevadnäitusel ka välimaalil 160 noort.[38] Neil praegugi rõõgitakse Kuivastu tunnustavalt Hannilitta Soost, Eimi Reitsmanist, Aida Tuunist, Erminna Mäest jt. Ekspeditsiooni juurdevõtmiskatsel olid meil välipilased maalidel planeerimud, nivelliku tasinud, õistes vahelustes tsementi poigaldanud.

1960. a. sügisel Vabariiklikule näitusele rasnuspunkt oli Kuivast nihutatud lõuna poole – Kuressaare. Kutseliste

---

37 M. Kalinin, Noorsoost, kaasaegsetest ja aktiivsetest, Tln., 1971, lk. 47.

38 J. Kotta, Osa suurest peost, „Edasi", 27. oktoobril, 1962.

ehitajate nõuvõl loeb ma Tautu õliõpilaste nimesid: Helvi Koppel, Marit Mäemäe, Enna Nael, Mati Tarum, Elmar Anslan jt. TRÜ-st võibis seal III vahetuse jooksul noorsu ülle 400 õliõpilase.[39]

1961. a. suvi. Uued objektid – Singala, Audru, Ruhnu, töid jätkati Kundas. Valle rajoniti tublidest tööesstest – õliõpilastest Enn Leorost, Ilma Tõnnast, Ilmo Riisnerist, Emolla Saarendist. 1961. a. suvel töötas Kundas 180 õliõpilast, Kohtla-Järvel üle 100, Singalas 60, Ruhnus ja Kihnus 119, Viljandis 58, Tautu objektidel 300, Käärdus 140, õlflusalustis noorsoõdes 68, pioneerilaagutesse, haiglatesse jm. oli suunatud suvel üle 200 õliõpilase.[40]

1962. a. suvi. Naeruss lauges suvel põllumajanduse noorus, sõnnem nii ühelgi aastal töötanud õliõpilased kõl suvel vabariigi noorsoõdes ja sovhoosides.

Suurid tööd nasvatasid õliõpilastes

---

39 "Jõudu tööle," „Tautu Rüalik õlikool," 15. juunil 1962
40 "Arve ja fakte ehitustest," „Tautu Rüalik õlikool," 23. juunil 1961.

nõukogude ja ühiskondliku arengu. Kui 1959. a. üliõpilased mõnikord suhtusid nii loomult tootmisse, siis järgmiste aastate jooksul oli asi paranenud: otsesõidu tööõpilasmalevate liikmeid võtsid üliõpilased[osa] ühiskondlikust ürituselt, loid maasa nõukogude kultuurielus. Nii ehitasid Audru maaparandusrühmas töötamud üliõpilased 1962. a. suvel tantsupõranda, rajasid spordiväljaku, võtsid osa kolhoosi hoogtööpäevamudest. Üliõpilased erinevaid konverentidega nõukogude loengud, puhkeõhtuid, kohtumisi veteranide revolutsionääridega jne.[41]

1964. a. suvel oli midagi sarnast. Tore oli see, et Kasahstanis üliõpilasrühmade ülevaatusel jagasid meie vabatuuji üliõpilased sõbrasõna Leningradiga.[42] Just sellest aastast hakatakse lugema.

---

41 EKPA, f. 5072, nim. 6, sü. 24, l. 34.

42 Samas.

ma tähapäeva üliõpilaste õhtuseadlusa ajalugu. Kasahstani oma ajal rändlisid erinevaid traditsioonid, toimusid ägedad vaidlused, mõnda printsiip, mille alusel tänaseni komplekteeritakse ehitusmaleva rühmi – igas rühmas olgu koos erinevate õppeasutuste üliõpilastel. See ühendab üliõpilasi, aitab noorsta tüse õppeaastuse eripära ning määrata oma punktid.

1965.a. oli. Esimest ülemistest aastatest jäi ei oma üliõpilaste pühiline loogipaul Tartusse. Juulis ja augustis hakati ehitama üsnoldle, esti pidid kunima oma rühmaga, ametikaaslased jt. ülinooli omaehitusse oinaal. N Li üldu Korgema ja kesk-eriharidusi Ministeerium käskkirja kohaselt tuli ka ei oma TRLi-l suunata Kasahhi NSV Tselinnõi krai Kokštetavi oblasti Stšutšinski rajooni ehitustöödele 100 üliõpilasrühm.[43] Tüüpiks tuodi esile kaasa esinoht oblasti püües, võidulipud ja medalid muliisondaadi ülesehitamise eest.

---

43 EKPA, f. 5072, nim. 6, sü. 45, l. 88.

Seal sünnis soov teha ma oma vabaüngi midagi. Tänasens on xe möte juba ammu toos saanud. Mis siis koidab noori praegu ehitusmolleras? Kas ainult boolitav tuvistus või soov aidata vabaüngi maaehitust? Kas ainult võimalus näha uusi paimu ja iminesi? Ilmselt peitub vastus selles, et maleva põhimõttel langevad noorte lõttenupitusega muldimult nooltud suvest ja alljst, et malevast pole saanud abikeskust vabaüngi maaehitustöö valitseva töögrupi põhiduse liisidlerimisxus, vaid midagi enamat. Maleva töös osavõtuvõimalus xõrgendab kus vapalikke ühinegemust, sõprdamse kus töölaqne ja füüsiline narastus, muutub taxe enexinollamans ja iseseisvamans. Ylindan malevat nii kõige efektiivsemat noorsootöövormi, sest tal avestab xõiki tähtsamaid komponente — on nasulik, pakub arenõjale suurt huvi ja annab nule palju. Ainult noorsootöö vormidega me seda xõike xorraga ei saavuta. Siit

tulebki minu arvates malwa populaarsus." [44]
Nii arvalas oma arvamust malwa
kohta Tartu Riikliku Ülikooli rektor
Hr. A. Loop.

Sinliselt on maler omavalitsus mu-
del, nst ülikoplastil tuleb ise tegelda
töö ja puhkuse organiseerimise, elutarbe-
liste müümiste jne. labe nolamisega.
„Malwa juhtmoel on aasta-aastalt
labi aufta mud sõnixel puudusel,
arwse võtmud sõnixõl nogemusi ja
mõõdalaxmisi, egal adstal juud-
mud pankuda mõdagi uut." [45]

Sel kõik peaks nagsa aitma selleks,
et mil ülikõpilastel saaksid poliiti-
liselt mõtlemad ja ühiskondlikult
aktiivsed inimesed. Siin puudab malw
jätkata töid, mida nõugemas koolis
teeb noorsomoliorganisatsioon.

Ülikooli noorsomolikomitee juhtmoel
oli leidmel ka mitmeid tüsi vorme
ülikõpilastes ühiskondliku aktiivsuse
kasvatamiseks õpsahemimel 1960-65.

---

44 Intervjuu Arnold Koobiga, „Noorte Hääl Eesti ülikoplaste Ehitusmalwas", 19. mail 1972.

45 A. Vahtra, Ehitame oma maja, „Noorte Hääl", 30. juulil 1968.

Nimelt said 1964. a. alguse komsomoli-
komitee poolt organiseeritud KVN-i õhtud,[46]
see oli õpilaskondade vaheline üritus,
mille eesmärgiks oli välja selgitada
üliõpilaspere kõige nutikamad ja
leidlikumad esindajad. KVN-ist üle-
üldiselt oli palju abi õpilaspere
huvitavas vormis laiendada üliõpi-
laste silmaringi, tõsta nii huvi
teatud õpiainete ja muusikalise tehni-
ka vastu. Kuidas see siis toimus?
Kõik osavõtjad ja arvatavasti ka
ka vari muusikal olid koostatud oma-
vahel tutvumistabelisse ning nad
kohtusid omavahel ülesannete mis
s.o. naabrja laual välja. Reeglid
olid sellised: iga osavõtjal või vari
kursus) pani välja 10 küsimuse
vastaspoolele, mille täpne vastus te-
tati üks päev enne kohtumist
orgkomiteele. Igal võistkonnal pidi
muidugi olema oma nimi. Žürii hin-
das võistkondade esinemist 10 palli-
ses süsteemis, mis juures arvestati ül-

---

46 KVN, „Tartu Riiklik Ülikool," 23 oktoober 1964.

dist esinemist, originaalset sisenemist ja lahkumist, võistkondade nimetusi, kunde poolehoidjate ärätõrjet naaselannist. Sõnas Shurtavanaus nõlvamisens eli RSR ja Pressiklubi vahuline KVN.[47] — sega võtsid sellest iseloomust seurvonnist osa mitte ainult osavõtnud, vaid ka ülinõudi populaarsemad klubid ja ringid. Just nendel õhtutel ilmsiks tulnud iseloomulast artõrust ja entusiastide võhust saadi hilgem mitmete ürituste puhul ära kasutada (näit. üliõpilaspäevadel.)

Edimvalt piatusime mitmetel võrnidel, mille käudu nõnsõnolinõnitte teostas üliõpilastes võistkondlikku ärtõrsuse näpvatamist. Pole kahtlust, et palju olenb siin ellest, kes kasvatab s.o. artõrist.

Suuremat võhku kanati artõri moodustamisle panema 1962.a. lõpul, 1963.a. algul, mil nõnsõnolinõnitus sai valitseväes ülinõudis tähtsa nõnsõnolitöö praktilisest pihtsiip.

Esimene probleem tenxis nõle — nõust

---

47 Vastluset sm. P. Kenkmannaga.

saada naadut. Selle lahendamisel lähtuti põhimõttest, et hästi edasijõudnud üliõpilased pianid olema võimelised hästi ka ühismonditööd tegema. Alati ei ole see muidugi nii. Ühel ajal komsomolikomitee ühes olemas üldnõude ainult hindele „5" õppiratest üliõpilastest – neid nagunes üle kõikide õppeaastate paljudes osades võimalikuks pidada end juba astumisest nõukogude üliõpilaseks.[48] Nii loodi 1963.a. komitee loomise I aste. Nüüd oldi avamusel, et komsomolikomitee sekretäride ühinõudes pianid olema õppetöösi vabastatud isikutel.[49]

Kuni 1963.a.-ni oli komsomolikomitee koosseis olnud põhiliselt humanitaar-kallakuga s.o. aktiivistid olid vähem õigusteaduskonnast, õigusteaduskonnast. Alates 1963.a.-st hakati komitee valimisel taotlema proportsionaalsust, tuleb juurde aktiivistid Arsti-, Füüsika-, Majandusteaduskonnast. Komitee

---

48 Vestlusest sm. M. Tõnnega.
49 Vestlusest sm. M. Tõnnega.

koosseisudes oli rohkem meesüliõpilasi. Teine asi autüri moodustamisel sama printsiibi järgi oli osamondade autüri valik 1964.a. järgmisel aastal (1965.a.) oli suund võetud ka väimeeste grupporgide valimisele, mis praktiliselt kellegi ei jõutud.

Kui oli moodustatud autüv, siis tuli seda ka õpetada. TRÜ-s liiti sellega alates 1963.aastast tore vorm — laager-seminarid Käärikul, nn. „Kääriku koim.." 1962/1963.õ-a. jooksul korraldas TRÜ nommoliautüv koos Eesti Komsomoli Käärikule komitee sekretäridest kuni kursuste grupporgideni välja.[50]

Seal muudeti teoreetilisi etteandmisi nomsomolitöö vormide ning meetodite kohta, peeti diskussioone, kaieldi mõtlemas ning samal ajal loeti mõnda muusikaenergiaga.[51] Nii oligi Käärikul seminaridel muusikahuvi tähtsusel mõjunemud mõnes, mis TRÜ „vana" komsomolinaaber aimab oma töömõjumused edasi hoortele, mis esimese mõõtuse

---

50 S. Enoke, Tööst mis ei lõpe, lk. 21.
51 Vestlusest sm. E. Kaldjärvega.

aktiivsuse suurendamiseks üldkooli nõukogude organisatsiooni töö põhisuundadega. „Läänemaa vaimu" suhtes tekkis ka asjaolust, et ühelt poolt anda õpetajatele praktilisi näpunäiteid, teiselt poolt süstemaatiliselt tutvustada laiemat ringi. 52

Komitee asus aga seisukohale, et Läänemaa laagri- seminaride peamiseks ülesandeks oli aktiivse teoreetilise pedagoogilise ettevalmistuse, praktilise juhi õppetöö juhtimise oskuste kujundamise süvendamise süstemaatilise nõustamise kaudu ja oskuste rakendamise seminar- nõupidamistena. 53

Igal juhul olid just Läänemaa seminarid need, mis sisendasid põhimõtet, et midagi ei muutu iseenesest.

Kuivõrd püüdis suunata tähelepanu teoreetilise aktiivi loomisele, siis oli vajalik loomulikult pöörata aktiivsemalt ka allpool asuvatele lülidele. Selle näitajaks on nõuetekohane asjaolu, milleks iseseisvalisi, nõukogudel ja analüüsivatel aruteludel osalevad komsomoli-

---

52 EKPA, f. 5072, ni. 2 62, nim. 7, l. 54.

53 Samas, l. 55.

nõnutu 1964. a. õigeks grupidelt. Sü
näitus pidi iga nõukoliigupp oluma
nuteline vastama sellistele nõuetele:[54]
Mida tegi nõukoliigupi büroo
õpetöö nüüsmuste? Kas nõudlus
koos olevu sõnaõnni tulemustest või andis
nõuetelet abi nõudmatelt? Kas aitas
lahendada õpetöömuse normaliseeri-
mist? Kas/andis loa ennast muesti
saavtada? Kuidas büroo lahendas
eluvõõlinne nüüsmusi? Kas nisis
stipendiumiõnnõjanis nurgus ava-
muse est, nas/nõostas sõnulixt
ühiselamu piirgina ja taotles selle
ellukõõmist/või nis õndmud nõgan-
dusõaxonda või jättis taotlus enda
käitu nihg eotas, et demanuat na
ise ilma/nurgud nõõnohta saamata
asja nurgus avamust nõõda otsitab?
Kas sovetoõde organisatsioonisel nõu-
kati õigluselt nõõpilaste vabasta-
mise võimalust või lasti nõõgel mitma
isevoolu taud?. Kas büroo üttes oma
sõna distsiplinaarnõõnistuste määra-
misel või laskis sellega pabeste potjal

---

54 M. Titma, Peremehed või käsutäitjad?, „Tartu Riiklik Ülikool", 4. septembril 1964.

otsustada. Kas normaldas ajalehtede ühinemisi või organisatsioonide koopiss kuritarvamaid diskussioone teemadel „Mina mu ühinemine?", „Mis on ühinemise mõte, mis mõte?" jne. Kas organisatsioonis ÜEÜS-s oppimist arvestades (pane mõni näide) või arvestas igaühe huve ja hoiab informatsiooni ühendolidiste ringide ja klubide kohta, mõtles sealt edasijõudnud kursusele?

Tundub aga küll, et mõnikord juhtuvad sellised analüüsivaid arendusi ei saadud. Sõnnoda tuleb aga nõuda mõistmist põhjalikumate praktiliselt näitena panna selle algõlisõnõnõligruppi.

Arvestades seda, et ühinemise põhjuseks oli ajavahemikul 1960–65 aset leidnud sõjalised, et näidata kõrgema nõukogude organisatsioonide ülesandeid politiliselt kooskõlastuga s. t. ühinguga, mis osnab ainstatava ja isesisva sõna õiguse ellusõge õpetladuslikus ja ideelis-politilises varustuses.

Lepärast piirdus käesolev töö autor nõukogude ühiskonnakorralduse ülesehitamise ajastu ühiskondlikus arengus kasutamise, ainult nõukogude ühiskonnakorraldusega seotud pedagoogilise mõtte ajaloo uurimisega. Nendes oleb nõukogude pedagoogika ajaloolastel, ühiskondlike erialade õpetajatel propageerimine ja rakendada nõukogude ühiskonnakorralduse (ÜEV-s.); suuriste teoreetiline ning praktiline ja nõudlik töö nõukogude ühiskonnaga.

See muidugi ei tähendanud, et käesolevas töös saadud andmed oleks nende nõuete täitmise seisukohalt lõpuni ammendavad. Tähtis oli näidata nõukogude ühiskonnakorralduse ülesehitamise ajastu ühiskondlikku arengut

ise midagi teha. Seda tuleb osata ühe
vanitada, et meie ettevõtete majan-
duse tõstmata ei tõsi. Just selles suu-
nas peab mitmeid ülikoolide ühiskondli-
ku profiili vanatamine. Lisaks sellele
on tarvis mõnesuguid muudatusi ülikoolide
avamustest ühiskondliku töö mõtte,
et nimetatud töid hästi juhtida.
Mõningaid natuid selles on tehtud
Tartu Riiklikus Ülikoolis.[56] Seal norralda-
tud vastavasisuline arvestus üks jäul-
dustele, et tunduvalt rohkem oh vaja
ühiskondliku töö diferentseeritud ei-
alaale noorpa.[57]

---

56 Vt. Y. Kalits, Üliõpilaste suhtumine ühiskondlikku tööse, „Eesti Kommunist", 1968, nr. 4.

57 Pilt mujutes selles osas järgmiseks:

Kes peaks tegema ühiskondliku töö?

	„Igaüks oma eranolita" (%)	„Las tavad need, kes tahavad" (%)	„Tehku need, kellel on hea õppeedukus" (%)
majandus-tegelased	68,5	20,5	4,1
rahvakultuur-lased	59,9	23,3	3,3
Arstid	49,8	29,7	10,8
Stomatoloogid	45,2	19,3	17,7
Keemikud	41,3	27,9	12,5
õigusteadlased	39,6	41,7	7,7
Eesti filoloogid	34,8	47,8	2,2
ajaloolased	25,5	51,5	8,5

Arvuti mõtlemata, et ühiskonnaline
olemasolu arendamist peamiselt
lamuna just selle vajalikkuse ja mõtte
selgitamisel: „Kahe kõrgema, mittimõistuse
tegemus on ühiskondlikult normaalne, on
tarvis, et see rahuldaks ühiselt omast,
vastaks temas isiklikule ideaalile nii
mitte just täielikult, nii vähemalt
pohjaotuseni.“ [58] Aimult nii on igas
tulevane arst, psühholoog, pedagoog ja
teineteise osa võtma nüüdisaegsuse
ehitamisest.

---

58 J. Kon, Isiksuse sotsiaalsoogia, Tln., 1971, lk. 111.

Lõppsõnaks

Lõngema nooli ülesandeid tänapäeval ei tohi piirduda ainult mitmesuguste keraamiliste teadmiste õpetamisega ülikõigile. Iga mees tõstaja, õlgu ta arst, pedagoog, inseneer, majandustöödlane või jurist on samamoodi ühiskonna ees vastutaja. Et seda olla, peab ülikõlane omandama ühiskonnas valmimuseid, nagemusi, võimusi, osmusi, metoodeid kõikes töös. „Just nõnda peab saavutama ülikõlastes meid ümbruse. Selles aga on kõigis liina igas õppeasutused loomingu, maasaelamise ja vastastikuse abistamise ühenduse, mis aitavad maasa ülikõlase võimete nõige täielikumale puhkemisele ja arenemisele, ajendavad teda otsingutele ja algatusele eelseisvates ehitustöödes."[1]

---

1 L. I. Brežnev, Õppida, töötada ja võidelda koos kommunistidega, lk. 10.

Kuidas neid probleeme iga noorsoo noorsoolisorganisatsioonis lahendatakse, on mõnele inimesele arusaadav, mõnigal juhul tuleb arutada olemasolevaid seadusetekste miinimumini selle kohta, et siiöpilane ei peaks väärtuseks oma deklaratsiooni. Sellest tulenevalt mitmeid järeldusi. Esiteks see, et noorsoolisorganisatsioon noorsoolise tahab tõesti olla organisatsioon siiöpilaste jaoks, peavad tal olema oleval „noorsoolised ja vajaminevad „omadused", mis muudavad seda oma eesmärgiga. Teiseks see, et noorsoolisorganisatsioon tegevuses on vaja võtta arvesse ühiskonda. Et aga ühendust mitmekesise noorsoolisorganisatsiooni kõnelus, on vaja pidevalt saavutada kompromisse. Sellest on vaja pidevalt

~~Kui~~ otsida, katsetada.

Kui organisatsioon on need eespool toodud noorsoolisorganisatsiooni töö põhimõtted täitnud, siis võiksime öelda, et noorsoo

noori komsomoliorganisatsioon on osanud leninlikud printsiibid rakendada tänapäeva vajadustele ja tingimustele. Siis on kommunistlik kasvatustöö tõõgivõtmes, „...kus igaüks töös tuleb ette, avaldab oma initsiatiivi, oma algatust."[2]

Käesoleva diplomitöös jõuti järeldusele, et just aastavahemikul 1960-1965 oli TRÜ komsomolikomitee astunud neid probleeme oma organisatsioonis ja ülikooli võimalusi arvestades praktiliselt lahendama.

Aastavahemik 1960-1965 oli pidev komsomolitöö vormide ja printsiipide otsing, mida suunem aeg-ajalt, vaja-vajalt - uued ideed, järjest tõsisemad ülesanded, järjest suurem organisatsioonide autoriteet.

Kui 1960. 1961. aastal ülikooli komsomoliorganisatsioon töös iseloomustas nõrk tegutsemine komitee taseme, siis 1962. a. kogesi välitud TRÜ komsomolijuhtkond (K. Adamson, P. Järve, Tiina Liivik, Kaido Jaanson, jt.) kõtkis suuna komsomolitöö viimisele massidesse komsomoliorganite tasemele. Tahtis jõuda niisuguseni, et

---

2 V. I. Lenin, Noorsoovõitluse ülesanded, lk. 35.

nõnsonõlist nii massiorganisatsiooni
üliõpilaste nõukogu tööst organisatsioon
üliõpilaste jaoks, et ka nii üliõpilaste
igapäevase elu ja tegevuse organiseerija.
Lepärast sai nõnsonõlitöös eel õpe
aegse nn. praktika, nõnenetse tege-
vusmuse.

Ne näitasi, mudas aasta-aastalt
nõsvas nõnsonõliorganisatsiooni autoritet
ja iseseisev osa õpetöö probleemide laben-
damisel. 1965. a. lõpus lahendas kursa-
ise õpedistsipliini, stipendiumi jaotamise
küsimusi, tegi ettepanekuid õpetöö
korraldusе kohta.

Ühiskogi ei lahendatud mitd küsimusi
nõnidell kursustel ühtsüsi eduvalt.
Palgroll juhtudel jäi õpedistsipliini, stipen-
diumi jne. küsimustt lahendamisel
puudu printsipiaalsusest, nõjalikusest,
nõ õppeedumus jäi naadelduse peaasjaks
nõdalaus. Mõnd omati olid just õpe-
töõga seotud probleemid üliõpilaselu
praktiliste küsimuste lahendamise.
Ne nõsvatas üliõpilastes ühiskondlikе
- poliitilist aktiivsust -
Ühiselu - poliitilise nõsvatustöö alal võis-
me ajavahemikul 1960-1965 jällegi mär-

gata pidevat progressi. Tundus, et just sellel nõnsoomolitöö laagril oli vaadeldaval perioodil nõige rohkem õhtustunnud vormide liidmist. Seda eriti siis, kui 1963.a. moodustati ühinõoli nõnsoomoliitmonitu ideoloogiasektor ning selle mitmesuguseid ringkäl ja klubid. (RSK - Rahvaste Sõpruse Klubide Saadete ring; RSK - Rahvaste Sõpruse klubi; pressiklubi; diskussioooniklubi; organiseerimise vabaline KVN.

Kuid iseagi ei suudetud nii ideelis-poliitilises kasvatustöös jõuda nõutavate tasemini, selleni, et kõ sel ajal oleks antüüst sama palju nii mõnitus.

Ühinõomoliit - poliitilise aktiivsuse kasvatamisel silmapilastis oli 1960-ndate aastate esimesel poolel ühes ettevõtmamas vormis ühinõomoliitse Eriala-ala Tradusõkonal (ühE T.). Suurt rõhku pandi sel perioodil tegeva, tootmisliku tunnuse, nõnsoomoliitmise kasvatamisele. Eriti tuleks siinkohal hinnata Käänuku seminar-laagrit algust 1963.a., kust mul oli autüü, siis tuli seda nii õpetada.

Peaaegu progress oli olemas nii töökasvatuse alal. Juba 1950-ndate aastate

lõpust alguse saamud suvetöö mõttest
aasta aastalt huvitavamaks, mis on
tänapäeval võimul välja Eesti üliõpilaste
Ehitusmalevaks. „Ehitusmalev kõhmade
töö näitab taas, et üliõpilane oskab
tehismondlimust ellust eitole iseloomuse
mängimine, vaid täisveeline, praktilisest
maailma tegemus, mis annab noorele
inimesle palju, arendab vastutustunnet,
toob tehismahna tunnustust."[3]

Nagu algus, tõmbis nõigle mil nõnso-
molisorganisatsioonni tegevuse ni tõimoleb
organisatsioonni iseloomus ja sisuteut, nõt
nagu rõhutas V. I. Lenin „... ilma töö-
liikuu iseloomuta ei mõõda nõõnigu
endast mõõndada hõõd sõõnaliste ega
ette valmistõõda sellest, et viia sõõnalism
edasi."[4]

Kõesolevas töös püüti naadelda üli-
kooli komsomolinõõnu ee mid tegevuse-
sõõ, mis see moment nõõge algõõnal kõjal
õõaldus. (õppetöö, ideelis-poliitilise kasvatus-
töö ja üliõpilaste ühiskondliku aktiivsuse
kasvatamise vormid). Sepõõrast ei ole

---

3 L. I. Brežnev, Õpi ida, töötada ja võidelda leninlikult, lk. 11.
4 V. I. Lenin, Noorsooühingute ülesanded.

vaadlidud pinalt ~~pinno~~ isetegemise, spordi, ühiskasutuse, sisorganisatsioonilise töö probleeme.

Komsomoli nõukogu juhtis tunnuse oli tugev ja teadlikule, nõudlikule toimul massi seal massides autoriteet. Tundub, et sel perioodil oldi oma uutest ülesannetest ja toimingutest siiski veel haaratud, tegeldi liigselt ja separatsi ja jätkuvalt tegelda üritüüri järgenstruse probleemi lahendamisega. 1960.-ndate algul orienteeruti oma töös just I ja II nõukogule. Seati kasutati omale aktiivi, mida nii meid 1965.a.-ks tehnoolist lahkuma hakkavad, palused neile väärilisi järeltulijaid leevatatuel.[5]

Teine moment, millele sel perioodil vähe tähelepanu pöörati, oli sidemete tihendamine ühiskooli partiiorganisatsiooni, rentoodadi ja vabaõigi komsomoliorganisatsioonidega. Nõukogemate organitega.[6]

Viimatud perioodil ei saa eriti räägida tihedatest sidemetest ühiskooli ja üliste meil vabaõigi nõukogemate kooli-

---

5 Vastluses sm. M. Tilmaga.

6 Vastluses sm. M. Tilmaga.

de vahel. Need nõuvad kaasaeg teaduse alles spetsiaalset 967. aastat.

Ka praegu on ülikooli komsomolikomitee peamiseks ülesandeks ideelis-poliitilise kasvatustöö ning üliõpilaste ideelis-ühiskondliku aktiivsuse kasvatamise probleemid, need nüüd lahendatakse juba uutel tasapinnadel, võrreldes õppeaastaga 1960-1965 võrdub nende oma valitsuslike funktsioonide täitmisele on alles praegusest mõningal määral erinevad. Komitee õppesektor peab vajalikuks iga nädalast noore üliõpilaste kompleksse teoreetilise koolitustöö korraldamise. See tähendab aga et õppeprotsessi täiustamise probleemid lahendatakse nüüdsel teoreetilisel ning teaduslikul tasemel. Ideoloogiasektor pöörab suurt tähelepanu leninliku aktiivsuse kujundamisele.

Ühiku ja alati on tõsiste suhtlemiste tegevuskeskused ühiselus. Talle aja s.t. õppeaastaks 1960-65 andis palju selliseid kaotusi, millest praegusest on saanud mitte ühiskonna tähtsustatud liikmed. Näit. E. Türi (1960 a. Arstiteaduskonna komsomoliorganisatsiooni sekretär, praegu ülikooli Arstiteaduskonna õppejõud);

Lembit Allikmets (1960.a. lõ TRÜ õõnnoge
naisterühmas, müüdne festivaliadu-
konna professor, meditsiini doktor) (ka
festivaliadukonna partiibüroo sekretär)
Ester Rahi (end Kiisa, silinoolimonso-
molinoomiõe liigi, õpilastöö sektori juha-
taja, müüd TRÜ võõrmaalte matemaatika
õpetaja); Erik Tuusvälli (silinoolimonso-
molinoomiõe sekretär 1960.a. novembrist
–1962.a. aprillini, müüd õigusteaduskonna
liigi ja õigusajaloo katedri õppejõud); L. Adamson (silinoolimonso-
molinoomiõe sekretär 1962.a. novembrist –1965.a.
veebr.; müüd EKP tsentraalkomitee osakonna instruktor); M. Tiitma (silinoo-
limonsomolinoomiõe sekretär 1965.a. veebruarist
–1965.a. aug.-n., müüd filosoofiateaduste
kandidaat, TRÜ Kommunistliku Haridus-
tüü laboratooriumi juhataja.); Toomas
Hataalu (silinoolimonsomolinoomiõe
büroo liigi 1964–1965, RSR-i president,
KVN-i riikliku algatajatest, õõ lektor,
müüd TRÜ Raadioklubi Kommunistlik
katedri õppejõud) ja paljud, paljud teised.

Nendel üldinimlikel ja inimlikkuslikel
võtmeideedel paju kuuluvat talle ja
komsomoliaktivistist. Sellega Ha-

tanse õelda, et ülinooli nõnsoomoliõigusõõtsõõni ajaloo uurimist tuleb jätkata, sest nõõgoler tõõ põõdis anda ülevaate ainult sõest perioodist ülinooli nõnsoomoli ajaloos.

Введение

На III Всероссийском съезде РКСМ В. И. Ленин следующим образом сформулировал задачи Союза молодёжи: "... поставить свою практическую деятельность так, чтобы, учась, организуясь, сплачиваясь, борясь, эта молодёжь воспитывала бы себя и всех тех, кто в ней видит вождя, чтобы она воспитывала коммунистов. Надо, чтобы все дело воспитания, образования и учения современной молодёжи было воспитанием в ней коммунистической морали."[1]

Настоящая дипломная работа "Деятельность комсомольской организации ТГУ в 1960-1965 гг." и посвящена анализу практической деятельности комсомольской организации Тартуского

---

1 В. И. Ленин, Задачи Союзов молодёжи, ПСС, Т. 41, стр. 250.

Государственного Университета в первой половине 1960-х годов, анализу того, как учась, отдавая свои силы и организуясь, наша комсомольская организация, руководимая партийной организацией Университета, / воспитывала строителей нового, коммунистического общества.

Методологической основой при написании работы были в основном труды В.И. Ленина, посвящённые вопросам воспитания молодёжи. Документальные материалы извлечены из архива института истории партии при ЦК КП Эстонии, из газеты „Тартуский государственный Университет", которая первой откликалась на все события университетской жизни.

Использованы статьи и воспоминания комсомольских работников того периода. Ценным источником явились собеседования с комсомольскими активистами 1960-х годов.

Деятельность комсомольской организации рассмотрена в трёх направлениях: 1) организация учебной и научной работы студентов.

Основное внимание было обращено

та воспитание сознательного отношения комсомольцев к основной их работе – к учёбе, к приобретению специальности, та воспитание самостоятельных навыков творческой работы. Комсомольские группы на курсах стали анализировать итоги экзаменационных сессий, причины пропуска лекций (выясняли ли студенты или плохие лекции), вносить свои предложения в планирование занятий и т.д.

2) Организация идейно-политического воспитания студентов.

Комитет комсомола университета исходил из принципа, что идейно-политическое воспитание следует тесно увязывать с практической деятельностью студентов, в формах, наиболее активно воспринимаемых молодежью. Руководил этой работой идеологический сектор при комитете (ответственный тов. М. Титлина).

Большую роль сыграли созданные в эти годы кружок международных отношений, клуб дружбы народов, т. наз. прессклуб, дискуссионный

клуб и др. Зародилась традиция проведения студенческих дней.

3/ Воспитание общественной активности, т. е. подготовка студентов к практической общественной работе после окончания университета, воспитание комсомольских кадров.

Была поставлена задача: дать каждому студенту навыки общественной работы. В 1962 году был создан факультет общественных профессий, на котором можно было приобрести навыки более чем по 20 специальностям. Уже через год 116 выпускников этого факультета получили соответствующие дипломы.

Укрепляясь традиции трудового воспитания: из года в год возрастало количество студентов, работавших летом на строительных объектах как в Эстонской ССР, так и в братских республиках. Начиная с 1963 г. комитет комсомола стал регулярно проводить в Кяярику семинары для всего комсомольского актива, действующие

поныне и сыгравшие большую роль в достижении преемственности опыта и умения работы в комсомольской организации. Многие комсомольские активисты того времени на практической работе проявили себя хорошими специалистами — новаторами и опытными общественниками (М. Тит-ма, К. Адамсон, Э. Рахи, Т. Алаталу, Э. Труувяли и др.)

В рассматриваемый период возросли самостоятельность и авторитет комсомольской организации в решении поставленных перед нею задач. В этом основное её достижение, „ибо без полной самостоятельности молодёжь не сможет ни выработать из себя хороших социалистов, ни подготовиться к тому, чтобы вести социализм вперед."[2]

---

2 В. И. Ленин, Интернационал молодёжи, ПСС, т. 30, стр. 226.

ELKNÜ TRÜ komitee koosseis
(valitud 1960a. aprillis üliõpilaskonverentsil)

Adolf Klõss, Endel Türi, Eino Aunin, Ivan Kangilaski, Maiju Puhk, Aita Kruus, Jüta Egor, Mailis Noor, Ants Sõmer, Valentina Puolakainen, Anatoli Sivenkov, Kaupo Diemant, Tiiu Taioste, Mikk Tõtsma, Endel Ojasild, Elmo Müür, Jüri Leskpaik, Ene Kreem, Hardi Varik, Karl Adamson, Antonina Tomberg, Leili Kosman, Helgi Ruttas, Luule Visnapuu, Kelli Ärdline, Enne Käis, Kalev Koger, Kanni Indre, Ahti Viiding, Olga Lahtanova, Hillar Kala, Marju Lauristin, Aigar Vahemetsa, Aaldo Sikk, Tiiu Klõo, Jadviga Majerskaja, Selma Zimmer, Estin Linn, Ilona Ložnarskaja, Jüri Gontšarov, Ilmar Tamm, Helve Unger, Jüri Tammaru, Ülo Sõstra, Johannes Lott, Erik Truuväli.

EKKÜ TRÜ komitee büroo koosseis:
Hillar Kala, Aolvig Kiris,
Kalev Koger, Margit Laanistin,
Esten Lõhn, Johannes Lott,
Anatoli Sindmor, Jüri Tammaru, Erik Tuumvali, Endel Türi, Helve Unger.

ELLU TRÜ komitee nooreis
(valitud 1961. a. aprillis TRÜ nõnso-
mõisaorganisatsioon IX koosseisus)

Ilmo Aunin, Kaupo Dellmann, Peeter
Hein, Malle Ilves, Kanni Inske,
Jaan Kangilaski, Elmar Koba, Leili
Kosman, Enn Kreem, Asso Krieger,
Ester Linn, Helve Lomp, Žanna
Lunts, Laule Maripuu, Aino Nõgul,
Mailis Noor, Tiiu Nurt, Endel Oja-
mõd, Ülo Paap, Anne Palge, Viktor
Pärnamaa, Helgi Ruttas, Valdo
Ruttas, Sõge Saaroja, Andres Saue,
Ants Sinder, Anatoli Sivenkov, Anu
Tanimäe, Liina Tõtna, Boris Tula-
jev, Erik Tuumvali, Endel Tüür, Ilona
Užvanskaja, Aigar Vahemetsa,
Arvo Vaik, Ivari Väiding, Mihkel
Virkus, Laule Visnapuu, Tiiu Vesmes,
Kelli Äntline, Henriketta Soo, Ivo Linask.

EL KNÜ TRÜ komitee noorsus
(valitud 1962. a. aprillis ülinooli noorsoliorganisatsioonipi X nõukogul)

Anatolie Aaver, Vladimir Gorbunov,
Anatolie Ilves, Maria Ivask, Helga Jo-
hanson, Peeter Klein, Joann Kundla,
Anatoli Kuus, Joann Langilaski,
Linda Joraska, Imbi Klasik, Ilme
Krull, Enn Kreem, Ede Kolga,
Mikk Tiitma, Elle Laisaar, Ester
Linn, Tiina Liivik, Anu Lapp,
Endel Lember, Helve Lompi, Joann
Maaroos, Joann Napa, Ande Palge,
Ülo Paap, Ülin Pikre, Vladimir
Petrov, Tõnu Rinand, Eli Reissaar,
Anatoli Remmel, Peeter Rahi, Valdo
Ruttas, Helle Randsepp, Ants Sei-
mer, Anatoli Sivenkov, Piret Tam-
mai, Vaive Tikk, Helgi Ruttas,
Aita Vassil, Tiia Vesmes, Linda
Visnapuu, Andres Saul, Tiit Maasik.

LISA № 4

EKKÜ TRÜ komitee koosseis
(valitud 1964. a. aprillis ülikooli
nõukogu organisatsioonis XII koosseisus)

Karl Adamson, Ele Päll, Taima
Vilgats, Kaie Rootalu, Silja Merzin,
Silvi Kaljas, Anne-Mare Liis, Shaine
Olvik, Mati Eisler, Toomas Sütt,
Esther Klausen, Enn Saar, Suleyman
Ulp, Eha Raidmets, Kalle Luustalu,
Enn Labrits, Lagle Sild, Ain Kallis,
Georg Rebonen, Vello Tõnso, Valdeko
Barsengrub, Toivo Sax, Anne Maeva,
Vali Siiberg, Silvi Oks, Kaido Põhla-
kas, Tiina Aru, Asta Klein, Toomas
Alatalu, Malle Übius, Enn Karo-
lin, Vladimir Sirotkin, Sven Friedl,
Rein Kaarukäpp, Priit Järve, Ülev
Pollak, Jüri Strumbel, Mati Lunt,
Jüri Leervalik, Jaan Kaarma,
Siiri Linkins, Ülev Aaloe, Rain
Velsker, Jüri Gontšarov, Sofia Barsko-
ja, Viktor Perelõgin, Peeter Tagel,
Maila Hansen, Ilmar Laur, Tiina
Liivik, Mikk Vilma, Tõnu Tamm.

ELKNÜ TRÜ komitee büroo koosseis:
L. Adamson, Linda Tõnna, Püüt
Järve, Tiina Liivik, Kalle Luustalu,
Toomas Alatalu, Juri Gontšarov,
Jaan Kaarma, Reet Karukäpp.

EKKÜ TRÜ komitee koosseis
(valitud 1965. a. ülikooli rahvasaadikute organisatsioonide XIII konverentsil).

Laur Karu, Silvi Kaljas, Reet Rannaste, Peeter Tagel, Ahved Allemann, Liina Tobling, Anne Leis, Marina Soosaar, Ülle Toimet, Lilli Floren, Eha Raidmets, Reet Liivamaa, Ivar Vaaks, Margit Välisalu, Raissa Tuhkru, Rein Sinisalu, Veli Silberg, Riina Ardel, Hino Ehala, Helve Ojasson, Evi Ermel, Leida Mälgand, Ülvi Luigelaht, Tiina Suits, Ülle Tamm, Sirje Meiel, Tea Kulp, Aarne Oku, Koit Rootalu, Toomas Leito, Paul Klenk-mann, Risto Tammelo, Raivo Vilu, Sirje Endre, Jaan Tapanoli, Aime Ilves, Vaino Saaremäel, Saima Strenze, Margarita Markova, Linn Tõnna, Jaak Kaarma, Anu Loos, Jaan Lork, Gunnar Paal, Ilmar Vark, Anne Siniver, Reet Kaukväpp, Galina Mihhailenko.

LISA № 6

Tartu Riikliku Ülikooli Rektori
käskkiri

Ajaloo-filoloogiateaduskonna võõrkeelte osakonna III kursusel inglise rühma õppivatele on omistatud kommunistliku õpperühma nimetus. Selle austava nimetuse on õpperühm saavutanud endale võetud kohustuste täitmisega, mille tulemusel on rühmast kujunenud tugev ja teotahteline kollektiiv, õpperühm on saavutanud hea õppedistsipliini, on loonud tihedad sõprussidemed kolhoosinoorte ja Leningradi Herzeni nimelise Pedagoogilise Instituudi üliõpilastega, võtab aktiivselt osa kõigist ühiskondlikest üritustest.

Arvestades seda, et nimetatud õpperühm on nõudnud kõigelt teoallinkust endale võetud kohustuste täitmisel ning printsipiaalset suhtumist õpperühma tõsise puudutavate küsimuste lahendamisel,

KÄSIN

- kaotada Ajaloo-filoloogiateaduskonna võõrkeelte osakonna III kursuse inglise keele õpperühmas kursusejuhendaja

õpetust ja panna selle ülesandeks komsomolibürood.

- anda õppedistsipliiniga seotud küsimuste lahendamine täielikult õpperühma kompetentsi ning lõpetada pooleaegse üksikeksamite ja -arvestuste praktika senisel kujul
- lubada õpperühma komsomolibürool koostöötatult dekanaadiga anda rühma eesrindlikele üliõpilastele loengute vabastamise õigus
- soovitada õpperühma komsomolibürool võtta kõnealuse allüa A. H. Tammsaare nimelise Tartu I Keskkooli ühe klassi kollektiiv kommunistliku töö tiitlile taotlemise osandamisele Tartu linna koolinoorte hulgas.
- avaldada tänu kursusejuhendajale, inglise keele katedri õpetajale H. Pulgale tema poolt kursusel tehtud töö eest kursusel kollektiivi komplekteerimisel.

Tartu Riigiliku Ülikooli asunduste (kursuste) komsomolibüroode õppekomisjonide põhikiri

1. Organisatsioonilise struktuur:
   1. Õppekomisjonid moodustatakse osakonna komsomolibüroo poolt ühes aastas 9–11 liikmelisena ja nimitatakse teaduskonna parteibüroo poolt.
   Komisjoni juhib osakonna (kursuse) komsomolibüroo õppesektori juhataja, komisjoni koosseisu kuuluvad komsomol grupiorganisaatorid ja 3–4 kommunistlikku noort.
   2. Küsimuste lahendamisel ja otsustamisel peab kohal olema vähemalt 50 % liikmetest. Küsimuste arutamisest võivad osa võtta ka parteiorganisatsiooni esindajad ja õppejõud.
   3. Komisjonil on õigus anda, arutada soovitusi ja teha ettepanekuid teaduskonna/osakonna järgmistes küsimustes:
      a) casamitte ja arvestuste sooritamise tähtaegade casamisseisonil

b) õliõpilaste väljaheitmine õlikoolist ja nende taganõõtmine õlikooli
c) stipendiumi määramine ja äravõtmine
d) laengute vabastamise õiguse andmine

4. Komisjon astub tegutsemma ülesannete järgmiste küsimuste organiseerimisel ja kontrollimisel:
a) õliõpilaste iseseisev töö
b) teoreetiline organiseerimine
c) teoreetiliste õliõpilaste õppetöö organiseerimine
d) laenguteet osavõtt ja akadeemilistest õppevahendite varustatud poolt pakutavate võimaluste kontroll.

5. Komisjoni esimehe ülesanded on õiguse ja kohustada
a) õppeplaanide muutmisest
b) arvestuste ja eksamite plaanide koostamisest
c) eksamisessioonide tulemuste korraldamise tegemisest
d) õliõpilaste varustamisest õpikute ja õppematerjalidega.

6. Komisjon tegutseb organiseerida ja kinnitatab:

a) täiendavate konsultatsioonide korraldamist ja abi mitteeelarvelistele üliõpilastele

b) õppe- ja ühiskondliku töö eesrindlikest töökogemustest vahetamist.

c) temaatiliste õppe- ja teoreetiliste konverentside festivali läbiviimist

7. Osakonna (kursuse) komsomoliliikmete õppekomisjonide esimeestel on õigus astuda koosolekule valitsuspool päevakorda:

a) õppeperioodi jooksul õpetöö küsimustes

b) õppeaasta ülesannete jooksul

c) teaduskonna dekaani juures.

Kasutatavad kirjandus

I. Marksism-leninism klassikute teosed

Marx, K., Instruktsiya delegatam vremennogo tsentral'nogo Soveta po otdel'nym voprosam, K. Marx, F. Engelsi, Sotsialistlikust, m. 16.

Lenin, V. I. Kaidustoõlistele kongressile, Teosed, 33. köide.

Lenin, V. I. Vsetöölise - Internatsionaal, Teosed, 23. köide.

Lenin, V. I. Vsetöölisühingute ülesanded, Teosed, 31. köide.

Lenin, V. I. Vsetöölisest, Tln., 1956.

Lenin, V. I. Kiri A. A. Bogdanovile ja S. I. Gusevile, Teosed, 8. köide.

II NLKP ja tõLKNü kongressidel, pleenumitel otsused ja avaldused, NLKP ja tõLKNü juhtivate organite töötajate ettekanded ja publikatsioonid

NLKP XXIV kongressi resolutsioon NLKP Keskkomitee aruande põhjal, Tln., 1971.

NLKP Keskkomitee ülesanded tõLKNü XV kongressile, „Rahva Hääl", 18. mail 1966.

tõLKNü XV kongressi materjale, Tln., 1966.

tõLKNü põhikiri, Tln., 1968.

ELKNõ X kongressi materjalid, „Nõukogude Eesti", 29. jaanuar 1960

ELKNõ XI kongress, „Nõukogude Eesti," 27. jaanuar 1962

ELKNõ XII kongressi otsus ELKNõ Keskkomitee ametnike pärgade, „Nõukogude Eesti," 28. detsember 1963.

NLKP programm, Tln., 1968.

Brežnev, L., Õppida, töötada ja võidelda ühenduses Kõrgema Ülemnõukogu valimistega 19. oktoobril 1971, Tln., 1971.

Iljitšov, L. E., Partei ideoloogilise töö järgmistest ülesannetest, Ettekanne NLKP Keskkomitee plenumil 18. juunil 1963, Tln., 1963.

Käbin, J., EKP Keskkomitee I sekretäri kõne NLKP XXIV kongressil, „Rahva Hääl," 4. aprillil 1971.

III Arhiivimaterjalid

1. EKP Keskkomitee Partei Ajaloo Instituudi arhiiv (EKPA)

Fond 5072 — ELKNõ TRü Komitee,

nim. 6, sü. 9.

nim. 6, sü. 11.

nim. 6, sü. 26.

nim. 6, sü. 24.

nim. 6, sü. 19

nim. 6, nr. 45.
nim. 7, nr. 5.
nim. 7, nr. 45.
nim. 7, nr. 62.
nim. 7, nr. 27.

2. Tartu Riiklikku Ülikooli Arhiiv

Ülikooli fond – Tartu Riiklikku Ülikooli Kantselei

nim. 1/1-K, nr. 428.
nim. 1/1-K, nr. 467.

IV Trükised ja artiklid

Aastaks 1960, „Tartu Riiklik Ülikool", 31. detsembril 1959.

Adamson, K., Koroläminumite rõõmust, „Noorte Hääl", 25. aprillil 1964.

Adamson, K., Kes igapäevased teod alges leorad, „Edasi", 14. septembril 1963.

Adamson, K., Kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide ülesannetest meie vabariigis, ESNS üliõpilaskonverents, Trt., 1967.

Adamson, K., Üliõpilaskollektiivi norsvataja ning suunaja, „Noorte Hääl", 30. novembril 1963.

Alas, K., N. L. Lenin proletaarsete noorsovahingute parteilise juhtimise pidamatpidest ja nende ellurakendamine noorsoomoli parteilisel juhtimisel nõukogude võimu esimestel aastatel (1918-1922), Diplomitöö, Trt., 1969.

Allik, J., Vihalem, P., Noorus ja tema ühing „Loominq", 1968 nr. 10.

Allik, J., Ülikooli noorsoolise organisatsiooni struktuurist, „Tartu Riiklik Ülikool", 20. veebruar 1970.

Altnor, P., Üliõpilased ja ühiskond, „Põllumajanduse Akadeemia", 16. veebruar 1967.

Ant, J., Kalits, J., Ühiskondlik aktiivsuse mõõtmise tulemused, Tartu noorsoool, Tln., 1970.

Arve ja fakte ehituselt, „Tartu Riiklik Ülikool", 23. juuni 1961.

Avalikku korra noritsel, „Tartu Riiklik Ülikool", 23. november 1962.

Blum, R., Üliõpilasnoorsoo osa sotsialistlikus ühiskonnas, ENSV üliõpilasnoorsoo vereets, Trt., 1967.

Diskussioonisklubi „Tartu Riiklik Ülikool", 6. november 1964.

Eisler, M., Oma aeg, et..., „Tartu Riiklik Ülikool," 15. jaanuar 1965.

Elango, A., Teooria ja praktika vastastikusest õpetajate ettevalmistamisest, „Tartu Riiklik Ülikool," 9. detsember 1961.

Endre, S., Ise maailma avastada, Tartu noorsoost, Tln., 1970.

Endre, S., Kas artist või näitleja, „Edasi," 29. oktoober 1967.

Endre, S., Tööst, mis ei lõpe, „Noorus," 1969, nr. 3.

Endre, S., Kõik oleneb meist, „Noorte Hääl," 16. oktoober 1965.

Hakkab täide reklaamlõuend, „Tartu Riiklik Ülikool," 29. november 1963.

Hea esmuse, „Tartu Riiklik Ülikool," 15. veebruar 1963.

Igale lõputajale ühismondlik eriala, „Noorte Hääl," 19. oktoober 1963

Igale ühiskonnale ühismondlik eriala, „Tartu Riiklik Ülikool," 21. detsember 1962.

Intervjuu Arnold Koobiga, „Noorte Hääl" ülikoopi E.k. 19. mai 1972.

Järve, P., Kaarma, J., Ideoloogilise töö mõningatest metoodilist ja stiilist noorsoolehes, „Noorus," 1969, nr. 2.

Jõesaar, P., Poliitilisest noorsoovõitlusest Norjemaa koolis, „Edasi", 13. novembril 1965.

Jõudu tööle, „Tartu Riiklik Ülikool", 15. juunil 1962.

Kalinin, M., Noorsoost, valitud kõned ja artiklid, Tln., 1971.

Kalits, J., Üliõpilaste suhtumine ühiskondlikku töösse, „Eesti Kommunist", 1968, nr. 4.

Karja, S., Kihtsalt näiv noor, „Noorte Hääl", 24. juunil 1964.

Karolin, M., Kuntam, E., Eesti Põllumajanduse Akadeemia noored 1960-1963, „Tartu komsomol", Tln., 1970.

Karu, L., Kas juba VII? Ei või olla!, „Tartu Riiklik Ülikool", 19. novembril 1971.

Kas teate mis on RSK?, „Tartu Riiklik Ülikool", 2. detsembril 1960.

Kask, E., Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilaste olustikust (1945-1960), Diplomitöö, Trt., 1962.

Koger, L., Marksistlik-leninlikust võitluse näitusest ja sotsialistliku võitluse parteilise juhtimise küsimustest ENSV töörahva seas 1958-1965, Dissertatsioon, Trt., 1969.

Kogler, L., Kommunistliku töö tähtsusest ja ülesanded, „Edasi", 14. oktoobril 1961.

Kogler, L., Lenin. Nõukogude riik. Tulevik., „Naaber", 1969 nr. 1, 2.

Kogler, L., Elulähedasemalt, „Noorte Hääl", 7. jaanuaril 1960.

Komsomolilaste ja nende isäraasustest, „Eesti Kommunist", 1968, nr. 11.

Kon, I., Isiksuse sotsioloogia, Tln., 1971.

Konverents lähenes, „Tartu Riiklik Ülikool", 3. märtsil 1961.

Koop, A., Isiksuse kujundamine ja pedagoogika. Aeg, ideaalid, isiksus, Tln., 1968.

Kreem, E., Astume uue aluse, „Tartu Riiklik Ülikool", 1. detsembril 1961.

KVN, „Tartu Riiklik Ülikool", 23. oktoobril, 1964.

Kääk, A., Töö parteinõudes, „Tartu Riiklik Ülikool", 25. mail 1962.

Lepik, S., Rohkem tähelepanu loengulisele tööle, „Tartu Riiklik Ülikool", 4. novembril 1961.

Lepp, M., Mõnedest sotsioloogilist uurimist vajavatest noorsooprobleemidest. Aeg, ideaalid, isiksus, Tln., 1968.

Lohu, N., Pressiklubist, „Tartu Riiklik ülikool.“ 8. mail 1964.

Lott, J., Igale üliõpilasele ühiskondlik ülesanne, „Noorte Hääl,“ 12. oktoobril 1960.

Lott, J., Mõtted kongressilt, „Tartu Riiklik ülikool,“ 12. veebruaril 1960.

Lott, J., Ühisel joonel, „Noorte Hääl,“ 28. mail 1960.

Lott, J., Lõõgem nõud mülge, „Edasi,“ 9. märtsil 1960.

Lott, J., Osa suurest perest, „Edasi,“ 27. oktoobril 1962.

Metsa, A., Mida „väike oktoober“?, „Rahva Hääl,“ 15. veebruaril 1961.

Paap, Ü., Eesmised nõuanõvõttel, „Tartu Riiklik Ülikool,“ 12. mail 1961.

Paas, N., Aeg nõudab, „Kultuur ja Elu,“ 1961, nr. 1.

Palamets, H., „TRÜ noored leitavad 1964, „Tartu Riiklik Ülikool“, 12. veebruaril 1965.

Pesti, M., Nõukogude Eesti kõrgema kooli saavutused ja perspektiivid, „Eesti Kommunist“, 1965, nr. 7.

Purga, A., Merkin, L., Komsomolitöötajate
püüe teaduslikku juhtimise
poole, „Eesti Kommunist",
1969, nr. 11.

Rahvusvahelise Suhete Ring, „Tartu Riikliku
Ülikool", 27. September 1963.

Raid, J., ÜE�T ruum oppeaastal, „Tartu
Riiklik Ülikool," 30. oktoobril 1964.

Rass, A., Ühest surmud ringist, „Noorte
Hääl", 20. aprillil 1968.

RSK, „Tartu Riiklik Ülikool," 27. septembril
1963.

Saarp, R., Noorsoo isetegevusest nasvata-
misest. Aeg, ideaalid, isiksus,
Tln., 1968.

Schmidt, E, Töögema haridusse aeng
Nõukogude Eestis, Tln., 1971.

Seda tehakse ühiskonnalikel alustel,
„Noorte Hääl", 9. jaanuaril 1963.

Suurhans, S. Plaanid on head, „Tartu
Riiklik Ülikool", 23. detsembril 1960.

Sõna on kontrolli ja ühiskonnaliku
arvamuse eest, „Tartu Riiklik
Ülikool", 17. detsembril 1965.

Tanimäe, L., Parima lahenduse poole,
„Tartu Riiklik Ülikool", 29 detsembril
1962.

Talvik, M., Pressiklubist, „Tartu Riiklik Ülikool", 8. juulil 1963.
Titma, M., Ülikoolilane ja sport, „Noorte Hääl", 1. augustil 1963.
Titma, M., Ülikooli-vastleja mõtteid minevikust, „Noorte Hääl", 18. detsembril 1963.
Titma, M., Rohkem nii huvitavat, „Noorte Hääl", 11. veebruaril 1964.
Titma, M. Kõigest on ajapikku vaja, „Noorte Hääl",
Titma, M., Õõlidest ja võrkpallist, „Noorte Hääl", 5. veebruaril 1965.
Titma, M., Kasvatusprotsessi suunamisest. (Maailmavaate mõjumehhanismist kõrgemas koolis), I, Tln., 1970.
Titma, M., Eelised nõudmises, „Rahva Hääl", 8. jaanuaril 1965.
Titma, M., Perekond või mäetõukejad, „Tartu Riiklik Ülikool", 4. septembril 1964.
Toimet, M., V. I. Lenin noorsooorganisatsioonide spetiifikast ja ülesannetest, Diplomitöö, Trt., 1969.
Truuväli, E., Nõukogude ülikooli nii õpetaja, teoline kui ühiskonna liikmete kasvataja, „Tartu Riiklik Ülikool", 13. oktoobril, 1961.

Tammväli, E., Võlinõude nomenklatuuri-
kategooria uued nõuanded,
„Tartu Riiklik Ülikool", 13. oktoober
1961.

Tule koosa sõber, „Tartu Riiklik Ülikool",
20. oktoober 1961.

TRÜ Rektori määrakiri, „Tartu Riiklik
Ülikool", 28. november 1964.

Valtna, A., Ehitame oma maja,
„Noorte Hääl", 30. juuli
1968.

Vaiding, M., Nõuab saavutavad oma
eesmärgi, „Tartu Riiklik Ülikool",
27. oktoober 1961.

Vissak, S., Koolireformi ülesannetega-
mise probleeme, „Edasi",
26. mai 1961.

Vissak, S., Pika nõupidamise, TRÜ., 1965.
õppenõukogude töövõi avaramaks,
„Tartu Riiklik Ülikool",
9. oktoober 1960.

Высшая школа, Основные постановле-
ния, приказы и инструкции,
М., 1957.

Елютин, В. П., Развитие высшей школы
в СССР (1966-1970), М., 1971.

Komsomol i vysshaya shkola. Dokumenty i materialy s"yezdov, konferentsiy Tsentral'nogo komiteta VLKSM po rabote vuzovskogo komsomola (1918–1968), M., 1968.

Komsomol'skaya rabota v vuze, Saratov, 1969.

Kuger, F. L., Rabota obkoma komsomola po razvitiyu nauchnogo tvorchestva. Sbornik. Studencheskoe nauchnoe tvorchestvo, M., 1968.

Nash leninskiy komsomol, L., 1971.

V Sõnuliselt saadud andmed

Hellemurm, Leili — TRÜ inglise keele katedri aspirant

Jaanson, Kaido — TRÜ üldajaloo kateedri vanemõpetaja

Kaldjärv, Ele — TRÜ inglise keele katedri õpetaja

Henkmann, Paul — TRÜ aspirant

Kubo, Märt — EÜKNÜ TRÜ komitee sekretär

Lott, Johannes — EKP Tartu Linnakomitee I sekretär

Pulk, Helgi – TRÜ inglise keele matemaatika vanemõpetaja

Rahi, Ester – TRÜ inglise keele matemaatika õpetaja

Tibma, Linda – TRÜ Kommunistliku Kasvatuse Laboratooriumi juhataja.

Sisukord

	Lk.
Sissejuhatus	2 - 17
I ptk. Tartu Riiklikku Ülikooli kommunistliku ühiskonnakorralduse organisatsioonilise osa õpetajate ideelis-poliitilisest kasvatamisest	18 - 64
II ptk. Tartu Riiklikku Ülikooli kommunistliku ühiskonnakorralduse organisatsioonilise osa üliõpilaste ideelis-poliitilisest kasvatamisest	65 - 106
III ptk. Tartu Riiklikku Ülikooli kommunistliku ühiskonnakorralduse organisatsioonilise osa üliõpilaste ühiskondlikku aktiivsuse kasvatamisest	107 - 145
Lõpetuseks	146 - 155
Resümee	156 - 160
Lisad	161 - 172
Kasutatud kirjandus	173 - 185